

ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุค
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ชนพล คงเจียง

คุษฎีนิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (การเมือง)
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE THAI ARMY AND THE
CHINESE ARMY DURING THE TIME OF THE NATIONAL
COUNCIL FOR PEACE AND ORDER (NCPO)

THANAPHON KONGJIENG

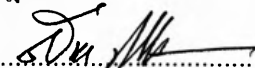
A DISSERTATION PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(POLITICS)

2019

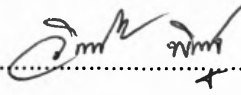
COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องคุณิพนธ์ ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุค
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
ชื่อผู้เขียน นายชนพล คงเจียง
สาขาวิชา การเมือง

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักกรี ไชยพิณีจ)

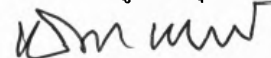
..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์)

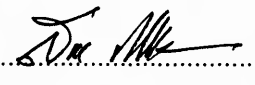
มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้คุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ปราบใหญ่)

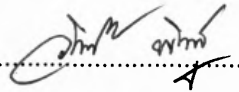
คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักกรี ไชยพิณีจ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องคุณูปนิพนธ์	ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุค คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)
ชื่อผู้เขียน	นายชนพล คงเจียง
ชื่อปริญญา	ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	การเมือง
ปีการศึกษา	2562

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณูปนิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์ ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักริ ไชยพิณิจ
3. อาจารย์ ดร. วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับทหารจีนในยุคคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังต่อไปนี้ เพื่อศึกษา (1) ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) (2) ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) (3) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) และ (4) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) จากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องด้านการต่างประเทศ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของทหารไทยและทหารจีน ประกอบด้วย ภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน และนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน และภาคเอกชน จำนวน 1 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุค
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้พัฒนาไปสู่ระดับที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เป็นผล
สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตและมีความเกี่ยวเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน
ที่ไว้ใจซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน ปัจจุบันไทยกับจีนก็ได้มี
การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมทั้งในระดับพระราชวงศ์ ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางทหาร
รวมทั้งมีการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนมากขึ้น ซึ่งจีนมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
อย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลไทยเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินนโยบายความร่วมมือ
ด้านความมั่นคงกับจีนอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร
และความมั่นคง มีการตกลงที่จะขยายความร่วมมือในการฝึกร่วมทางการทหารให้
ครอบคลุมทุกเหล่าทัพ รวมถึงการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารและการให้ความ-
ช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศ ผ่าน
การประสานงานทางการทูตฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

กองทัพไทยและกองทัพจีน มีจุดยืนทางยุทธศาสตร์ด้านการทหารที่เหมาะสม
ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงให้สอดคล้องกับ
สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตาม
บริบทของสังคมโลก ผ่านกลไกความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอาเซียนเป็น
แกนหลักในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียน
(ASEAN Security Community) ขณะที่สหรัฐอเมริกาหยุดความสัมพันธ์กับไทย จีนกลับ
ยังให้การช่วยเหลือไทย ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ส่งผล
ต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีความสมดุลมากขึ้นในการดำเนินนโยบาย
ต่อสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทและอิทธิพลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมในภูมิภาค

แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน พบว่า แม้ว่าไทยกับจีนจะมี
ความสัมพันธ์แบบพิเศษด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมเสมือนเป็นญาติในครอบครัวเดียวกัน
ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศก็ย่อมเห็นผลประโยชน์ประเทศของตนเองเป็นสิ่งที่

สำคัญ และสิ่งที่แน่นอน คือ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนก็ต้องตั้งอยู่บน
พื้นฐานของนโยบายต่างประเทศที่จะสามารถสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของ
ไทยเป็นหลัก รวมถึงการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน เพื่อความร่วมมือและ
การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ABSTRACT

Dissertation Title The Relationship Between the Thai Army and the
 Chinese Army During the Time of the National Council
 for Peace and Order (NCPO)

Student's Name Mr. Thanaphon Kongjieng

Degree Sought Doctor of Philosophy

Field of Study Politics

Academic Year 2019

Advisory Committee

1. Assoc Prof. Dr. Suraphol Rajbhandaraks Chairperson
2. Asst. Prof. Dr. Chakkri Chaipinit
3. Dr. Wilasinee Piboonsate

In this dissertation, the researcher examines (1) the relationship between the Thai Army and the Chinese Army during the time of the National Council for Peace and Order (NCPO); (2) the scope in the use of political power of the two armies during the period under study; analyzes (3) the problems and obstacles to the use of the political power of the two armies during the period under investigation; and proposes (4) guidelines for the development of the relationship and cooperation in the aspects of social, economic, and political development of the Thai and the Chinese governments.

The researcher employed the method of qualitative research using documentary research and in-depth interviews with key informants. They were those who had experience in the foreign affairs, social, economic, and political aspects of the Thai and the Chinese Armies. They consisted of three personnel from the public sector, three academics, and one person from the private sector.

Findings show that the relationship between the Thai Army and the Chinese Army during the time of NCPO was strengthened as in the past and has continued to the present. Both countries have the status of being neighbors that trust each other, based on mutual benefits. At present, Thailand and China have exchanged visits at the level of the Royal Family, government leader, and military leaders. The purchase of arms from China has increased as well. China's economy has grown speedily. The Thai government has realized the importance of operating cooperation policies with China regarding the aspect of security more closely, especially in military and security cooperation. There is an agreement to extend cooperation in military training to cover all armed forces. Military arms are procured from China and assistance in transferring industrial technology for national defense is being provided through the coordination of the military diplomacy of both countries. The important finding is that without a non-official relationship and trust of each other, an official relationship cannot occur.

In regard to the scope of the relationship, the Thai Army and the Chinese Army both have strategic standpoints appropriate for the protection

of their own national interests. They operate a security policy that is in consonance with the environment of security at a regional and global level that changes in accordance with the context of global society. The operations are through cooperation in the form of bilateralism and multilateralism with ASEAN as the core of the framework of cooperation in security, leading to the ASEAN Security Community (ASC). While the United States of America has decreased the level of its relationship with Thailand, China has increased its assistance to Thailand. This has strengthened the relationship between Thailand and China and made it firmer. This phenomenon has affected the operation of Thai foreign policies and made them more balanced toward the US and other countries that have roles and influence in the political, economic, and social aspects.

The guidelines for the development of the relationship and cooperation in the aspects of the social, economic, and political development of the Thai and Chinese governments are as follows. Although Thailand and China have special relations with friendliness as relatives from the same family, each country sees its own country's benefits as being the most important. Therefore, the relationship between Thailand and China must be based on foreign policies that can respond mainly to the benefits of both countries and enhance trust between them, in order to cooperate and develop in all aspects in the future.

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความเมตตากรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์ ที่ท่านอาจารย์ได้ให้เกียรติเป็นประธานที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ พร้อมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรี ไชยพิณีจ และอาจารย์ ดร. วัลลภินี พิบูลย์เศรษฐ์ ที่ให้เกียรติร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ โดยกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน ทั้งในด้านเนื้อหา และรูปแบบการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสาม เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในครั้งนี้ รวมถึงขอขอบพระคุณบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องด้านการต่างประเทศ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของทหาร ไทยและทหารจีน ในส่วนภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน คือ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน และ พลอากาศเอกประจิน จั่นตอง สำหรับนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข ศาสตราจารย์ (พิเศษ) สงวน ถ้วนโนมนต์ และพลตรี ดร. ไชยสิทธิ์ ตันตติยกุล และภาคเอกชน จำนวน 1 ท่าน คือ คุณจิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี ที่กรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัยได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก ซึ่งใช้ระยะเวลาพอสมควร และนับได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญมากที่ทำให้กระบวนการวิจัยนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณครอบครัว พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกท่านที่สนับสนุน ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา จึงสามารถทำให้คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ธนพล คงเจียง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(10)
สารบัญภาพประกอบ.....	(14)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
คำถามของการวิจัย.....	13
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	17
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง.....	18
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระแสโลก.....	32
ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ.....	52
แนวคิดบูรพาภิวัตน์.....	53
แนวคิดทหารกับการเมือง.....	61
ข้อมูลการเมืองการปกครองของไทยและจีน.....	64
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	67
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	71
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
วิธีการวิจัย.....	74

บทที่	หน้า
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	75
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	79
การวางแผนการสัมภาษณ์.....	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4 ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษา-	
ความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	84
พื้นฐานความสัมพันธ์ไทย-จีน ทางทหารที่ส่งผลต่อ	
ความสัมพันธ์ทางทหารในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	
(คสช.) ในยุคสงครามเย็น.....	84
ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับพหุภาคีและมหาอำนาจที่ส่งผลต่อ	
ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	96
ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับทวิภาคีระหว่างไทยและจีนในยุค	
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	104
บทสรุป.....	110
5 ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนใน	
ยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	112
ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองในมิติทหารและความมั่นคง.....	112
ขอบเขตการใช้อำนาจทางทหารในทางเศรษฐกิจ สังคม	
และวัฒนธรรม.....	118
ขอบเขตทางทหารที่เกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์อย่าง	
ไม่เป็นทางการ.....	126
บทสรุป.....	133

บทที่	หน้า
6 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทย	
กับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	135
ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายไทย.....	135
ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายจีน.....	139
บทสรุป.....	142
7 แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนา	
สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน.....	144
แนวทางจากมุมมองของผู้นำไทย.....	144
แนวทางจากนักวิชาการ.....	147
แนวทางจากภาคเอกชนจีน.....	149
บทสรุป.....	149
8 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	151
สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล.....	152
ข้อเสนอแนะ.....	156
ภาคผนวก	
ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย.....	157
ข ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	162
บรรณานุกรม.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	180

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า	
1	เปิดตัวเลขมหัศจรรย์หลังจีนเปิดประเทศ 40 ปี.....	5
2	โครงสร้างกองทัพปลดแอกประชาชนจีน ค.ศ. 1949-2015.....	8
3	นายกรัฐมนตรี ยันไทย-จีน เดินหน้าเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมผลักดันความร่วมมือทางทหารทุกมิติ.....	11
4	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	71
5	สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤทธิ์ ปราโมช จับมือกับ เหมา เจ๋อ ตุง.....	87
6	สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤทธิ์ ปราโมช กับ โจว เอินไห่.....	88
7	นายโจว เอินไห่ นายกรัฐมนตรีจีน กับ หม่อมราชวงศ์ คีตกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทย เป็นตัวแทนของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทาง การทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ณ กรุงปักกิ่ง.....	92
8	2 ปี "รัฐประหาร" สัมพันธ์โลกยังหวานอมขมกลืน	100
9	พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้การต้อนรับพลเอกฉาง ว่านฉวน มন্ত্রীแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมคณะ เดินทางมาเยือนประเทศไทย.....	105
10	การฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 ของกองทัพเรือไทย และ กองทัพเรือของสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 2-8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562.....	106
11	ฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 เข้มข้น สมจริง ประทับใจ ไทย-จีน.....	107
12	กรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกองทัพไทยกับ กองทัพจีน.....	108

ภาพ	หน้า
13 เครือข่ายโครงสร้างคมนาคม เส้นทางสายไหมศตวรรษ 21 (one belt one road).....	124
14 คณะทูตได้ดินกับคณะรัฐบาลจีน.....	127
15 การเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าฮ่องกง (HKETO) ประจำ ประเทศไทย.....	130
16 ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP).....	132
17 ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน.....	133
18 บทสรุปปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของ ทหารไทยกับทหารจีน.....	142

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคที่บทบาทของเศรษฐกิจการเมืองจีนมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ความรู้ ความเข้าใจ เศรษฐกิจการเมืองจีนจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสัมพันธ์ของไทยกับจีน และความร่วมมือที่เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ซึ่งนับวันจะยิ่งพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนของทั้งสองประเทศ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค โดยในช่วงศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ของจีน ทำให้จีนเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียและโลก ซึ่งจีนได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียให้เห็นเด่นชัด ทั้งในด้านการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น จัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีกับอาเซียน เข้าร่วมในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค และแสดงความพร้อมที่จะร่วมมือตามสนธิสัญญาว่าด้วยการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ จีนยังได้ขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองไปยังทวีปแอฟริกาและลาตินอเมริกาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การศึกษา เทคโนโลยี ยกเลิกหนี้สินให้แก่ประเทศแอฟริกาที่ยากจนและลงทุนในกิจการด้านทรัพยากรและพลังงาน โดยไม่แทรกแซงกิจการภายใน ประเทศของแอฟริกา และซื่อทรัพยากรต่าง ๆ จากประเทศแอฟริกาในราคาตลาดที่ยุติธรรม ทำให้ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย

รวมถึงประเทศในภูมิภาคอื่นต้องการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมืองกับจีนมากยิ่งขึ้นในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีกันมาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่การค้าเรือสำเภาเรื่องมาจนกระทั่งมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อันเป็นผลมาจากการติดต่อระหว่างไทยกับจีน และท่าทีของจีนที่เป็นมิตรต่อไทย จุดหักเหสำคัญที่เป็นตัวเร่งการตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์กับจีน คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีน ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จยึดอำนาจได้ในเวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 และท่าทีที่แข็งกร้าวของเวียดนาม ทำให้ผู้นำพลเรือนของไทย หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตัดสินใจปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจัดตั้งคณะทำงานภายใต้การนำของ นายอานันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน และผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย นายเดช บุญนาค และนายชวาล ชวณิษฐ์ จากกรมการเมือง นายสุจินดา ยงสุนทร จากกรมสนธิสัญญา เพื่อเตรียมการเจรจาเปิดความสัมพันธ์ ฝ่ายจีนประกอบด้วยนายเคอะ หวา อธิบดีกรมเอเชีย นายเฉิง รู่ยเซิง รองอธิบดีและเจ้าหน้าที่แผนกไทย นายจาง จิวฮวน และนายหลิว หย่งซิง (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ก, หน้า 29)

ช่วงเวลาต่อมาไม่นาน นายอานันท์ ปันยารชุน และคณะ เดินทางไปเจรจากับฝ่ายจีนในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2518 เพื่อตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต การเจรจามีขึ้นในวันที่ 18-20 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร ประเด็นต่าง ๆ สามารถตกลงกันได้ ต่อมานายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ลงนามใน “แถลงการณ์ร่วมสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ” กับโจว เอินไหล นายกรัฐมนตรีจีน (เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 โดยประเทศไทยนับเป็นประเทศที่ 101 ที่รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน และเป็นประเทศที่สามในกลุ่มอาเซียน) แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็น

สัญลักษณ์ของการฟื้นฟูความสัมพันธ์และการประนีประนอมระหว่างกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีความแตกต่างด้านอุดมการณ์ ระบอบการปกครอง และเศรษฐกิจก็ตาม แลกเปลี่ยนร่วมได้ระบุว่าประเทศทั้งสองได้ยอมรับในหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และจะต่อต้านการสถาปนาความเป็นใหญ่ของประเทศหรือกลุ่มประเทศใด ๆ ไทยได้รับรองว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐบาลอันชอบด้วยกฎหมายของประเทศจีนเพียงรัฐบาลเดียว และได้หวั่นเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีนที่แบ่งแยกไม่ได้ ส่วนจีนก็ประกาศไม่ยอมรับการถือสองสัญชาติของคนจีนในประเทศไทย (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ก, หน้า 29-31)

จุดเปลี่ยนที่สำคัญเกิดขึ้นในสมัยของนายกรัฐมนตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งในเวลานั้นเกิดภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ไม่ว่าจะเป็นเวียดนาม กัมพูชา และลาว แต่ยังมีภัยจากสหภาพโซเวียตที่เป็นผู้หนุนหลังคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน และการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากจีน แต่ในคราวเดียวกันแทนที่จีนกับสหภาพโซเวียตจะปรองดองในฐานะคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ทั้งสองประเทศกลับเกิดความขัดแย้งรุนแรง จนโลกคอมมิวนิสต์แตกออกเป็นสองฝ่าย และต่อมาสหรัฐอเมริกาใช้ความแตกแยกนี้สร้างแนวร่วมใหม่ โดยติดต่อเพื่อขอเชื่อมสัมพันธ์กับจีนเป็นผลสำเร็จ และรัฐบาลไทยก็ใช้โอกาสนี้กระชับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเป็นผลสำเร็จเช่นกัน นำไปสู่เหตุการณ์ที่เติ้งเสี่ยวผิงเดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 นำไปสู่การยุติการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเป็นการเปิดทางให้รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์สามารถใช้ความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยและจีน ด้วยการออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เพื่อใช้นโยบายการเมืองนำการทหาร แทนที่จะส่งทหารไปรบกับคอมมิวนิสต์คนไทยด้วยกัน กลับเน้นการอภัยโทษ และรับผู้ที่เปลี่ยนอุดมการณ์กลับมาร่วมพัฒนาชาติไทย ด้วยความช่วยเหลือจากจีนและด้วยคำสั่ง 66/2523 ทำให้พลเอกเปรม สามารถยุติภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ยืดเยื้อมานานถึง 3 ทศวรรษ ได้ในที่สุด ขณะเดียวกัน จีนยังช่วยเหลือไทยทางอ้อม ด้วยการทำสงครามกับเวียดนามที่ชายแดนเวียดนามจีน หรือสงครามจีน-เวียดนาม เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ถึง

16 มีนาคม พ.ศ. 2522 แม้จะไม่ใช้การช่วยเหลือไทยโดยตรง แต่การรบบระหว่างคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ช่วยบั่นทอนกำลังของเวียดนามลงไปมาก และยังเป็นภาระกระทำของจีนที่ช่วยยืนยันคำมั่นสัญญาของเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยว่า จีนจะให้การช่วยเหลือหากไทยถูกรุกราน (โพสต์ทูเดย์, 2562)

นอกจากนี้ บทบาทของจีนในเวทีการเมืองของโลกยังเป็นการคานอำนาจของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งรวมไปถึงรัสเซียด้วย การที่เศรษฐกิจของจีนเจริญเติบโตขึ้น ไม่หยุดยั้ง จาก 3 ทศวรรษแรก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978-2018 (พ.ศ. 2521-2561) มีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี และในทศวรรษสุดท้ายโตเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2561, หน้า 26) เมื่อเทียบกับการขยายตัวของสหรัฐอเมริกาและยุโรป จีนจากประเทศยากจนรายได้ต่อหัวต่ำ ๆ กับแอฟริกาเมื่อตอนที่ผู้นำเติ้งเจียงผิงเปิดประเทศ จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ขนาดของเศรษฐกิจจีนในรอบสิบปีมานี้โตขึ้นมาอย่างไม่หยุดยั้ง เริ่มจากขนาดเศรษฐกิจใหญ่กว่าอังกฤษ ต่อมาก็ใหญ่กว่าฝรั่งเศส ใหญ่กว่าเยอรมัน และใหญ่กว่าญี่ปุ่น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558ก, หน้า 15) ขณะเดียวกันสัดส่วนของการส่งออกและการนำเข้าสินค้าและบริการของจีนก็มีขนาดถึง 1 ใน 4 ของปริมาณการค้าระหว่างประเทศของโลก (วีรพงษ์ รามางกูร, 2560) จีนจึงกลายเป็นประเทศที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของโลก ซึ่งการขยายตัว หรือการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน ย่อมมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของโลกอย่างชัดเจน อีกทั้งผลิตภัณฑ์มวลรวมของจีนมีสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกแล้ว จีนยังเป็นผู้ถือเงินทุนระหว่างประเทศหรือเงินดอลลาร์มากที่สุดในโลก ซึ่งมากกว่าญี่ปุ่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนของจีนก็จะมีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนหรือค่าเงินดอลลาร์อีกด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น จีนมีฐานะเป็นมหาอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ การทหาร การเมือง และการเงินระหว่างประเทศ แต่มีฐานะที่แข็งแกร่งกว่าญี่ปุ่นเพราะเป็นอิสระจากสหรัฐอเมริกา จีนจึงได้รับความน่าเชื่อถือจากประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ละตินอเมริกา และแอฟริกา ในฐานะที่เป็นประเทศถ่วงดุลสหรัฐอเมริกา เมื่อรวมกับความสัมพันธ์ที่มีต่อรัสเซีย ความสำเร็จทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของจีน ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับสถานภาพทางการเมืองระหว่างประเทศของจีนที่มีฐานะ

เป็นประเทศมหาอำนาจ 1 ใน 5 ของคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติที่มีอำนาจในการวิโต้ข้อเสนอต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุม (กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2556) ทำให้จีนมีสถานภาพที่น่าเกรงขามมากขึ้น และถูกมองว่าเป็นประเทศมหาอำนาจโลกที่จะเป็นคู่แข่งในอนาคตของสหรัฐอเมริกา

ภาพ 1 เปิดตัวเลขมหัศจรรย์หลังจีนเปิดประเทศ 40 ปี

ที่มา. จาก เปิดตัวเลขมหัศจรรย์หลังจีนเปิดประเทศ 40 ปี, โดย เดอะสแตนดาร์ด, ค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.facebook.com/thestandardth/photos/a.1725541161072102/2019723064987242/?type=3&theater>

เมื่อเศรษฐกิจของจีนขยายตัวมากขึ้น ผลประโยชน์ของจีนในด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ก็ย่อมจะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ สูงขึ้น การพัฒนากองทัพของจีนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งกองทัพจีนมีการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ในเชิงสถิติทางความมั่นคงทหารประจำการของกองทัพจีนมีจำนวนมากที่สุดในโลก เหนือกว่าสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย กองทัพจีนในปัจจุบันเป็นกองทัพสมัยใหม่ อาทิเช่น จีนมีเครื่องบิน Stealth Jet คือ เครื่องบินล่องหนเหมือนที่สหรัฐอเมริกา มีจีนมีเรือบรรทุกเครื่องบิน 1 ลำและกำลังต่อเพิ่มอีก 2 ลำ จีนมีความสามารถในการรบแบบ Cyber Warfare จีนมีความสามารถในการทหารยังไม่กับสหรัฐอเมริกา แต่ความสามารถที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่เป็นหัวใจ ที่จีนมีไม่แพ้สหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกาเอง ก็เชื่อว่า จีนอาจจะเหนือกว่าตัวเองด้วยซ้ำ คือ การทำสงครามด้วยการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อจะเข้าไปก่อความวุ่นวายระบบสั่งการของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมีอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่แม้จะทันสมัยกว่าก็สั่งการเอามารบไม่ได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558ก, หน้า 16) กองทัพที่เกรียงไกรโดยระบบทหารและการป้องกันประเทศของจีนนั้นมีคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ (Central Military Commission) เป็นองค์กรสูงสุดในการควบคุมกองกำลังติดอาวุธทั้งหมดทั่วประเทศจีน โดยคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ มีฐานะเทียบเท่าคณะรัฐมนตรี ศาลฎีกา และอัยการสูงสุด ประธาน-คณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ จะได้รับการเสนอชื่อจากพรรคคอมมิวนิสต์ และมักเป็นบุคคลเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อให้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ทั้งนี้ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในพรรค ซึ่งก็จะดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจีนด้วยในเวลาเดียวกัน ปัจจุบัน นายสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีน ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ โดยคณะกรรมการกลางด้านการทหารแห่งชาติ ประกอบด้วยประธาน 1 ตำแหน่ง รองประธาน 3 ตำแหน่ง และกรรมการ 7 ตำแหน่ง ใช้ระบบรับผิดชอบโดยประธานเป็นผู้วางนโยบายและมีอำนาจสูงสุด วาระของกรรมการกลางด้านการทหารแห่งชาติในแต่ละสมัย มีวาระ 5 ปี แต่ไม่ได้จำกัดจำนวนสมัยของการดำรงตำแหน่งของประธาน รองประธาน และกรรมการ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2561)

กองกำลังติดอาวุธของจีน ประกอบด้วย 3 หน่วยงาน ดังนี้ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2561)

1. กองทัพปลดแอกประชาชนจีน (People's Liberation Army--PLA) อยู่ภายใต้การนำของคณะกรรมการกลางด้านการทหารแห่งชาติ ภาระหน้าที่หลัก คือ ทำการสู้รบเพื่อพิทักษ์และปกป้องประเทศชาติและประชาชน และยังมีภาระในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในยามจำเป็นด้วย และสำหรับกองหนุนในยามปกติต้องมีการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมพร้อมอย่างสม่ำเสมอ และมีหน้าที่เช่นเดียวกับกองทหารประจำการในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐบาลจะประกาศระดมพลให้กองหนุนเข้าประจำการในกองทหารเพื่อรับใช้ชาติ ต่อเมื่อประเทศอยู่ในภาวะสงคราม ปัจจุบันกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนมีกองกำลังทั้งหมด 2.3 ล้านนาย แบ่งเขตความรับผิดชอบออกเป็น 7 ภาค ทหารมีกองกำลังทางบก 1.59 ล้านนาย กองกำลังทางเรือ 270,000 นาย กองกำลังทางอากาศ 350,000 นาย หน่วยบัญชาการจีปนาวุธยุทธศาสตร์ (Second Artillery Force) 90,000 นาย นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น วิทยาลัยเทคโนโลยีการทหาร (Academy of Military Sciences) มหาวิทยาลัยการป้องกันประเทศ (National Defense University) และมหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยีการทหารแห่งชาติ

2. กองกำลังติดอาวุธของตำรวจประชาชนจีน (armed police force) อยู่ภายใต้การนำร่วมกันของคณะกรรมการกลางด้านการทหารแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ คุ้มครองบุคคลและสถานที่ที่สำคัญ ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย และปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับกองทัพในยามสงคราม

3. กองกำลังประชาชน (Militia) อยู่ภายใต้การควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐ ซึ่งตามกฎหมายทหารของจีนได้กำหนดว่า พลเมืองชายที่มีอายุระหว่าง 18-35 ปี ยกเว้นผู้รับราชการทหาร ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนในการเป็นทหารแต่ไม่ได้เข้าเป็นทหารประจำการ ต้องเข้าอยู่ในสังกัดของกองกำลังประชาชน ทำหน้าที่เป็นกำลังกองหนุนของกองทัพ มีหน้าที่รับผิดชอบการตระเตรียมเสบียงและเครื่องใช้เพื่อการสู้รบ ในยามสงบมีภาระหน้าที่สนับสนุนการสู้รบและทดแทนกำลังให้กองกำลังหลัก ในยามสงบมีหน้าที่ช่วยเหลือในการรักษาระเบียบของสังคม ทั้งนี้ กองกำลังประชาชนจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การชี้นำของกองทัพ

ภาพ 2 โครงสร้างกองทัพปลดแอกประชาชนจีน ค.ศ. 1949-2015

ที่มา. จาก *กรงเล็บมังกรแสนยานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน* (หน้า 24), โดย จูลซีฟ ซินวรโรณ, 2560, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จีนจึงดำเนินการพัฒนากองทัพเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะนโยบายการปรับสมดุลใหม่ในเอเชียของสหรัฐอเมริกา อันก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นในจุดที่มีกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนได้ จึงได้กำหนดแนวทางเพื่อการรักษาความมั่นคงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อรับมือกับภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (1) มุ่งรักษาปัจจัยภายนอก คือ สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศให้เกิดเสถียรภาพ (2) มุ่งรักษาเสถียรภาพของปัจจัยภายใน โดยการสร้างความมั่นคงทางสังคมและทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (3) ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจนอกภูมิภาค โดยเฉพาะปัญหาช่องแคบไต้หวัน ปัญหาเขตปกครองตนเองทิเบต หรือเขตการปกครองตนเองซินเจียงที่จีนเน้นอยู่เสมอว่า เป็นกิจการภายในประเทศ และ (4) การเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดจากการปฏิวัติในกิจการทางทหาร (Revolution in Military Affairs--RMA) เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีทางทหารในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การทำสงครามข้อมูลข่าวสาร สงครามอวกาศ รวมทั้งการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงผลประโยชน์ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะทางทะเล และเส้นทางคมนาคมทางทะเล

ทั้งนี้ กองทัพจีน ได้ยังได้พัฒนาความสัมพันธ์รอบด้านกับสหพันธรัฐรัสเซีย บนพื้นฐานความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐอเมริกา เป็นกลไกที่จะลดการเผชิญหน้า และพัฒนาไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งสร้างความพินัยกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยมิตรภาพและความจริงใจ ยกกระดับความสัมพันธ์ทางทหารกับประเทศในยุโรป แอฟริกา ละตินอเมริกา และประเทศในแปซิฟิกตอนใต้ และมีส่วนร่วมในการหารือแบบพหุภาคีตามกลไกและกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เช่น องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation--SCO) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defense Ministers' Meeting Plus--ADMM+) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF) การประชุมสุดยอดด้านความมั่นคง (Shangri-La Dialogue--SLD) กรอบความ-

ร่วมมือของสหประชาชาติในการมีส่วนร่วมส่งกองกำลังเพื่อปฏิบัติการรักษาสันติภาพ การปฏิบัติการเพื่อการปราบปรามโจรสลัดในอ่าวเอเดน (ไซสึทึ่ ัตนตยกุล, 2560) และการรักษาความปลอดภัยเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่สำคัญ

เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2560 จีนได้มีการจัดการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 (19th Communist Party of China (CPC) National Congress) ซึ่งเป็นวาระสำคัญที่จัดให้มีขึ้นทุก 5 ปี การประชุมดังกล่าวสภาประชาชนแห่งชาติจีนลงมติรับรองให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยยกเลิกบทบัญญัติที่จำกัดจำนวนวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีไม่เกิน 2 สมัย หรือ 10 ปี เพื่อเปิดทางให้นายสี จิ้นผิง สามารถครองอำนาจในฐานะผู้นำของประเทศไปตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะสละตำแหน่ง ทำให้นายสี จิ้นผิง กลายเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจและมีอิทธิพลที่สุดของจีน ผูกขาดอำนาจแต่เพียงผู้เดียว นอกจากอำนาจบริหารประเทศแล้ว นายสี จิ้นผิง ยังควบคุมกองทัพที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก (วัดจากกำลังพล) ด้วยงบประมาณกลาโหมสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก โดยตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติของ นายสี จิ้นผิง เปรียบได้กับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด (Commander in Chief) ของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอำนาจบัญชาการหน่วยขีปนาวุธทางยุทธศาสตร์ ในสังกัดกองกำลังจรวดแห่งกองทัพปลดปล่อยประชาชน (people's liberation army rocket force) หรือในชื่อเดิม คือ เหล่าทหารปืนใหญ่ที่ 2 (Second Artillery Corps) ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่รับผิดชอบดูแลขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) อีกด้วย (คมปทิต สกุลหวง, 2561) จึงกล่าวได้ว่า การรวมศูนย์อำนาจของ นายสี จิ้นผิง ครั้งนี้เป็นการกุมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร นั่นก็คือ เสขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ประธานคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ และประธานาธิบดีจีน ซึ่งเมื่อเทียบในระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์นั้น ตำแหน่งประธานาธิบดี ยังไม่มีอำนาจสูงสุดเพียงเท่านี้

จากการยกเลิกบทบัญญัติที่จำกัดจำนวนวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีไม่เกิน 2 สมัย หรือ 10 ปี ทำให้นายสี จิ้นผิง ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ โดยไม่จำกัดสมัย เนื่องจากประธานคณะกรรมการทหารกลางแห่งชาติ จะได้รับการเสนอชื่อจากพรรคคอมมิวนิสต์ และเป็นบุคคลเดียวกับผู้ดำรง-

ตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์และประธานาธิบดีจีน จึงกล่าวได้ว่า นายสี จิ้นผิง เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในกองทัพจีน ซึ่งมีนัยสำคัญในการใช้อำนาจทางการเมืองผ่าน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจีน ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูป โครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศและการขยายอิทธิพลและผลประโยชน์ของจีน นอกประเทศ

การปฏิรูปเศรษฐกิจ และการเปิดประเทศของจีน ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจของ ไทย-จีน ที่มีความร่วมมือกันในหลายภาคส่วน เนื่องจากแนวนโยบายของรัฐบาลในยุค นายสี จิ้นผิง มีความต้องการสินค้าบริโภคและอุปโภคจากประเทศไทย ซึ่งจีนเป็นประเทศ คู่ค้าอันดับ 1 ของไทยด้วยสัดส่วนกว่าร้อยละ 12 ของการส่งออกทั้งหมด และเป็นผู้ ลงทุน รายใหญ่อันดับ 2 ของไทย รวร้อยละ 16 ของการลงทุน โดยตรงจากต่างชาติ ทั้งหมดในปี ค.ศ. 2016 (จิรามน สุธีรชาติ, 2560)

ภาพ 3 นายกรัฐมนตรี ยัน ไทย-จีน เดินหน้าเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมผลักดัน ความร่วมมือทางทหารทุกมิติ

ที่มา. จาก นายกรัฐมนตรี ยัน ไทย-จีน เดินหน้าเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมผลักดัน ความร่วมมือทางทหารทุกมิติ, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 2560, ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/957552>

แม้ว่าประเทศไทยจะเกิดความไม่แน่นอนทางการเมืองบ่อยครั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคต่อความสัมพันธ์ ซึ่งจะเห็นว่า หลังจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ายึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 (ศูนย์ข้อมูลมติชน, 2557, หน้า 205) ทางการเงินก็ให้การรับรองคณะรัฐบาลใหม่ ที่นำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดังปรากฏในภาพ 3

ขณะที่ไทยกับชาติอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์และอิทธิพลของสหรัฐอเมริกากับจีน ซึ่งไทยต้องรักษาความเป็นพันธมิตรทางทหารกับสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกันก็ขยายความสัมพันธ์ทางทหารกับจีน โดยทั้งไทยและจีนถือว่ามีความสัมพันธ์ในทุกมิติมาเป็นเวลานาน ซึ่งปัจจุบันไทยและจีนเดินหน้าแผนพัฒนาเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืน ในด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือทางทหาร จะเห็นว่า มีการแลกเปลี่ยนการเยือนกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในระดับสูง ระดับผู้นำ และระดับกองทัพ จึงทำให้ความร่วมมือทางทหารระหว่างไทยและจีนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จึงเชื่อมั่นว่าความร่วมมือทางการทหารจะพัฒนาต่อไปได้ในทุกมิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง การฝึก การต่อต้านการก่อการร้าย และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า กองทัพทหารเป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการเมืองของไทยกับจีน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อต้องการทราบถึงความสัมพันธ์และของเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ประกอบการพิจารณาการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของไทยกับจีนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษา-
ความสงบแห่งชาติ (คสช.)
2. เพื่อศึกษาขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีน
ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทย
กับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนา
สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน

คำถามของการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบ-
แห่งชาติ (คสช.) เป็นอย่างไร
2. ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะ-
รักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นอย่างไร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีน
ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง
4. แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน เป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นศึกษาความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการศึกษา และเพื่อให้การวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์จึงได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีน โดยศึกษาในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการศึกษา ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระแสโลก ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ แนวคิดบูรพาภิวัฒน์ แนวคิดทหารกับการเมือง และข้อมูลการเมืองการปกครองของไทยและจีน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการ

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องด้วยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) มาใช้ในการดำเนินกระบวนการ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์และขอบเขตการใช้อำนาจของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีน รวมถึงข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของไทยกับจีน ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาจึงต้องมีความ-

เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องด้านการต่างประเทศ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของทหารไทยและทหารจีน (2) นักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน และ (3) ภาคเอกชน จำนวน 1 ท่าน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างเดือนสิงหาคมพ.ศ. 2561 - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขอบเขตและความหมายเฉพาะไว้ ดังนี้

ทหาร หมายถึง บุคคลติดอาวุธโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในเรื่องรบรักษาความมั่นคงและป้องกันประเทศ และทำหน้าที่อื่น ๆ ในยามสงคราม อาจมีหน้าที่อื่นต่อสังคม เช่น การเดินหน้าวาระทางการเมือง กรณีคณะทหารยึดอำนาจการปกครอง เป็นต้น ประกอบด้วย กองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพเรือ

อำนาจ หมายถึง อิทธิพลที่จะบีบบังคับให้ผู้อื่นทำตาม โดยไม่อาจขัดขืนได้ หรือความสามารถในการกำหนดให้ผู้อื่นเป็นหรือกระทำตามความต้องการของตนเอง แม้ว่าผู้อื่นจะขัดขืนก็ตาม

อำนาจทางทหาร หมายถึง กำลังรบที่จัดไว้กับศักร์สงคราม ได้แก่ ชีตความสามารถที่จะผลิตกำลังรบเพิ่ม โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ (1) กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ (2) กำลังอำนาจทางการเมือง (3) ขวัญและกำลังใจเมื่อเกิดการสู้รบขึ้น และ (4) การสนับสนุนจากพันธมิตร

อำนาจทางการเมือง หมายถึง การใช้อำนาจของผู้นำหรือผู้บริหารประเทศ

ความสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อกันระหว่างประเทศในด้านเศรษฐกิจการเมือง ที่อยู่ในรูปของการค้าขาย การลงทุน รวมถึงการทหารที่ต้องการพึ่งพากัน และ การประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งกันและกัน

ความร่วมมือ หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา และรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ระหว่างทหารไทยกับทหารจีน

ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมือง หมายถึง ความชอบธรรมในการปกครองและ การใช้อำนาจทางการเมืองในการบริหารประเทศของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมือง หมายถึง ความไม่ชอบธรรม และการไม่ยอมรับในการใช้อำนาจทางการเมืองบริหารประเทศของกองทัพไทยกับ กองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษา- ความสงบแห่งชาติ (คสช.)
2. ทราบถึงขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับ กองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
4. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และ ความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของไทยกับจีน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง สามารถใช้เพื่อการวิเคราะห์แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับบริบทอื่น ๆ เข้าด้วยกันผ่านอำนาจทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยให้มองเห็นบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเสถียรของความสัมพันธ์

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระแสโลก สามารถใช้เป็นแนวทางในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความต่อเนื่อง ผ่าน โลกาภิวัตน์ที่นับเป็นกระแสโลกที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการ และส่งผลกระทบต่อตัวแสดงระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

3. ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ เพื่อใช้อธิบายการแบ่งกำลังอำนาจอย่างทัดเทียมกันระหว่างชาติหรือกลุ่มชาติที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน โดยการรักษาหรือเพิ่มอำนาจ ความมั่งคั่ง และความมั่นคงปลอดภัยของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้

4. แนวคิดบูรพาภิวัตน์ สามารถใช้อธิบายการกลับขั้วอำนาจและความถดถอยของตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาและยุโรป ในขณะที่ตะวันออกได้แก่งินกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ

5. แนวคิดทหารกับการเมือง เพื่ออธิบายว่าทหารมีความสำคัญกับรัฐในด้านการรักษาความมั่นคง แต่ในขณะที่เดียวกันการรักษาความมั่นคงของทหารอาจกลายเป็นเรื่องที่เข้ามาแทรกแซงการเมืองในหลายประเทศ

6. ข้อมูลการเมืองการปกครองของไทยและจีน มีความสำคัญต่อการศึกษาขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารและความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับประเด็นที่ศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย เพื่อข้อค้นพบใหม่ที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง

ปรัชญาและความเป็นมาของเศรษฐศาสตร์การเมือง

การวิเคราะห์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นการวิเคราะห์ที่เพิ่งปรากฏเป็นระบบความคิดที่ชัดเจนในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นช่วงของการต่อสู้ระหว่างทุนนิยมกับศักดินานิยมในยุโรป ผู้บุกเบิกทางทฤษฎีที่สำคัญ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ของทุนนิยมที่เรารู้จักกันดี คือ อדם สมิธ และเดวิด ริคาร์โด ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์ของทุนนิยมที่เน้นแต่สิ่งของและวัตถุ ภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจ (homo economics) ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวสูงสุดนั้น ไม่อาจทำให้เราเข้าใจสังคมได้ อีกทั้งไม่อาจทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงทางสังคมได้ทั้งหมด

Smith (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ, 2540ก, หน้า 229) พิมพ์เผยแพร่งานเขียนที่มีชื่อเสียงในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบทุนนิยมที่มีชื่อเสียง คือ “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nation” ซึ่งถือได้ว่าเป็นการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองครั้งแรก ซึ่งก่อนหน้านั้นเศรษฐศาสตร์การเมืองถูกมองว่าเป็นการศึกษาเรื่องศีลธรรม หรือไม่ก็เป็นเครื่องของการสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างความมั่งคั่งและอำนาจให้กับผู้ปกครองประเทศ โดยการสร้างความท้าทายให้กับลัทธิพาณิชย์นิยม (mercantilism) ซึ่งมีอิทธิพลมากในช่วงศตวรรษที่ 16 และ 17

Smith เห็นว่า วิธีการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชนและประเทศชาตินั้น ไม่ได้มาจากการสะสมเงินตราและการค้าระหว่างประเทศผ่านการช่วยเหลือของรัฐแบบที่พาณิชย์นิยมได้นำเสนอไว้ Smith กล่าวว่า การสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติและ

ประชาชนนั้นอยู่ที่การผลิต และประสิทธิภาพในการผลิตก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละประเทศ ในการใช้และพัฒนาแรงจูงใจ เพื่อให้คนทำงานหรือผลิตผลมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการแข่งขันกันในตลาดการค้าเสรีทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ งานเขียนของ Smith ดังกล่าวนี้นี้ จึงได้กลายมาเป็นแนวคิดหลักที่สำคัญในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวนูนนิยม และมีอิทธิพลต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์นานกว่า 100 ปี ในการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่อง ดังนี้ (Smith อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540ก, หน้า 229-230)

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ เพื่อให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพการผลิต

2. แนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เพื่อเน้นให้ผู้ผลิตได้เปรียบ การได้เปรียบของผู้ผลิตเชิงเปรียบเทียบ จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น ความคิดดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นทฤษฎีว่าด้วยการขยายตัวทางการตลาด การสะสมทุน และการค้าเสรีระหว่างประเทศในเวลาต่อมา ความเชื่อในเรื่องของการค้าและการแข่งขันเสรี โดยปล่อยให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนต่อสู้แข่งขันกันในตลาด เพื่อแสวงหาและปกป้องประโยชน์ส่วนตน Smith เชื่อว่า การแข่งขันของปัจเจกบุคคลในสังคมในที่สุดแล้วจะทำให้สังคมโดยรวมเจริญก้าวหน้า เพราะมีกลไกตลาดทำหน้าที่เป็น “มือควบคุมที่มองไม่เห็น” คอยปรับระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับดุลยภาพตลอดเวลา และตัวรัฐบาลไม่ควรที่จะเข้าไปแทรกแซง ความคิดของ Smith ได้รับการสานต่อโดยนักเศรษฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 และ 20 อีกหลายคนที่สำคัญ ได้แก่ เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) และจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ความสำคัญของ Keynes ที่มีต่อการศึกษาศรษฐศาสตร์สมัยใหม่อยู่ที่ความสามารถในการล้มล้างความเชื่อของ Smith ที่ว่า รัฐบาลไม่ควรเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ แต่ควรปล่อยให้ไปตามกลไกของตลาด Keynes เห็นตรงกันข้ามกับ Smith ว่า รัฐบาลควรมีนโยบายเศรษฐกิจที่ชัดเจน เพื่อช่วยเร่งการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ ในภาวะที่เศรษฐกิจซบเซา ผ่านการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มค่าใช้จ่ายและเงินลงทุนของภาครัฐบาลเพื่อสร้างอุปสงค์รวม (aggregate demands) ขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

เพื่อรักษาระดับการจ้างงานที่เต็มที่แล้ว ฉะนั้น ในทัศนะของ Keynes ซึ่งแตกต่างไปจากทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปในยุคนั้น การใช้จ่ายเงินเกินตัวของรัฐบาล (งบประมาณขาดดุล) จึงมิใช่เรื่องเสียหายแต่อย่างใด ข้อเสนอของ Keynes มีความสำคัญมาก เพราะเท่ากับเป็นการนำเอาการศึกษาเศรษฐศาสตร์กลับไปสัมพันธ์กับการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

การปฏิวัติแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์โดย Keynes (Keynesian revolution) ได้นำมิติใหม่ ๆ มาสู่การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เราสามารถเข้าใจวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ได้ดีขึ้น แทนที่ Keynes จะใช้แนวคิดเรื่อง “อรรถประโยชน์” (utility) เขากลับนำแนวคิดทางจิตวิทยาและความเคยชินแนวคิดเรื่องอำนาจและสถาบันมาอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคและแรงงาน รวมทั้งเน้นการมองภาพทั้งระบบเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของมวลชน การคาดหวังของกลุ่มธุรกิจการลงทุน (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2538, หน้า 24)

นอกจากนี้ Keynes ยังเน้นบทบาทของอำนาจรัฐ โดยเสนอว่า ในโลกเศรษฐกิจที่ไม่สมบูรณ์แบบเศรษฐกิจไม่สามารถปรับตัวเองได้ รัฐจะต้องเข้ามาแทรกแซงโดยใช้มาตรการแบบผสมผสานเพื่อยกระดับการจ้างงานโดยตรง นับว่าเป็นแนวคิดที่ปูพื้นฐานให้รัฐใช้อำนาจทางเศรษฐกิจจากข้างบนลงมาเพื่อควบคุมกระบวนการทางเศรษฐกิจให้อยู่ในทิศทางที่ต้องการได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องการวิเคราะห์อำนาจรัฐ Keynes มีจุดอ่อนอยู่ค่อนข้างมาก Keynes มองว่า อำนาจของกลุ่มผลประโยชน์ (ที่เราเรียกว่า power of vested interests) ไม่ค่อยจะมีความหมายเท่าใดนักเมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจของเหตุผลและความคิด ด้วยเหตุนี้ Keynes จึงกล่าวว่า รัฐบาลย่อมมีความสามารถเสมอในการเกลี้ยกล่อม (โดยใช้หลักการและเหตุผล) ให้ธุรกิจเอกชนปฏิบัติตามคำสั่งแนะของรัฐในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ แนวคิดนี้สะท้อนให้ปรัชญาเสรีนิยมแบบคลาสสิก ที่มองว่า ทั้งรัฐและปัจเจกชนย่อมแสวงหากำไรและผลประโยชน์ แต่ผู้ปกครองแผ่นดินจะใช้เหตุผลทำให้ปัจเจกและรัฐมีแนวคิดทางสังคมขึ้นมาได้ ซึ่ง ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538, หน้า 24) มองว่า บริษัทธุรกิจเอกชนมีผลประโยชน์มหาศาลซึ่งไม่อาจจะเสียสละให้ใครได้ (แนวคิด new right) ดังนั้น

1. รัฐอาจถูกรวบงำจากธุรกิจเอกชนซึ่งทำให้รัฐกลายเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของธุรกิจเอกชนไปได้ (แนวคิดแบบ Marxist left)

2. ถ้าเราถือว่าเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการเมืองแล้ว เราคงจะต้องมองว่าเศรษฐกิจเป็นเรื่องการควบคุมอำนาจ กลุ่มไหนมีอำนาจกลุ่มนั้นก็สามารที่จะตัดสินใจได้ว่า จะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ในระบบเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาบนฐานคิดของปรัชญาแบบปฏิฐานนิยมทั้งแบบแนวคิดแบบ Smith และ Keynes ที่ให้คุณค่าอยู่บนการศึกษาข้อเท็จจริงและประสบการณ์ ที่มีอิทธิพลทางการศึกษาในด้านสังคมศาสตร์อยู่ในขณะนั้น ซึ่งทำให้เศรษฐศาสตร์เมืองแบบนี้โอคลาสสิก ไม่ยอมรับสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้เชิงประจักษ์ การศึกษาแบบปฏิฐานนิยมสะท้อนได้ออกมาเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ ที่ต้องมีการสังเกต การสร้างตัวแบบ การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งถูกยอมรับและใช้อ้างอิงเป็นฐานของความรู้ทั่วไปในตะวันตก ทำให้การศึกษาดังกล่าวซึ่งละเลยการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เพราะเห็นว่า การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์มักจะกำหนดปัญหาที่จะศึกษาไว้กว้างจนเกินไป การนำข้อมูลมาใช้เพื่อเป็นการยกตัวอย่างเท่านั้น ไม่ได้นำข้อมูลมาใช้ทดสอบทฤษฎีและไม่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีให้เข้ากับข้อมูลได้ อีกทั้งการทดลองและหาความรู้เชิงประจักษ์ก็มีความจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีและเทคนิคทางสถิติเข้ามาศึกษา ถึงแม้เศรษฐศาสตร์การเมืองปัจจุบันจะใช้เทคนิคและสถิติในการศึกษาน้อยกว่าเศรษฐศาสตร์แท้ ๆ แต่ก็ยังนำมาใช้อยู่ดี โดยเฉพาะเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวทุนนิยม ที่ยังเห็นด้วยกับการพิสูจน์โดยใช้สถิติและทฤษฎี การศึกษาแบบปฏิฐานนิยมสร้างข้อจำกัดในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ไม่สามารถทำการวิเคราะห์และเปลี่ยนแปลงได้อย่างถอนรากถอนโคน ในยุคของ คาร์ล มาร์กซ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่อยู่ตรงข้ามกับการศึกษาแบบปฏิฐานนิยม และเน้นการศึกษาที่เรียกว่าการศึกษาแบบองค์รวมที่ได้รับอิทธิพลการศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบของการปฏิบัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่อยู่บนฐานของสถิติและเทคนิคทางสถิติมาสู่การศึกษาวิเคราะห์ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถอนรากถอนโคน (วินิต ทรงประทุม, 2541, หน้า 386)

การปฏิวัติทางความคิดของแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (capitalism) ได้ทำให้สังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมหลายมิติของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ระบบการผลิต ความเป็นอยู่ สถาบันสังคม ไปจนถึงวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ และศาสนา ในประวัติศาสตร์ทุนนิยมได้สร้างความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความผันแปรทางสังคมและการสูญเสียหลายรูปแบบ ความไปถึงวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม และความอับจนทางจิตวิญญาณ ในปัจจุบันนี้ระบบทุนนิยมได้ก้าวออกจากโลกตะวันตกซึ่งกระจายไปยังทุกส่วนของโลกแม้แต่ประเทศที่เคยเป็น “สังคมนิยม” (socialism) ก็ยังรับเอาแบบนี้ไปใช้กันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน ทุนนิยมยังคงเผยโฉมให้เราเห็นสองหน้าตลอดเวลา นั่นคือ ความเจริญทางวัตถุ และความยากจนของสังคม เมื่อทุนนิยมมีผลกระทบต่อโลกและชีวิตมนุษย์ในประเทศต่าง ๆ อย่างมาก จึงมีความจำเป็นที่เราต้องสนใจอย่างมากในการที่จะเข้าใจระบบนี้ เนื่องจากว่าทุนนิยมเป็น “ระบบเศรษฐกิจ” ชนิดหนึ่ง เราจึงต้องมีความรู้ทางด้าน “เศรษฐศาสตร์” ทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจ แต่พาดพิงไปถึงเรื่องอื่น ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับการเมือง สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา ฯลฯ ดังนั้น เศรษฐศาสตร์ที่สามารถให้ความเข้าใจเกี่ยวกับทุนนิยมจะต้องเป็นเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวการวิเคราะห์แบบรอบด้าน ซึ่งครอบคลุม “ภาพทั้งหมด” ของทุนนิยม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “เศรษฐศาสตร์การเมือง” (political economy) มีพลังสูงในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบทุนนิยมสมัยใหม่ เนื่องจากมีความซับซ้อน เมื่อระบบทุนนิยมเสรีเกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง ปัญหาหลักของทุนนิยมก็ปรากฏตามมาด้วยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาที่เรารู้จักกันมากคือ (1) ปัญหาสังคม (2) วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และ (3) ปัญหาการผูกขาด

ทั้ง 3 ปัญหานับว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “มิติแห่งอำนาจ” ซึ่งฝังซ่อนตัวอยู่ในหลักการและ โครงสร้างของระบบทุนนิยมอย่างแยกไม่ออก อาจสรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจะมีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้ใช้แรงงานและผู้คนที่ทำงานอยู่ในสาขาต่าง ๆ ปัญหาที่สำคัญที่สุด เห็นจะเป็นการไร้อาชีพ หรือการว่างงานอย่างกว้างขวาง การตกงานเป็นจำนวนมากมาย ย่อมทำให้ผู้ใช้แรงงานเกิดความรู้สึกไม่แน่นอนในชีวิตและการดำรงชีพ การเปลี่ยนแปลงภาวะตลาด

ย่อมเกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งผู้ประกอบการเศรษฐกิจและแรงงานสามารถปรับตัวได้ไม่ยาก แต่การตกต่ำทางเศรษฐกิจทั้งระบบย่อมให้ผลร้ายแรงแก่ผู้คนทุกสาขา วิกฤตการณ์ปี 1929 และการตกต่ำของระบบตามมาในระยะต่อมาได้ทำให้วงการต่าง ๆ หมดความเชื่อในเรื่องการปรับตนเองของระบบเศรษฐกิจเสรี ความเชื่อในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แผนเก่าก็ถูกสั่นคลอนไปด้วย ถึงแม้ว่า การปฏิวัติทางความคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบ Keynes จะทำให้เกิดการวิเคราะห์มุมมองทางเศรษฐศาสตร์ขึ้นมาใหม่แล้ว ดังที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ แต่ยังคงไม่เพียงพอจึงทำให้ Marx ได้นำเสนอแนวคิดการวิเคราะห์ทุนนิยมในโลกของเขาที่เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งของสรรพสิ่งทั้งหลาย แรงงานขัดแย้งกับหลักการความเจริญทางเศรษฐกิจ ขัดแย้งกับหลักมนุษยธรรม คนจนขัดแย้งกับคนร่ำรวย ฯลฯ โลกเช่นนี้ ชีวิตมนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางความทุกข์ยาก มนุษย์ไม่มีความสุข ต้องถูกกดขี่ขูดรีดเอาเปรียบ ความเป็นมนุษย์ได้สูญหายไปเพื่อที่จะปลดปล่อยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากสภาพไร้มนุษยธรรม เราจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของเรา แต่ความเข้าใจการอธิบายและการความเพียงอย่างเดียวยังไม่พอ ข้อสำคัญ คือ เราจะต้องทำการเปลี่ยนแปลงโลกด้วย (โอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2560)

ความคิดเห็นของ Marx การเปลี่ยนแปลงโลก คือ การปฏิบัติทางสังคม (social praxis) ชนิดหนึ่ง ในกระบวนการนี้เราจะต้องทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และต้องมองลงไปให้ลึกถึงต้นตอแห่งความทุกข์ยากทั้งปวง เราต้องสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างและต้องทำการวิพากษ์ สิ่งที่ตั้งตรงอยู่อย่างถึงรากถึงโคน “จิตใจวิพากษ์” ของ Marx นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นหาสังคมนิยม Marx ไม่ได้ทำการวิพากษ์เท่านั้น หากแต่ยังเสนอทางออกอีกด้วย การปฏิรูปปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่อาจทำให้สถานการณ์ของชีวิตมนุษย์ดีขึ้นได้ ต้นตอความทุกข์ยากอยู่ในระบบ เพราะฉะนั้นจะต้องยกเลิกระบบเก่าและสร้างระบบใหม่ขึ้นมา สังคมใหม่ในอุดมคติของ Marx เป็นสังคมที่ไร้ “ความแปลกแยก” เป็นถิ่นฐานที่มนุษย์มีอิสระเสรี มีความสุข ไม่ต้องถูกกดขี่ขูดรีดเอาเปรียบอีกต่อไป ความเป็นมนุษย์ได้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เราอาจสรุปหลักการของมาร์กซ์ ออกเป็น 3 ข้อ คือ (ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2538, หน้า 30-31)

1. ในระบบเศรษฐกิจ เราจะต้องให้ความสำคัญในการวิเคราะห์เรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีทั้งมิติของความสอดคล้องกันและความขัดแย้งดำรงอยู่ในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจผู้คน 2 ฝ่าย ย่อมได้รับผลประโยชน์บางอย่างแน่นอน แต่ที่สำคัญ คือ แต่ละฝ่ายจะได้ไม่เท่ากัน คนที่มีอำนาจ มีทรัพยากร มีอิทธิพลมากกว่า ย่อมได้รับผลประโยชน์มากกว่าความเหลื่อมล้ำในการแบ่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนเหล่านี้

2. ในการวิเคราะห์เรื่องการค้าแลกเปลี่ยนและการแบ่งผลประโยชน์เราอาจมองไปที่การกระทำและพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นกลุ่มชนก็ได้ Marx เน้นการวิเคราะห์เรื่อง “ชนชั้นทางเศรษฐกิจ” เช่น ชนชั้นแรงงานกับชนชั้นนายทุนนั้น มองว่ากลุ่มคนที่อยู่ในชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมเหมือนกัน มีความต้องการและความใฝ่ฝันเหมือนกันมีวิถีชีวิต เช่น แรงงานกับนายทุน

3. ในระบบเศรษฐกิจ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในระบบทุนนิยม การสะสมทุนจะเป็นตัวจักรสำคัญสำหรับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การสะสมทุนก่อให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรม อันนำไปสู่การเจริญเติบโตของเมืองใหญ่ วิถีชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับแบบแผนการบริโภคที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งกระตุ้นให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์เชิงระบบ (system analysis) และการมองมิติของการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซิสต์

กล่าวได้ว่า ในทัศนะของ Marx ทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสมรรถนะสูงในการเพิ่มศักยภาพสำหรับการสนองความต้องการของประชาชน ทุนนิยมได้สร้างอุตสาหกรรม ขึ้นมาที่มีประสิทธิภาพและมีพลังการผลิตสูงมาก แต่ในระบบนี้ศักยภาพ เช่นว่านี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อมวลมหาชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าระบบทุนนิยมเองเป็นต้นตอของปัญหาทั้งปวงด้านหนึ่ง การผลิตของทุนนิยมถูกกระตุ้น โดยหลักการ “การแสวงหาผลประโยชน์ของเอกชน” มากกว่าหลักการ “ผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม” อีกด้านหนึ่งในระบบทุนนิยมมีความเหลื่อมล้ำกันมากระหว่างชนชั้นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิต (ทุน ที่ดิน) กับชนชั้นผู้ไร้ปัจจัยการผลิต (แรงงาน) ชนชั้นที่มีอำนาจย่อมกำหนดวิธีการผลิตและการใช้ทรัพยากร เพื่อ

ผลประโยชน์ของคน (การแสวงหากำไรสูงสุด) มากกว่า การสนองความต้องการและ การปรับปรุงวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ที่ไร้อำนาจ

แนวคิดของ Marx ทุนนิยม ไม่ใช่เป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น ดังนั้น การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์แบบธรรมดา ไม่อาจทำให้เรามองเห็นทุนนิยมอย่างรอบ ด้านได้ เศรษฐศาสตร์การเมืองที่เน้นการวิเคราะห์เชิงระบบจะช่วยให้เราได้ภาพทั้งหมด ของทุนนิยมเราจะเห็นว่า การครอบงำของชนชั้นผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลต่อ ระบบสังคมวัฒนธรรมและการเมืองด้วย เช่น ค่านิยม ศาสนา ครอบครัว การศึกษา โครงสร้าง การเมืองและการบริหารรัฐกิจ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมย่อมมีรัฐทุนนิยมและสังคมทุนนิยม รองรับอย่างสอดคล้องกัน ดังนั้น เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาของระบบทุนนิยม ก็คือ ตัวระบบทุนนิยม กล่าวคือ คำว่าเศรษฐศาสตร์การเมืองไม่ได้ หมายถึง การวิเคราะห์ เศรษฐกิจกับการเมืองหากแต่ หมายถึง การวิเคราะห์ทั้งระบบอย่างวิพากษ์โดยมองจาก จุดยืนของชนชั้นที่ไร้อำนาจไร้ทรัพยากร ซึ่งไม่ค่อยจะได้รับผลประโยชน์จากความเจริญ ของระบบทุนนิยม

นอกจากจะวิเคราะห์การทำงานของกลไกทุนนิยมแล้ว Marx ยังได้ให้ความสำคัญ ในการมองเรื่องการขูดรีดเชิงคุณภาพ (qualitative exploitation) ของระบบทุนนิยมอีกด้วย นั่นคือ ปัญหาความแปลกแยกของคนทำงาน (alienation) ในองค์กรทุนนิยม (เช่น ในโรงงาน ลัทธิบูชาสินค้า หรือการบูชาวัตถุ (commodity fetishism) จิตสำนึกที่พร่ามัว อันเนื่องมาจากการครอบงำทางอุดมการณ์ รวมทั้งปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ในระบบการผลิต แบบทุนนิยม Marx บอกว่าในระบบทุนนิยมทั้งแรงงานและธรรมชาติต่างก็ถูกขูดรีด อย่างหนัก เพื่อผลประโยชน์ของการสะสมทุนและกำไร แนวคิดเกี่ยวกับการขูดรีดเชิง คุณภาพที่สร้างความแปลกแยกให้แก่แรงงานและธรรมชาติ มีอิทธิพลสูงต่อพัฒนาการ ของเศรษฐศาสตร์แนวราดิกัล และเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบซ้ายใหม่ ที่พัฒนาหลักใน การวิเคราะห์ที่อยู่บนฐานของวิธีการวิภาษวิธีในยุคต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (โอพาร์ ดินบางเตียว, 2560)

แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์แนวเศรษฐศาสตร์การเมือง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2529, หน้า 6-11) มองว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากนี้ ได้เสนอว่า จุดร่วมที่เป็นลักษณะร่วมกันของบรรดาสำนักรคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองที่หลากหลายเหล่านี้

1. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิพากษ์ (critical) เพราะการวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับต่อการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในสังคม โดยต้องการเน้นให้มีการตั้งคำถามต่อข้อสรุปต่าง ๆ ที่เราได้รับตกทอดมาจากอดีต ในกระบวนการนี้เป็นการคัดของปลอมออกจากของจริง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการแยกปรากฏการณ์ออกจากเนื้อแท้ ซึ่งในที่สุดแล้ว การวิพากษ์อย่างถึงที่สุดก็จะนำไปสู่ความจริงที่เป็นแก่นแท้ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เรามองเห็น

2. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิเคราะห์แบบเป็นองค์รวม (holistic or totality) เพราะการวิเคราะห์นี้ไม่ได้ให้ความสำคัญหลักที่ปัจเจกชน หากแต่เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลต่าง ๆ ตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์จึงไม่ใช่ตัวแปรนามธรรม เช่น ราคาสินค้า อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ โดยจะมองที่มนุษย์เป็นหลัก ดังนั้น การศึกษาแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองจะพยายามเน้นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาของสังคมทั้งสังคมที่เป็นหน่วยรวม โดยมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านศาสนาและอุดมการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ปัจจัยต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมล้วนมีความเกี่ยวพันร้อยรัดกันเป็นระบบ ซึ่งหากเราเน้นวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจให้อยู่ในขอบเขตแคบ ๆ เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่เชื่อมโยงไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ในสังคม เราก็อาจไม่เข้าใจระบบทั้งหมดได้ และที่สำคัญมากไปกว่านั้น ก็คือ เราจะไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมปัญหาทางเศรษฐกิจหลายเรื่องจึงยังดำรงอยู่ได้ ทั้ง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างมากมาย

3. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (historical analysis) เพราะการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ยืนยันแก่เราได้เป็นอย่างดีว่า สังคมมีพัฒนาการ มีการเคลื่อนไหว และมีการเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า มีพลวัต (dynamic) มิใช่สังคมที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ (static)

4. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นวิเคราะห์ที่ความขัดแย้งและการขัดกัน (conflict and contradiction) การวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธเรื่องความสมดุลหรือความราบเรียบของระบบสังคม หากแต่เชื่อว่า พัฒนาการของระบบสังคมนั้นเกิดจากพลังผลักดันที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง และการต่อสู้ระหว่างปัจจัยที่ขัดแย้งกัน การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองจะชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในท่ามกลางกระบวนการพัฒนาการของระบบสังคมที่เป็นอยู่นั้น มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในลักษณะใดบ้าง ความขัดแย้งสามารถแก้ไขได้ภายในระบบสังคมหรือไม่ หรือเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง มีปัญหาอะไรบ้างที่เราไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งเหล่านี้ได้อีกต่อไป และทำไมพัฒนาการสังคมแบบถอนรากถอนโคนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

วิธีการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองในมิติต่าง ๆ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538, หน้า 45-47) นำเสนอการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมว่าต้องทำการวิเคราะห์ใน 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1. การแข่งขัน มิติแนวนอน หรือการแข่งขันเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยมีการแลกเปลี่ยนในตลาดเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในทุนนิยมการแข่งขันส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยผ่าน “กลไกราคา” (ในตลาดเศรษฐกิจ) หรือ “กลไกการเมือง” เช่น การเลือก (ในตลาดการเมือง) มิตินี้เรียกว่า “มิติแนวนอน” (horizontal) เพราะว่าการแข่งขันดำเนินไประหว่างหลายฝ่ายที่มีอำนาจเท่าเทียมกันในสถานการณ์เช่นนี้ ไม่มีใครครอบงำใครทุกฝ่ายสามารถตัดสินใจเลือกได้อย่างอิสระเสรี

2. การควบคุม มิตินี้เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ที่มีลักษณะเด่นของการใช้อำนาจ อิทธิพล และการบีบบังคับซึ่งจะมีฝ่ายหนึ่งอยู่เหนืออีกฝ่ายหนึ่ง นาย ก จะควบคุมนาย ข ได้ ก็คงจะต้องมีอำนาจอะไรบางอย่างอยู่เหนือนาย ข ในระบบทุนนิยม (หรือระบบอำนาจนิยมทั่วไป) การควบคุม คือ เอกลักษณะของสถานที่ทำงานและ

การจัดการองค์ทั่ว ๆ ไป มิตินี้เรียกว่า “แนวตั้ง” (vertical) ก็เพราะว่า ในโครงสร้างนี้ มีฝ่ายหนึ่งอยู่เหนือกว่า และมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายอยู่ข้างบนออกคำสั่ง ฝ่ายที่อยู่ข้างล่างรับคำสั่งซึ่งต้องปฏิบัติตามสรุปแล้ว ต้องมีอำนาจเสียก่อนถึงจะมีกรอบจำกัดหรือควบคุมได้ ในที่นี้ เราอาจให้คำนิยามเบื้องต้นได้ว่าอำนาจ คือ ความสามารถที่จะผลักดันให้เกิดประโยชน์ตามที่ต้องการ โดยทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียอย่างรุนแรง (หรือบางทีการขู่เฉย ๆ อาจทำให้บรรลุเป้าหมายได้เหมือนกัน) นอกจากนี้ อำนาจยัง หมายถึง ความสามารถของฝ่ายหนึ่งในการ ควบคุมการรับรู้ข่าวสารของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้ฝ่ายที่ครอบงำสามารถมีอิทธิพลเหนือหรือนิยมและความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง และสามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างสบาย โดยทั่วไปจะ ไม่มีการใช้อำนาจแบบโจ่งแจ้ง แต่จะมีการวางเงื่อนไขบางอย่างไว้และให้ฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทำการ “เลือก” ภายใต้งื่อนไขนี้ ซึ่งเป็นการเลือกอย่างมีขีดจำกัดมาก

3. การเปลี่ยนแปลง ในระบบเศรษฐกิจท่ามกลางพัฒนาการที่ไม่มีวันหยุด การเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกี่ยวกับวิธีการทำงานของระบบจะเกิดขึ้นเสมอและมีผลกระทบต่อระบบในระบบทุนนิยม การสะสมทุนในอัตราสูง จะช่วยให้มีการกระจายความเจริญทั่วประเทศ และบางทีขยายออกไปทั่วโลกด้วยทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนเพื่อแสวงหากำไร และเพื่อสร้างอาณาจักรใหญ่โต ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในหลาย ๆ ตัว และตัวระบบทุนนิยมเองก็เปลี่ยนไปด้วย เช่น เปลี่ยนจากระบบทุนนิยมเสรี กลายเป็นทุนนิยมสังคมนิยม (social market economy แบบเยอรมนี เป็นต้น) การมองมิติเวลาจะทำให้เรามีกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอน ทุนนิยมเมื่อศตวรรษที่ 19 ย่อมแตกต่างกับในศตวรรษที่ 20 หรือ 21

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมือง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมือง หมายถึง ศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักการ 4 ข้อด้วยกัน คือ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2538, หน้า 50-52)

1. เศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ โครงสร้างเศรษฐกิจซึ่งมีหลายด้านหลายมิติ ดังนั้น จึงต้องมีวิธีการวิเคราะห์ที่เน้นการมองรอบด้าน มองภาพรวม

การวิเคราะห์สังคมมองว่า สังคมมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ เศรษฐกิจ การเมือง และทัศนะทางสังคม ซึ่งนับเป็นการวิเคราะห์ภาพทั้งหมดที่ใหญ่โตมาก

2. เศรษฐศาสตร์การเมืองมองว่า รูปแบบความสำคัญระหว่างกลุ่มสังคมมีหลายอย่างแต่ที่สำคัญที่สุด คือ รูปแบบของความขัดแย้งเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้น โดยเน้นการศึกษาผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของชนชั้นที่สำคัญ ๆ ของสังคม ซึ่งรวมไปถึงความแตกต่างกันทางด้านวิถีชีวิต ทัศนะ สังคม และอำนาจ อิทธิพล มองจากแง่นี้แล้ว ชนชั้นอำนาจเป็นเรื่องที่อยู่ตรงกลางศูนย์กลางของการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมือง

3. สังคมทุกสังคมจะมีความขัดแย้งในระบบ ซึ่งก่อให้เกิดพลังไดอะแลคติก อันเป็นพลังที่จะทำให้สังคมเกิดการเคลื่อนไหว เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพันนาการทางเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดปรัชญาว่าสรรพสิ่งทั้งหลายย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ระบบสังคมย่อมเปลี่ยนจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งเสมอ

4. ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองในหลักการสำคัญที่เรียกกันว่า จะต้องทำการวิพากษ์สิ่งที่ดำรงอยู่จนถึงที่สุด “วิพากษ์” หมายความว่า ต้องทำความเข้าใจโดยเข้าไปให้ถึงรากถึง โคนของปัญหา เมื่อเข้าใจแบบนี้แล้วจะรู้ได้ว่า ต้นตอของปัญหา คืออะไร สิ่งที่ดำรงอยู่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่มนุษย์อย่างไร สิ่งที่พึงปรารถนาควรจะเป็นอย่างไร มองจากแนวคิด “วิพากษ์” แล้วการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่การปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนแบบพลิกฟ้าพลิกแผ่นดินแนวคิด เศรษฐศาสตร์การเมืองต้องการเห็นสังคมที่บริหารจัดการแบบ “สังคมนิยม” แทนระบบ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ของทุนนิยม ต้องการเห็นพลเมืองในสังคมร่วมกันกำหนดนโยบายการผลิตและการทำงาน ด้วยกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อตอบสนองความต้องการของเพื่อนมนุษย์ทุกคน ไม่ใช่เพื่อตอบสนองความโลภและกำไรของคนส่วนน้อย แต่เราไม่ใช่พวก “พระ” ที่ต้องการจะเสียสละหรือเรียกร้องให้ทุกคนเสียสละ เพราะระบบสังคมนิยมจะต้องพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของทุกคนให้ดีขึ้น สังคมนิยมไม่ใช่เป้าหมายอุดมการณ์สำหรับอนาคตอันไกล เพราะการต่อสู้ประจำวันในเรื่องปากท้อง และการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และสิทธิเสรีภาพ เชื่อมโยงกับการสร้างสังคมนิยมใน

อนาคต การสร้างสังคมใหม่กับการต่อสู้ประจำวันแยกออกจากกันไม่ได้ ถ้าเราไม่มีประชาธิปไตยและเสรีภาพ เราจะมีอุปสรรคในการสร้างสังคมใหม่ ถ้าประชาชนรากหญ้าไม่รวมตัวกันสู้เพื่อชีวิตที่ดีในวันนี้ อย่าไปหวังว่าเราจะสามารถสร้างสังคมใหม่ในวันข้างหน้า ทฤษฎีนี้เป็นระบบที่สร้างพลังการผลิตมหาศาล แต่ในขณะเดียวกันมันนำไปสู่สงครามและวิกฤตและทฤษฎีสร้าง ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจนี้ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและความพยายามของผู้มีอำนาจที่จะกีดกันสิทธิเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ในทุกประเทศของโลก มันนำไปสู่เผด็จการอำมาตย์ในไทย นี่คือ สาเหตุที่เราต้องการสร้างสังคมใหม่แห่ง “สังคมนิยม”

เศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์

เศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์ พัฒนามาจากแนวความคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, ค.ศ. 1818-1883) นักคิด นักเขียน นักปรัชญา และนักวิพากษ์สังคมชาวเยอรมัน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดคนหนึ่ง Marx ไม่เห็นด้วยกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและสังคมอุตสาหกรรมในยุคของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอังกฤษจึงลุกขึ้นมาต่อต้านด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ เปิดโปงธรรมชาติ และความโหดร้ายทารุณของระบบเศรษฐกิจแบบนี้ พร้อมนำเสนอแนวทางแก้ไข แนวความคิดของ Marx ต่อมาได้กลายเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองอีกแนวหนึ่งที่มีความแตกต่างไปจากเศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง เศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์เป็นแนวคิดที่มีการวิพากษ์วิจารณ์เศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์อย่างถึงรากถึงโคน (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540ก, หน้า 249)

อย่างไรก็ตาม ทักษะของ Marx ในระดับหนึ่ง ก็ไม่ต่างไปจากทักษะของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์เท่าใดนัก กล่าวคือ ยังให้ความสำคัญกับเรื่องของเศรษฐกิจอย่างมาก โดยมองว่า เป็นพื้นฐานของการเมืองและสังคม แต่สิ่งที่ Marx ต่างจากสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองเนวมาร์กซิสต์อย่างชัด คือ Marx ไม่ได้เน้นที่ปัจจัยทางด้านวัตถุอย่างเนวมาร์กซิสต์ แต่เน้นที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมากกว่า เรียกอย่างเป็น

ทางการว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต” (the social relations of production) หรือย่อ ๆ ว่า “ความสัมพันธ์ทางการผลิต” (production relations) ยิ่งไปกว่านั้น Marx ยังให้ความสำคัญกับแรงงานของมนุษย์ (labor) อย่างมาก ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต การสร้างมูลค่าต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย นอกจากนี้ แรงงานยังเป็นสิ่งที่สร้างความมั่งคั่งให้กับชนชั้นนายทุนในรูปของมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ซึ่ง Marx เห็นว่าเป็นความอยุติธรรมของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเป็นที่ต้องขจัดให้หมดไปด้วยการปฏิวัติของชนชั้นแรงงาน (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540ก, หน้า 249-250)

ทัศนะของ Marx การผลิตหรือเศรษฐกิจนั้นเริ่มจากมนุษย์เรามีความจำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันเอง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเข้าไปสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติในกระบวนการผลิตนี้เองที่ Marx ถือว่าเป็นพื้นฐานหรือเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมมนุษย์ที่เป็นมาในอดีต ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเป็นไปในอนาคต เพราะฉะนั้น การที่จะเข้าใจสังคมมนุษย์ เราจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจกับกระบวนการผลิต หรือกระบวนการพัฒนาของแรงงานว่า มีการก่อรูปขึ้นมาได้อย่างไร ในลักษณะใด ในช่วงเวลาใดของประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์ และจากกระบวนการผลิตนี้ที่มนุษย์เราเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองพร้อม ๆ กันไปในขณะเดียวกัน Marx เสนอว่า หากเราต้องการเข้าใจสังคมมนุษย์ เราต้องทำความเข้าใจกับเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวกำหนดกระบวนการผลิตของมนุษย์ในสังคม ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งประวัติศาสตร์ หรือที่ Marx เรียกว่า “วิถีการผลิต” (mode of production) ความสัมพันธ์สองระดับดังกล่าวข้างต้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ Marx ให้ความสำคัญอย่างมากในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของเขา ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามของ “ประวัติศาสตร์วิภาษวิธี” หรือ “วัตถุนิยมประวัติศาสตร์” (dialectical/ historical materialism) (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540ก, หน้า 250-251)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระแสโลก

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับกระแสโลก

กระแสโลก (global wave) คือ ทางหรือเส้นทางหรือแนวทางหรือสายธารหรือคลื่นของความเปลี่ยนแปลงของโลก ส่วนบริบทโลก (global context) คือ สถานการณ์หรือสภาพการณ์หรือเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ของสภาพแวดล้อมที่ถือกำเนิด ดำรงอยู่ ทำให้อธิบายสภาพที่เกิดขึ้น เป็นชุดของสภาพแวดล้อมหรือข้อเท็จจริงรอบเหตุการณ์ สถานการณ์ หรืออื่นใด กระแสโลกจึงมีจุดเน้นที่คลื่นความเปลี่ยนแปลง เป็นภาพกว้างของการเปลี่ยนผ่านของโลก ส่วนบริบทโลกมีจุดเน้นที่สภาพแวดล้อมของโลก กระแสโลก และบริบทโลกแบ่งคลื่นความเปลี่ยนแปลงเป็นสามคลื่นตามแนวคิดของ Toffler (2016, pp. 18-19) ประกอบด้วย คลื่นลูกที่หนึ่ง (frist wave) เป็นการปฏิวัติเกษตรกรรม เป็นการปฏิวัติเขียวที่ใช้เวลานานหลายพันปี เปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบยังชีพสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้า คลื่นลูกที่สอง (second wave) เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรม ด้วยระบบการผลิตแบบเครื่องจักร และคลื่นลูกที่สาม (third wave) เป็นการปฏิวัติทางโทรคมนาคม เป็นความเปลี่ยนแปลงจากการติดต่อสื่อสาร ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ (international linkage)

กระแสโลกในคลื่นลูกที่สามจัดเป็นกระแสโลกาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมไปทั้งโลก คำว่า โลกาภิวัตน์เป็นการรวมกันของคำระหว่างโลก (global) กับกระบวนการ (-ization) ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ขยายตัวครอบคลุมที่เป็นโลกไร้พรมแดน เป็นชุดของกระบวนการที่ทำให้โลกเป็นหนึ่งเดียว (Robertson & Chirico, 1985, p. 220) นับเป็นคำที่แสดงถึงความสับสนยุ่งเหยิงและผันแปรไปมา มีความสัมพันธ์กับการระหว่างประเทศ การข้ามระหว่างประเทศ (multinational) ข้ามชาติ (transnational) และความเหนือชาติ (supranational) ที่ประกอบเป็นการติดต่อและเชื่อมโยงระหว่างกันข้ามรัฐชาติ เป็นการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง ระบบการเงินระดับโลก นับเป็นปรากฏการณ์ที่มีความใกล้ชิดแม้มีระยะทางที่ห่างไกลออกไป (distant proximity) (Rosenau, 2003, pp. 85-86) เป็นการแพร่ขยาย ลุ่มลึก และรวดเร็ว ของการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารของโลก

ของวิถีชีวิตทุกแง่มุมร่วมสมัยส่งผลให้มีผลกระทบที่มากขึ้นเรื่อยๆ ไข่น้อยอยู่กับความ-
เข้มข้นของโลกาภิวัตน์เฉพาะด้าน

คำว่า โลกาภิวัตน์ถือกำเนิดครั้งแรกในหนังสือหลักการของการเมืองโลก (the principle of world politics) ของ Modelski ใน ค.ศ. 1972 (นรุศม์ เจริญศรี, 2556, หน้า 252) จนกลายเป็นคำที่ทดแทนคำอื่น และกลายเป็นชื่อตามข้อเสนอของ Schirato and Webb (2003, p. 1) ที่ใช้บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจ ปฏิบัติการ และ เทคโนโลยีทั้งหลาย ก่อให้เกิดลักษณะเด่นในโลกปัจจุบันและดำเนินต่อไปในอนาคต มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นคำที่อ่อนไหวเคลื่อนไหวตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดความสงสัยในการทำความเข้าใจโลกาภิวัตน์ให้ครอบคลุมและลุ่มลึก ประกอบด้วย ด้านการเมือง โลกาภิวัตน์ส่งผลต่อตัวแสดงระหว่างประเทศ ที่สำคัญ คือ รัฐ และกลุ่มความร่วมมือ หรือองค์การระหว่างประเทศทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านเศรษฐกิจ มีการจัดลำดับชั้น ความ-สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ประเทศมหาอำนาจทาง เศรษฐกิจมีอำนาจกำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นตัวแบบการพัฒนาประเทศด้อยพัฒนามีหน้าที่เป็นผู้รับตัวแบบการพัฒนาเพื่อนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัย ด้านสังคม ความคิดที่ทรงพลังจากการปฏิบัติตามตรรกะของตลาด ปราศจากความรู้สึกและสำนึกของพลเมือง นับเป็นความคิดที่เป็นธรรมชาติจนกลายเป็น สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการสื่อสารระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรม (Mattelart, 2000, p. 97) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบใหม่ที่เป็นการปฏิบัติการแบบใหม่กับพลเมืองใน สังคมโลก เทคโนโลยีสารสนเทศนับเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญมากที่สุดซึ่งเมื่อ ได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ระดับโลกด้วยความช่วยเหลือของ เทคโนโลยีด้าน โทรคมนาคม แล้วส่งผลให้เกิดสำนึกใหม่เกี่ยวกับโลกที่อาศัย ทำให้ โลกาภิวัตน์มีลักษณะเป็นพื้นที่สากล เป็นประชากรที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย รากฐานของโลกาภิวัตน์มีความหลากหลาย คือ (1) รากฐานทางการเมืองของโลกาภิวัตน์ มาจาก ประการแรก ความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายท่ามกลางสังคมที่เคลื่อนไหวต่อเนื่อง และแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ทำให้กิจกรรมที่ถือกำเนิดที่หนึ่งส่งผลกระทบต่อที่อื่น มีการกำหนดข้อบังคับสูงสุด กติกาทางสังคมระหว่างประเทศที่มาจากสนธิสัญญา มีการครอบงำในความสัมพันธ์ที่มากกว่า นำมาสู่การกำหนดวาระระเบียบโลกใหม่

ประการที่สอง พัฒนาการทางการเมืองในสังคม มีการผสมกลมกลืนของรัฐและ
 กระบวนการทางการเมือง ประการที่สาม ความหลากหลายของลำดับชั้นของ
 การปกครอง องค์การระหว่างประเทศมีบทบาทในการเจรจาระหว่างประเทศ
 (2) รากฐานทางเศรษฐกิจของโลกาภิวัตน์มาจากผลงานเรื่องความมั่งคั่งแห่งชาติ (the
 wealth of nations) ของ Smith นำไปสู่การถือกำเนิดของแนวคิดทุนนิยมที่ส่งผลต่อระบบ
 เศรษฐกิจร่วมสมัยใน โลกาภิวัตน์ ทั้งการผลิต การบริโภค และการกระจายสินค้าและ
 บริการในตลาดโลก ในระบบตลาดเสรีซึ่งส่งผลต่ออำนาจการควบคุมของรัฐบาล และ
 ส่งผลต่อที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และ
 ความหวาดกลัว และ (3) รากฐานทางสังคมของโลกาภิวัตน์มาจากปรากฏการณ์ของสื่อ
 สังคม นับเป็นกระบวนการที่แพร่ขยายสูงสุด ส่วนสำคัญมาจากสหรัฐอเมริกาที่กำหนด
 รูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนในโลก ที่สำคัญ คือ ภาพยนตร์ อาหารต่างประเทศ ภาษา
 ต่างประเทศ และสินค้านำเข้า นำไปสู่รูปแบบการบริโภค การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี
 ที่เหมือนกัน ส่งผลต่อปัจเจกและสังคมเพราะเป็นตัวแสดงที่สำคัญ นับเป็นการเพิ่ม
 ความเข้มข้นให้กับความเป็นอเมริกันและความเป็นตะวันตก

พัฒนาการของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อตัวนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970
 เพราะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของประเทศแต่ละประเทศที่ทวีความสำคัญเพิ่มมา
 ขึ้น มีจุดเริ่มต้นภายหลังสงครามเย็น (Ferguson & Mansbach, 2012, p. 1) นับตั้งแต่ปลาย
 ทศวรรษที่ 1980 เพราะเป็นผลจากการขยายตัวของทุนกับเทคโนโลยีสารสนเทศ
 (Information Technology--IT) คือ (1) การขยายตัวของทุนแต่เดิมจำกัดในโลกเสรี
 การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหภาพโซเวียตเป็นกลาสน์อดและเปรสทรอยก้าในสมัย
 นายมีคาอิล กอร์บาชอฟ ใน ค.ศ. 1985 นำมาสู่การล่มสลายระบอบสังคมนิยม
 คอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกใน ค.ศ. 1989 ทำให้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์สิ้นสุดลง
 ตามมาด้วยการล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 ทำให้ทุนแพร่ขยายไปทั่วโลก
 และ (2) ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมาจากการประดิษฐ์คิดค้น
 คอมพิวเตอร์ในทศวรรษที่ 1970 นับเป็นนวัตกรรมที่สำคัญ พัฒนาการที่ต่อเนื่องมาทำให้
 คอมพิวเตอร์ทันสมัย นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงโลกด้านการติดต่อสื่อสารภายหลัง
 สงครามเย็น

การสิ้นสุดความขัดแย้งในสงครามเย็นในปลายทศวรรษที่ 1980 ทำให้โลกก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ในทศวรรษ 1990 เท่ากับเปิดกว้างมากกว่า การมีส่วนร่วมมากกว่า เป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมมากกว่า มีนัยต่อการลดอำนาจนิยมลง (Ghali, 1996, p. 1) การก้าวสู่โลกาภิวัตน์แสดงจากผลงานที่สำคัญ คือ การปะทะกันของอารยธรรม (the clash of civilization) ของ Huntington การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ (the end of history) ของ Fukuyama ก่อให้เกิดความคิดที่ว่า โลกเป็นหนึ่งเดียว โลกาภิวัตน์นับเป็นกระบวนการที่สร้างโลกให้เป็นหนึ่งเดียว ความเปลี่ยนแปลงจากเหตุและปัจจัยทั้งสองประการ คือ ทุนกับความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ประกอบด้วย (Farazmand, 1999, pp. 511-512)

ด้านการเมือง คือ ความเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบนายทุนตะวันตก (western capital democracy) ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปตะวันตกผลักดันอยู่เบื้องหลัง ด้านเศรษฐกิจ คือ การเป็นกระบวนการสะสมทุนของทุนนิยมสมัยใหม่ ส่งผลต่อการแสวงหากำไรสูงขึ้น การเปิดพรมแดนที่มีความหมายถึง การลดกฎระเบียบกีดกัน ข้อบังคับทั้งหลาย และการยกเลิกการกีดกันระหว่างรัฐ และการเป็นปรากฏการณ์ของความเจริญเติบโตสูงสุดของแนวคิดทุนนิยมโลก ทำให้ทุนนิยมมีแนวโน้มขยายตัวออกทั่วโลกนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 ก่อให้เกิดความเชื่อว่า ทุนนิยมจะไม่มีวันสิ้นสุด และด้านสังคม คือ การทำให้เป็นนานาชาติมากขึ้นจากการติดต่อซึ่งกันและกันของมนุษย์ และการคำนึงถึงพรมแดนที่ลดลง

ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในรัฐ ส่วนหนึ่งเป็นการยกระดับกระบวนการทัศน์ (paradigm shift) ในแนวคิดพื้นฐานที่รัฐเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีหน้าที่ (functional organism) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้องค์ประกอบรัฐเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย (ช โสธร ผู้ทองคำ, 2547, หน้า 424-425)

- (1) ดินแดน เพราะรัฐบาลทุกรัฐบาลล้วนแล้วแต่ต้องแสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน
- (2) ประชากร เพราะการเคลื่อนย้ายจำนวนมากจากประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจน้อยกว่าสู่ประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่า
- (3) รัฐบาลที่ต้องมีแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) และ (4) อำนาจอธิปไตย

(Sovereignty) ที่ลดความสำคัญลง เพราะมีการแทรกแซงและบังคับจากภายนอก (MacMillan, 2006, p. 67) และการยอมรับการแทรกแซงจากภายนอกของรัฐ

รัฐนับเป็นตัวแสดงหรือผู้เล่นหลักที่สำคัญในโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความร่วมมือและการแข่งขัน มีจุดเน้นที่ผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนาจจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ก่อให้เกิดการสร้างดุลแห่งอำนาจนำไปสู่การก่อตัวของความร่วมมือ แสดงถึงความเป็นอิสระของรัฐที่สัมพันธ์กับตัวแสดงทางเศรษฐกิจที่มีอำนาจ ตัวแสดงอื่นที่สูงกว่ารัฐ ที่สำคัญ คือ กลุ่มความร่วมมือ และองค์การระหว่างประเทศ ที่ประกอบเป็นองค์การระหว่างประเทศของรัฐบาล (International Governmental Organizations--IGOs) ที่สำคัญ คือ สหประชาชาติที่เพิ่มบทบาทด้านการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ องค์การการค้าโลกที่ถือกำเนิดใน ค.ศ. 1995 และกองทุนการเงินระหว่างประเทศที่สมาชิกทั่วไปและสมาชิกที่สำคัญมีบทบาทในกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศและตัดสินใจเรื่องอื่นซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มความเข้มข้นการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เผชิญหน้ากับกลุ่มประชาสังคมอย่างกว้างขวาง ตัวแสดงอื่นที่ต่ำกว่ารัฐ ที่สำคัญ คือ (1) กลุ่ม ขบวนการทางการเมือง และพรรคการเมืองข้ามชาติ ที่เพิ่มความเข้มข้นในการปฏิบัติการทางการเมืองข้ามพรมแดนของรัฐ (2) บริษัทข้ามชาติที่มีความร่วมมือและการแข่งขัน ส่วนหนึ่งผ่านนโยบายสาธารณะและภูมิการทหาร (geo-military) และการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ (3) กลุ่มประชาสังคม ที่สำคัญ คือ องค์การพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ (International Non-governmental Organizations--INGOs) ที่มีบทบาทอย่างกว้างขวาง และ (4) บัณฑิตบุคคล ที่ไม่มีข้อจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เล่นระดับโลก (global player) ซึ่งเป็นตัวแสดงที่สำคัญ แต่การเพิ่มความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อาทิ ดาไลลามะสันตะปาปา จอห์น ปอล ที่ 2 แมซีเทเรซา อาร์คบิชอปเดสมอน ตูตู เป็นต้น และส่วนหนึ่งพัฒนาเป็นกลุ่มหลากหลายรูปแบบ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็นวงกว้างผ่านเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์สำคัญ อาทิ เหตุการณ์อาหรับสปริงในตะวันออกกลางใน ค.ศ. 2010 เป็นต้น (Thomas, 2007, pp. 84-85)

ดังนั้น โลกาภิวัตน์นับเป็นคำที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างจนเป็นปัญหาในการหาความหมายที่แท้จริง โลกาภิวัตน์ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของโลกนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 21

แนวคิดทฤษฎีโลกาภิวัตน์

แนวคิดทฤษฎีโลกาภิวัตน์ที่สำคัญ แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ และกลุ่มที่ต่อต้านโลกาภิวัตน์ กลุ่มที่หนึ่ง สนับสนุน โลกาภิวัตน์ (hyper-globalists) โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลบวกต่อรัฐและรัฐด้านทานผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ได้ นักวิชาการที่สำคัญ คือ

Gilpin (2003, pp. 349-358) ปฏิเสธปัญหาของ โลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดข้อจำกัดกับรัฐชาติ ตรงกันข้าม โลกาภิวัตน์กลับเป็นประโยชน์กับรัฐชาติเพราะเอื้ออำนวยต่อการกู้ยืมเงินเพื่อการพัฒนาประเทศ

Garrett (2003, pp. 384-389) เน้นรัฐและสังคมมีความสำคัญ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ตลาดโลกเปิดกว้างทำให้แรงงานปกป้องตนเองจากการแข่งขันระหว่างประเทศและระบบสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นมาจากการสนองตอบของรัฐที่มีต่อพลเมือง

Weiss (2003, pp. 293-295) เน้นบทบาทของรัฐและจากผลการวิจัย พบว่า รัฐยังคงมีอำนาจดำเนินนโยบายภายในเพื่อสร้างความมั่งคั่งและปกป้องสังคม ส่งผลให้เพิ่มอำนาจเชิงโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure power) ที่เป็นอำนาจแทรกแซงประชาสังคมของรัฐขยายตัว

Swank (2003, pp. 403-405) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของทุนระหว่างประเทศและการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจไม่มีผลต่อการจัดสวัสดิการของรัฐลดลง

กลุ่มที่สอง กลุ่มต่อต้าน โลกาภิวัตน์ มาจากอิทธิพลของ โลกาภิวัตน์ที่ทำให้รัฐมีอำนาจควบคุม แทรกแซง สั่งการ บงการ กำกับ เศรษฐกิจภายในประเทศลดลง ทำให้เป็นปัญหากับรัฐจนอาจนำไปสู่การสิ้นสุดของชาติ นักวิชาการที่สำคัญ ประกอบด้วย

Strange (2003, pp. 127-130) เน้นบทบาทของบรรษัทข้ามชาติที่ทำให้ นักการเมืองในรัฐต่อรองนำไปสู่ความล้มเหลวของระบบเวสฟาเลีย (Westphalia system)

เป็นระบบรัฐแบบตะวันตกล้มเหลว (west failure system) กับการควบคุมระบบการเงินระหว่างประเทศ การทำลายสภาพแวดล้อม และการลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับจน

Rodrik (2004, pp. 225-230) เน้นการทำลายสมรรถนะของรัฐซึ่งทำหน้าที่ปกป้องดูแลผลประโยชน์ของประชาชนเพราะเกิดการเคลื่อนย้ายการลงทุนไปที่มีค่าแรงถูกกว่าและมีสภาพแรงงานที่อ่อนแอกว่า

Greider (2004, pp. 218-220) เน้นบทบาทของรัฐจัดเตรียมพื้นที่การลงทุนและแรงงานราคาถูกเพื่อรองรับการลงทุน

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดทฤษฎีโลกาภิวัตน์ที่สำคัญอีกหลายแนวคิดทฤษฎี ที่สำคัญคือ (1) ทฤษฎีระบบระดับโลก (Global System Theory--GST) มีสมมติฐานที่รัฐเป็นชุดของตัวแสดงหนึ่งท่ามกลางตัวแสดงอื่นที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องทางเศรษฐกิจ มาจากปัจจัยจากการแบ่งงานกันทำและการลงทุนระหว่างประเทศทั่วโลก บทบาทของสื่อมวลชน และบรรษัทข้ามชาติ มีชนชั้นทุนนิยมที่เปลี่ยนผ่าน (Transitional Capitalist Class--TCC) ครอบงำระบบโลก สมาชิกของชนชั้นนายทุนที่เปลี่ยนผ่านมาจากการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจผ่านกิจกรรมของบรรษัทข้ามชาติในทางธุรกิจที่มีอำนาจและอิทธิพลต่อการเมืองและสังคมที่สำคัญ คือ สื่อมวลชน ทำให้เศรษฐกิจโลกเป็นระบบเดียวทั่วโลกและชนชั้นทุกชนชั้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่าน พัฒนาการทางสังคมของโลกาภิวัตน์ขึ้นอยู่กับขยายตัวของอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ (2) ทฤษฎีสังคมโลก (World Society Theory--WST) นับเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือระบบรัฐกับพัฒนาการอื่นของสังคมระดับโลก นอกเหนือจากรัฐแตกต่างจากทฤษฎีระบบโลก (world system theory) เพราะทฤษฎีระบบโลกเน้นระบบเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตามแนวคิดทฤษฎีสังคมโลกมีตัวแบบและหลักการที่เป็นข้อจำกัดสำหรับการกระทำของปัจเจกบุคคล วาทกรรมว่าด้วยความชอบธรรม และโครงสร้างขององค์การของกลุ่มและสถาบันที่เป็นพื้นฐานบางแง่มุม ทฤษฎีสังคมโลกถูกพัฒนาเพื่อสนองตอบต่อทฤษฎีระบบโลก และยืนยันถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและการพัฒนาของวัฒนธรรมของโลกที่เป็นคู่ตรงข้ามกับเศรษฐกิจ และความสำคัญของปัจเจกบุคคลและสมาคมเหนือรัฐที่มีพลังขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์ (Chirico, 2014, pp. 41-43)

ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกด้านการเมือง

ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและบริบทโลกด้านการเมืองจากโลกาภิวัตน์แบ่งเป็นสองส่วน คือ ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองข้ามพรมแดนของรัฐกับความเปลี่ยนแปลงภายในรัฐ (ช โสธร ผู้ทองคำ, 2555, หน้า 46-51)

ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองข้ามพรมแดนของรัฐ ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองข้ามพรมแดนของรัฐที่เป็นการเมืองระหว่างประเทศ เป็นความเปลี่ยนแปลงหลังสงครามเย็นในทศวรรษที่ 1990 นับเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ จากการรวมเยอรมนี การประกาศจัดระเบียบโลกใหม่ สงครามระหว่างอิรักกับคูเวต การล่มสลายของสหภาพโซเวียต การสลายตัวขององค์การวอร์ซอ ความเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของสหรัฐอเมริกา การขยายอำนาจและอิทธิพลของจีน การกำหนดนโยบายที่ทันสมัยของจีน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การโจมตีตึกเวิร์ลเทรดและเพนตากอนของกลุ่มอัลเคด้า และการประกาศลัทธิขงจื้อและสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

ภายหลังการล่มสลายของคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกใน ค.ศ. 1989 ทำให้เยอรมนีมีความพยายามรวมประเทศด้วยวิธีการทางการเมือง คือ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคคริสเตียนเดโมแครตในเยอรมนีตะวันออกที่เสมือนเป็นสาขาของพรรคคริสเตียนเดโมแครตในเยอรมนีตะวันตกที่มีนายเฮมูท โคลท์ นายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตก และหัวหน้าพรรคให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งด้วยการนำเสนอนโยบายการรวมประเทศ ด้านเศรษฐกิจ คือ การให้ชาวเยอรมันตะวันออกแลกเป็นเงินดอยช์มาร์กของเยอรมนีตะวันตก ด้านการต่างประเทศ คือ การให้ความช่วยเหลือสหภาพโซเวียตที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีนัยถึงการยุติการคัดค้านการรวมประเทศ ภายหลังจึงมีการจัดทำประชามติที่ทำให้เยอรมนีรวมประเทศสำเร็จในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1990 และใช้ชื่อประเทศเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การล่มสลายของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศจัดระเบียบโลกใหม่ (new world order) สมัยประธานาธิบดีบุชใน ค.ศ. 1991 มีสาระสำคัญคือ เน้นประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี สิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อ

สร้างสันติภาพที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ (pax Americana) แสดงถึงการเป็นขั้วอำนาจเดียว เท่ากับยุคความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ การเพิ่มความสำคัญทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกัน การเพิ่มความขัดแย้งระหว่างประเทศที่เคยถูกกดทับ ที่สำคัญ คือ พรมแดน ทรัพยากรธรรมชาติ เชื้อชาติ ศาสนาและความเชื่อ แต่การทำลายจากต่างประเทศที่สำคัญ คือ จีน รัสเซีย อินเดีย แสดงถึงแนวโน้มการเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ

การทำลายแนวคิดการจัดระเบียบ โลกใหม่ที่สำคัญมาจากความขัดแย้งจากสงครามอิรักกับคูเวต ใน ค.ศ. 1991 จากการรุกรานยึดครองคูเวตของอิรักในวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1991 เพราะกล่าวหาเรื่องการสูบน้ำมันดิบของคูเวตกับการอ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่คูเวตเคยเป็นส่วนหนึ่งของอิรักตั้งแต่สมัยจักรวรรดิออตโตมาน ทำให้สหรัฐอเมริกา ซาอุดีอาระเบียและตะวันตกเป็นแกนนำต่อต้านการรุกราน ส่วนสหภาพโซเวียต ถอยห่างความขัดแย้ง การปฏิเสธการถอนทหารของอิรักนำไปสู่สงครามอ่าวเปอร์เซีย (gulf war) และสิ้นสุดในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992 จึงปลดปล่อยคูเวตสำเร็จ

ความเปลี่ยนแปลงจากนโยบายกลาสน็อตและเปเรสตรอยกาของสหภาพโซเวียต ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในทำให้รัฐทั้งหลายเป็นเอกราช จากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจและตามมาด้วยปัญหาการเมืองที่สำคัญ คือ การกระจายสินค้าในประเทศ ความล้มเหลวในการรัฐประหารใน ค.ศ. 1991 นำไปสู่การสิ้นสุดอำนาจของ กอร์บาชอฟ แทนที่ด้วย บอริสค์ เยลซิน ประธานาธิบดีแห่งรัสเซีย และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ใน ค.ศ. 1991 พร้อมกับจัดตั้งสมาพันธรัฐรัสเซียที่เป็นเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independence States--CIS) ที่ประกอบด้วยรัฐเอกราชที่เป็นอดีตสหภาพโซเวียต จำนวน 15 รัฐ

การล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 และการสลายตัวขององค์การวอร์ซอ ใน ค.ศ. 1992 ย่อมเป็นหลักประกันสำคัญที่ไม่มีการหวนกลับคืนจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศด้านการทหารที่แข่งขันกัน ตรงกันข้ามกับองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ที่ขยายตัวอย่างมากจนครอบคลุมยุโรปตะวันออก ทำให้รัสเซียเฝ้าหวาดระแวง ขณะที่องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป

(Organization for Security and Co-operation in Europe--OSCE) ที่จัดตั้งใน ค.ศ. 1993 ซึ่งพัฒนามาจากการประชุมว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--OSCE) ที่จัดตั้งใน ค.ศ. 1975 มีขอบข่ายกว้างขวาง และมีสำนักงานถาวรเพื่อเป็นกลไกความร่วมมือ

ความเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออกมีความต่อเนื่องที่สำคัญ คือ เชโกสโลวาเกีย ที่แบ่งออกเป็น เชค และสโลวัก ใน ค.ศ. 1993 ความล้มเหลวของคอมมิวนิสต์ ความหวาดระแวงทางด้านเชื้อชาติ ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ และปัญหาอื่น ทำให้ ยูโกสลาเวียแตกออกเป็นประเทศสโลเวเนีย และโครเอเชีย บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มาซิโดเนีย แต่เซอร์เบียและมอนเตนิโกร พยายามรักษา ยูโกสลาเวีย นำมาสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่โคโซโว ทำให้กองกำลังนานาชาติจากนาโต้และรัสเซียตัดสินใจส่งกองกำลังเพื่อรักษาสันติภาพใน ค.ศ. 1999

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของสหรัฐอเมริกาจากประธานาธิบดี จอร์จ บุช จากพรรครีพับลิกัน เป็น บิล คลินตัน จากพรรคเดโมแครต ใน ค.ศ. 1993 นำมาสู่การถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากฐานทัพอากาศคลีฟและฐานทัพเรือที่อ่าว-ชูบิกของฟิลิปปินส์ ทำให้เกิดสุญญากาศแห่งอำนาจ (power vacuum) ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ นำไปสู่การแข่งขันการสะสมอาวุธ การพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ การแสวงหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย การพัฒนากองทัพ ระหว่างประเทศในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้อย่างกว้างขวาง

การขยายอำนาจและอิทธิพลของจีนทำให้สหรัฐอเมริกาทบทวนบทบาทด้านความมั่นคง นำมาสู่การสนับสนุนการจัดตั้งการประชุมความร่วมมือว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน (ASEAN Regional Forum--ARF) ใน ค.ศ. 1994 การต่อสนธิสัญญาความมั่นคงกับญี่ปุ่น (Japan-US Security Treaty) ใน ค.ศ. 1996 แม้เป็นปัญหาทางการเมืองเพราะสหรัฐอเมริการับผิดชอบด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นทั้งหมด และเศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นเผชิญความตกต่ำทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 1990 มีการซ้อมรบระหว่างสหรัฐอเมริกากับพันธมิตร สะท้อนถึงการเป็นมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกาที่ครอบงำด้านการทหาร (military supreme) จากยุทธศาสตร์หลัก (grand strategy) ต่อเนื่องจากช่วงสงครามเย็น

การกำหนดนโยบายสีทันสมัยของจีนนับตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ถือกำเนิดท่ามกลางระบบการเมืองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม ความปรารถนาสร้างความสำเร็จด้านการทหาร การแสวงหาทางออกทางทะเลสู่มหาสมุทรอินเดียทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่า การคงอำนาจในทะเลจีนใต้เพื่ออ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะแอสปรัตลีย์ ความขัดแย้งกับไต้หวัน การอ้างกรรมสิทธิ์เช่นเดียวกับญี่ปุ่นเหนือหมู่เกาะเตียวหยู ทำให้จีนร่วมมือและเผชิญหน้ากับประเทศทั้งหลาย ขณะที่การแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์เป็นปัญหาใหม่ในเอเชียนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างอินเดียกับปากีสถานที่จีนสนับสนุนที่มีความขัดแย้งกันหลายประเด็นที่สำคัญ คือ แคมเมียร์

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนทำให้สหรัฐอเมริกาหวาดระแวง การล้อมรอบของจีนสร้างความตื่นตระหนกให้กับไต้หวันและญี่ปุ่น ขณะที่วิกฤตการณ์นิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลีจากการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเพิ่มความสำคัญส่วนอินเดียที่เติบโตอย่างมั่นคงจนกลายเป็นมหาอำนาจ เท้ากับเผชิญหน้ากับจีนที่มีความขัดแย้งนับแต่อดีต สหรัฐอเมริกาพัฒนาความสัมพันธ์กับอินเดียเพื่อถ่วงดุลกับจีน การล่มสลายของสหภาพโซเวียตทำให้รัสเซียกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 1990 แต่การดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของปูตินที่เป็นทายาททางการเมืองของเยลซินใน ค.ศ. 2000 ทำให้เศรษฐกิจรัสเซียฟื้นตัว มีการเดินทางเยือนเกาหลีเหนือและเวียตนามและการทำสนธิสัญญาสันติภาพกับจีน

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นพื้นที่ที่เผชิญระหว่างจีน อินเดีย รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา ความเปลี่ยนแปลงในอินโดนีเซียจากสงครามกับติมอร์ตะวันออกเป็นที่มาของการสถาปนาเป็นสาธารณรัฐติมอร์เลสเต ใน ค.ศ. 2002 นโยบายของสหรัฐอเมริกาช่วงแรกของสหัสวรรษมุ่งเน้นการป้องกันไม่ให้จีนเป็นมหาอำนาจเพื่อครอบงำภูมิภาค การดำรงเสถียรภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาค การมีบทบาทกำหนดความเปลี่ยนแปลงเพื่อแก้ปัญหาในเอเชีย การเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจเพื่อผลประโยชน์ด้านการค้าและการลงทุน (ช โสธร ผู้ทองคำ, 2555, หน้า 46-51)

การโจมตีตึกเวิร์ลเทรดและเพนตากอนของกลุ่มอัลเคด้า ที่เป็นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในตะวันออกกลาง ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เท้ากับทำทนายการจัดระเบียบ

โลกใหม่ ทำให้ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ของพรรครีพับลิกัน ประกาศลัทธิบุช (Bush doctrine) ซึ่งเป็นแนวคิดจัดการกับภัยคุกคามความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบโต้ขบวนการก่อการร้ายด้วยแนวคิดอนุรักษนิยมใหม่ (neo-conservative) มีสาระสำคัญ คือ การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างแข็งขัน การสนับสนุนการทำสงครามเย็น การสนับสนุนลัทธิทุนนิยมแบบอเมริกันที่บรรษัทข้ามชาติมีบทบาทสำคัญและเสรีภาพที่สร้างความมั่งคั่ง การสนับสนุนสวัสดิการสังคม ความปรารถนาให้สหรัฐอเมริกาแทรกแซงปกป้องและเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติ การปฏิเสธการประนีประนอมรวมขอมในการดำเนินนโยบาย ท่ามกลางขณะที่ปรึกษาประธานาธิบดีที่เป็นนักอนุรักษนิยมและสายเหยี่ยวด้วย

สาระสำคัญของลัทธิบุช ประกอบด้วย การแบ่งโลกเป็นสองปีก เป็นปีกของสหรัฐอเมริกาและปีกศัตรู คือ กลุ่มมุสลิมที่พยายามกำจัดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในตะวันออกกลาง เป็นปีกของผู้ก่อการร้ายและผู้สนับสนุนที่เป็นอักษะชาติ (axis of evils) ประกอบด้วย อิรัก อิหร่าน และเกาหลีเหนือ และขบวนการอัลไคด้า นำมาสู่การตัดสินใจโจมตีอัฟกานิสถานใน ค.ศ. 2001 เพราะเป็นที่หลบซ่อนของ บิน ลาดิน และเชื่อมโยงกับอักษะชาติที่สำคัญ คือ อิรัก เพราะเป็นรัฐอันธพาล (rogue states) หรือรัฐนอกกฎหมาย (outlaw states) ทำให้ต้องมีการ โจมตีก่อน (ประภัสสร เทพชาตรี, 2554, หน้า 25-28)

ภายหลังมีการประชุมอาเซียนหลายเวทีมุ่งเน้นการต่อต้านการก่อการร้ายต่อเนื่องตลอดสหัสวรรษที่ 2000 จนสหรัฐอเมริกาสังหาร บิน ลาดิน ใน ค.ศ. 2010 แต่ความขัดแย้งระหว่างตะวันตกกับอิสลามมีต่อเนื่องเพราะประเทศมุสลิมมีการขยายตัวของประชากรสูงสุด ทำให้ประชากรเด็กและเยาวชนเพิ่มเป็นจำนวนมาก แต่การพัฒนาทางเศรษฐกิจกลับเสื่อมทรามลง การเพิ่มสำนึกความเป็นมุสลิมที่เหนือกว่าตะวันตก บทบาทของสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกที่มีต่อตะวันออกกลาง การขยายบทบาทและค่านิยมของตะวันตกให้เป็นสากล นำไปสู่ความขัดแย้งที่ขยายตัวหรือแปรเปลี่ยนหรือเปลี่ยนรูปร่างในอนาคต (ประภัสสร เทพชาตรี, 2552, หน้า 53)

ความเปลี่ยนแปลงภายในรัฐ ความเปลี่ยนแปลงภายในด้านการเมืองภายในรัฐที่สำคัญ เป็นเพราะโลกาภิวัตน์ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่สรรค์สร้าง

การปกครองระบอบประชาธิปไตย การบรรลุถึงเป้าหมายการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้การจรรโลงประชาธิปไตยหรือการทำให้เป็นประชาธิปไตย (democratization) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง (consolidating democracy) แต่ความล้มเหลวของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) ทำให้มีความพยายามปฏิรูปการเมืองด้วยแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ที่นำประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) ผ่านการเปลี่ยนแปลงร่างที่สำคัญ คือ ประชามติ (referendum) ประชาพิจารณ์ (public hearing) การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (recall) การริเริ่มกฎหมาย (initiative) และการคัดค้านกฎหมาย (veto) มาใช้ในการตรวจสอบและถ่วงดุลทางการเมืองที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ และประเทศไทย (ธโรธร ตู๋ทองคำ, 2551, หน้า 2-6)

การปฏิรูปการเมืองตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) นับเป็นแนวทางที่ให้รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือกำหนดรูปแบบการปกครอง ความสัมพันธ์ทางอำนาจ โครงสร้าง กระบวนการ และกลไก เพื่อจัดตั้งองค์การและสถาบันทางการเมืองของรัฐ เพราะเน้นรัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง มีศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันในการใช้รัฐธรรมนูญ (อมร จันทรสุมบรณ์, 2537, หน้า 9) ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ทำให้มีความพยายามปฏิรูปการเมืองนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 และ 1990 ที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ ไทย และอินโดนีเซีย ด้วยการปรับปรุงกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักรบการเมือง ทำให้กลายเป็นระบบรัฐสภาที่มีเหตุผล (rationalized parliamentary system) เพื่อทดแทนระบบรัฐสภาแบบดั้งเดิม (classical parliamentary system)

ความเปลี่ยนแปลงในโลกาภิวัตน์ทำให้เป็นปัญหาเกี่ยวกับการนิยามตามความหมายของการเมืองแบบเดิม กระบวนการทางการเมืองแบบเดิมที่เน้นการเลือกตั้งเพราะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ ก่อให้เกิดคำถามถึงประสิทธิภาพการจัดการ ความขัดแย้งและความชอบธรรมของสถาบันทางการเมืองแบบเดิม เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความยุ่งยากมากกว่า สลับซับซ้อนมากกว่า และมีขอบเขตกว้างขวางกว่า ทำให้เป็น

ปรากฏการณ์การต่อสู้ระหว่างระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และระบอบประชาธิปไตยแบบเปิดกว้าง (dialogic democracy) ที่เน้นความหลากหลาย (plural) การเปิดกว้าง (dialogic) การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน (radical) บนพื้นฐานของการกำหนดอัตลักษณ์ (identity) ที่อยู่บนชุดความสัมพันธ์แบบใหม่ที่สำคัญ คือ ความเป็นท้องถิ่นนิยม (localization) ทำให้เกิดการเมืองใหม่ที่มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่ทางการเมือง (political sphere) การสร้างประชาสังคม (civil society) เป็นต้น ที่มีลักษณะแตกต่างจากการเมืองแบบเดิม และมีขอบเขตกว้างขวางด้วยการสร้างเป็นเครือข่ายครอบคลุมทั่วทั้งโลก (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540ข, หน้า 2-3)

โลกาภิวัตน์ทำให้กระแสประชาธิปไตยแผ่ขยายทั่วโลกเท่ากับเปิดพื้นที่สาธารณะ (public sphere) เป็นการเมืองรูปแบบอื่นแผ่ขยายเข้ามา เพราะมีการนำประเด็นหรือระเบียบวาระทางสังคมมาเป็นประเด็นทางการเมืองก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ทางการเมืองที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) การเมืองสีเขียว (green politics) หรือนิเวศวิทยาการเมือง (political ecology) เป็นการเมืองมุ่งเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม (2) เพศ (gender) สตรีศึกษา (feminism) ที่กลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการนำเสนอเป็นระเบียบวาระทางการเมืองจากการที่ผู้ชายเป็นใหญ่ทำให้มีการเก็บกดปิดกั้นผู้หญิงนำมาสู่การต่อสู้และความขัดแย้งทางเพศในความสัมพันธ์ทางสังคม (3) คนชายขอบ (marginal people) หมายถึงกลุ่มคนที่ถูกระงับจากรัฐทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ (identities) เช่น คนพิการ นักโทษ ชาวเขาคอนสตันหรือชุมชนแออัด ชนกลุ่มน้อยในสังคม เช่น กลุ่มคนที่มีศาสนา ซาติพันธุ์แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ เป็นต้น (4) สิทธิมนุษยชน เป็นการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ในด้านสิทธิเสรีภาพ การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ และทางเลือกของชีวิต (5) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) เป็นการรวมกลุ่มของผู้คนด้วยการนำอัตลักษณ์ มาเป็นจุดร่วมของการรวมกลุ่มเพื่อเปิดพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงบางประการ ในสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ และ (6) การเมืองภาคประชาชน (people politics) เป็นการเมืองที่ผู้คนทุกภาคนอกตัวแทนจากรบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนมีส่วนร่วมในการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมทุกรูปแบบทั้งในระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ

กระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารงานสาธารณะ ที่มีสาเหตุที่สำคัญมาจาก ประการแรก แนวคิดอนุรักษ์นิยมใหม่ ที่มีอิทธิพลสูงใน ตะวันตกนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 ผ่านนายโรนัลด์ รีแกน (Ronald Reagan) ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1981-1989 และนางมากาเร็ต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) นายกรัฐมนตรีของอังกฤษ ระหว่าง ค.ศ. 1979-1990 ที่มีสาระ สำคัญมุ่งเน้นการลดบทบาทการแทรกแซงเศรษฐกิจของรัฐแทนที่ด้วยเอกชน และ เพิ่มบทบาทภาคประชาสังคม (ธโรธร ตู้อองคำ, 2554, หน้า 12-13)

ประการที่สอง ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ มาจากประสบการณ์ของ ธนาคารโลกที่มีส่วนร่วมพัฒนาประเทศทั้งหลายในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา นำมาสู่เอกสารเรื่อง ฆาฮาราดอนใต้ของแอฟริกา: จากวิกฤตการณ์สู่การพัฒนาเพื่อ การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน (Sub-Sahara Africa: from crisis to sustainable growth) ที่มี สาระสำคัญ คือ ปัญหาของประเทศในแอฟริกาเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองการ ปกครอง ทำให้ต้องปรับปรุงโครงสร้างการเมืองการปกครอง ระบบกฎหมายให้ทันสมัย ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นใจกับนักลงทุน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ และ มุ่งเน้นการสร้างประชาสังคม ภาคประชาชน หรืออื่นใด ที่ธนาคารโลกไม่เคยให้ ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เพื่อลดบทบาทการนำการพัฒนาของภาครัฐ ทั้งที่ในอดีต ธนาคารโลกสนับสนุนรัฐบาลที่มีระบอบการปกครองแบบเผด็จการจนนำไปสู่ ความล้มเหลวในนโยบายการให้กู้ยืมเพื่อการปรับโครงสร้าง (structural adjustment) ของธนาคารโลก ในทศวรรษที่ 1980 จากการต่อต้านของผู้สูญเสียทำให้ธนาคารโลกเน้น การเมืองเรื่องการพัฒนา ขณะเดียวกันการเมืองภายในธนาคารโลกที่เป็นผลจากการลด บทบาทของคณะผู้วิจัยทางเศรษฐกิจ (the economic research staff) ลงพร้อมกับการมา แทนที่ของสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจ (the economic development institute) ที่กลายเป็น ที่มาของแนวคิดธรรมาภิบาล

ความล้มเหลวจากการพัฒนาทำให้ธนาคารโลกนับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 เน้นการปฏิรูปโครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ นับเป็นที่มาของแนวคิด ธรรมาภิบาล ที่มีสาระสำคัญ คือ ความรับผิดชอบต่อประชาชน (accountability) ความชอบธรรมทางการเมือง (legitimacy) ความโปร่งใส (transparency) และการมี

ส่วนร่วม (participation) เพราะจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ มาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ภายหลังมีการนำแนวคิดการบริหารธุรกิจหรือ การจัดการอื่นมาใช้ในการบริหารงานหรือจัดการงานสาธารณะหรือการบริหารงาน ภาครัฐ ที่สำคัญ คือ แนวคิดการรื้อปรับระบบ (reengineering) การปฏิรูประบบราชการ ตามแนวทางสหรัฐอเมริกา (reinventing government) การจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (public management) การลดความเป็นระบบราชการลง (debureaucratization) เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด

แม้ยุทธศาสตร์การพัฒนาของธนาคารโลกจะมุ่งเน้นการเปลี่ยนประเทศโลกที่ สามให้เป็นทุนนิยมผ่านแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล แต่เป้าหมายหลักยังคงเป็นเรื่อง การพัฒนา เป็นผลจากการที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาของธนาคารโลกที่ไม่แยกออกจาก การเมืองโลกยุคหลังสงครามเย็น ภายหลังการล่มสลายของระบอบสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ ส่งผลให้โลกตะวันตกขาดคู่แข่งทางการเมืองที่ทัดเทียม ทำให้เผยแพร่ แนวคิดและอุดมการณ์เสรีนิยมอย่างกว้างขวาง การพัฒนาแบบทุนนิยมกลายเป็น การพัฒนาที่ไม่สมดุลและเท่าเทียมกัน (the unequal and uneven development) เหล่านี้ ย่อมอาจนำไปสู่แทนที่จะเป็นการแก้ปัญหาอาจนำมาสู่การสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นมาก ยิ่งขึ้น (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร, 2542, หน้า 61-69)

ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกด้านเศรษฐกิจ

ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและบริบทโลกด้านเศรษฐกิจจากโลกาภิวัตน์ ด้านเศรษฐกิจมาจากลัทธิเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) มีจุดเริ่มต้นจากฉันทมติ- วอชิงตัน (Washington Consensus) ของจอห์น วิลเลียมสัน (John Williamson) (อ้างถึง ใน รั้งสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2549, หน้า 52-57) ใน ค.ศ. 1989 ที่มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย วินัยทางการคลัง การจัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายของรัฐบาล การปฏิรูปภาษีอากร อัตราดอกเบี้ย อัตราการแลกเปลี่ยน การเปิดเสรีด้านการค้าระหว่าง ประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การลดการควบคุม และกักตุนจากรัฐ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สาระสำคัญของลัทธิเสรีนิยมใหม่มุ่งเน้น หลักการสามประการ ประกอบด้วย (1) เสรีภาพ ทำให้มีน้อยต่อการลดบทบาทของรัฐที่

เป็นสัญลักษณ์ของการบังคับภายในทำให้มีผลต่อการขาดเสรีภาพ และการเน้นบทบาทของเอกชนให้เป็นที่ไปตามกลไกตลาดในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีดุลยภาพ

(2) ความไม่เสมอภาค เพราะไม่มีทางที่จะทำให้ทุกคนรวยเท่ากันในทางปฏิบัติ แต่มุ่งเน้นการให้ผลประโยชน์สาธารณะแก่สังคมส่วนรวม มุ่งเน้นที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลง และทำให้คนที่เสียเปรียบสามารถปรับเปลี่ยนสถานภาพของตนให้ดีขึ้น ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้ต้องจดสิทธิบัตร และ (3) ความยืดหยุ่น มุ่งเน้นการลดข้อจำกัด เพื่อเพิ่มการลงทุนระหว่างประเทศ ไม่มีการประกันค่าจ้างแรงงาน เสรีภาพ ความไม่เสมอภาค และความยืดหยุ่น นำมาสู่ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ

ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย การพัฒนาระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ การเงินระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (ช โสธร ตูทองคำ, 2554, หน้า 55-56)

1. ด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ การพัฒนาตามแนวทางธนาคารโลกและการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมทำให้ประเทศพัฒนาแล้วฟื้นตัวภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และประเทศกำลังพัฒนาจำนวนหนึ่งก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนาระดับก้าวหน้า (advance developing countries) ที่สำคัญคือยุโรปในทศวรรษที่ 1950 ญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1960 กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในลาตินอเมริกา (Latin American NICs) ในทศวรรษที่ 1970 เอเชียนิคส์ (Asian NICs) ในทศวรรษที่ 1980 มาเลเซียและประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 นับเป็นความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยม ตรงกันข้ามกับประเทศสังคมนิยมที่มีระบบเศรษฐกิจล้มเหลวทำให้ต่างเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นทุนนิยมตามตัวแบบการพัฒนาแบบตะวันตกที่สำคัญ คือ จีนที่มีนโยบายสี่ทันสมัยใน ค.ศ. 1978 ลาวที่มีนโยบายจินตนาการใหม่ (new thinking) ใน ค.ศ. 1986 เวียดนามที่มีนโยบายคอยหม้อย (Doi Moi) ใน ค.ศ. 1989 การเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลก ที่สำคัญคือ จีนที่สมัครเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกใน ค.ศ. 2001 ทำให้ก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจในทศวรรษที่ 2000 ควบคู่กับอินเดีย แต่ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้มีการแสวงหาการพัฒนาเศรษฐกิจทางเลือกนับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1990

2. ด้านการค้าระหว่างประเทศ ลัทธิเสรีนิยมใหม่เป็นที่มาของแนวคิดการค้าเสรี (free trade) เพื่อลดกำแพงภาษีระหว่างประเทศสมาชิกส่งผลให้การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเขตการค้าทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับอนุภูมิภาค ที่นับเป็นสถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจ (economic architecture) อย่างกว้างขวางที่สำคัญ (1) ระดับโลก สถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจระดับโลก (global economic architecture) ที่สำคัญ คือ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization--WTO) ถือกำเนิด ใน ค.ศ. 1995 ภายหลังการจัดตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization--ITO) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ล้มเหลวเพราะรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาหวาดระแวงจากการสูญเสียอำนาจอธิปไตยทำให้ปฏิเสธการให้สัตยาบันใน ค.ศ. 1947 ทำให้วาระการค้าระหว่างประเทศเปลี่ยนเป็นการประชุมแยกต่อกันเนื่องมาหลายรอบ (2) ระดับภูมิภาค สถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (regional economic architecture) ที่สำคัญ คือ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area--AFTA) ใน ค.ศ. 1992 สหภาพยุโรป (European Union) ใน ค.ศ. 1992 เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area--NAFTA) ใน ค.ศ. 1994 เขตการค้าเสรีเอเปคใน ค.ศ. 1994 และ (3) ระดับอนุภูมิภาค (sub-region) นับเป็นสถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (sub-regional economic architecture) อาทิ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ระหว่างรัสเซีย เกาหลีเหนือ จีน สามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างรัสเซีย จีน ญี่ปุ่น สามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างจีน ฮองกง ใต้หวัน สามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย สามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย ประเทศไทย (Indonesia Malaysia Thailand-Growth Triangle--IMT-GT) สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ประเทศไทย พม่า ลาว จีน ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย บังกลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ประเทศไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation--BIMSTEC) หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย พม่า ลาว ไทย จีน เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น

3. ด้านการเงินระหว่างประเทศ การเปิดเสรีทางการเงินก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญ คือ ประเทศไทยที่รับพันธะข้อแปดของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เพื่อให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการเงินภายในภูมิภาค (Bangkok

International Banking Fund--BIBF) ในกลางทศวรรษที่ 1990 แต่นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียใน ค.ศ. 1997 ที่เริ่มต้นจากประเทศไทยแล้วแพร่ขยายไปมาจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด การลงทุนในธุรกิจที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตจริง หนี้ต่างประเทศและนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน เมื่อการส่งออกชะลอตัวทำให้ต้องลดค่าเงินเพื่อกระตุ้นการส่งออก ทำให้ปัญหาการเงินแพร่กระจายทั่วภูมิภาคอย่างรวดเร็ว ทำให้กองทุนการเงินระหว่างประเทศมีบทบาทแก้ปัญหาด้วยการบังคับให้ประเทศทั้งหลายปฏิบัติตามสูตรสำเร็จที่ประกอบด้วย (กมล กมลตระกูล, 2541, หน้า 97-98) การสร้างเสถียรภาพ (stabilization) การลดกฎระเบียบ (deregulation) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) และการเปิดเสรี (liberalization) อย่างเคร่งครัดแลกเปลี่ยนกับการกู้ยืม มุ่งเน้นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเงินเพื่อสร้างความแข็งแกร่ง การยกเลิกการอุดหนุนธุรกิจ การสนับสนุนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การลดการขาดดุล นับเป็นช่องทางที่ทำให้สหรัฐอเมริกาใช้อิทธิพลผลักดันให้ประเทศที่รับความช่วยเหลือสัมพันธ์และเป็นประโยชน์กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียใน ค.ศ. 1997 นำมาสู่การฟื้นตัวของประเทศภายในภูมิภาคช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 แต่วิกฤตการณ์ทางการเงินที่ถือกำเนิดในสหรัฐอเมริกาจากการก่อหนี้ที่ผู้กู้มีคุณสมบัติต่ำกว่าที่ควรจะเป็นก่อให้เกิดวิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์หรือวิกฤตการณ์ซับไพรม์ใน ค.ศ. 2008 ภายหลังจากที่บริษัท เลห์แมน บราเธอร์ จำกัด สถาบันการเงินขนาดใหญ่ล้มละลาย นำมาสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทั่วสหรัฐอเมริกา ทำให้บริษัทอื่นที่สำคัญ คือ เอไอจี เกือบล้มละลาย ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางการเงินจำนวน 10 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐจนลุล่วง แต่อาจเกิดเหตุการณ์ทำนองนี้ในอนาคต ขณะที่แนวคิดการปฏิรูปกองทุนการเงินระหว่างประเทศล้มเหลวเพราะสหรัฐอเมริกาต้องการคงอิทธิพลต่อไป

4. การลงทุนระหว่างประเทศ ตัวแสดงที่สำคัญด้านการลงทุนระหว่างประเทศ คือ บริษัทข้ามชาติ บริษัทข้ามชาติ (Multinational Cooperation--MNCs) คือ บริษัทที่มีศูนย์กลางที่ประเทศหนึ่งแต่มีการลงทุนอีกประเทศหนึ่ง สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี เป็นเจ้าของบริษัทข้ามชาติจำนวนมากช่วงก่อนทศวรรษที่ 1990 (Todaro, 1989, pp. 470-474) ทำให้สหรัฐอเมริกามีนโยบายต่างประเทศสนับสนุนบทบาทของ

บรรษัทข้ามชาติสัญชาติอเมริกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเปิดเสรีทางการค้าทำให้บรรษัทข้ามชาติในประเทศที่พัฒนาแล้วมีบทบาทให้ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อทำให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือทุนนิยมโลกหรือตลาดเสรี การแข่งขันที่เสรีทำให้บรรษัทข้ามชาติมีการควมรวมกิจการระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแข่งขัน วิกฤตการณ์ทางการเงินระหว่างประเทศ การเปิดเสรีด้านการลงทุน การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้บรรษัทข้ามชาติมีแนวโน้มควมรวมกิจการ แสวงหาพันธมิตร ขยายรูปแบบการผลิตทั้งแนวตั้งและแนวนอนให้ครบวงจร ทำให้บรรษัทข้ามชาติมีแนวโน้มผูกขาดสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น นับเป็นผลประโยชน์ของประเทศที่เป็นเจ้าของกิจการที่ล้วนแล้วแต่เป็นมหาอำนาจทั้งสิ้นยกเว้นเม็กซิโก

ข้อตกลงพหุภาคีว่าด้วยการลงทุน (Multilateral Agreement on Investment--MAI) มาจากสภาหอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce) ที่ร่างข้อตกลงการลงทุนพหุภาคี (multilateral investment agreement) เพื่อนำเสนอต่อองค์การการค้าโลก แต่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่สำคัญ คือ อินเดีย คัดค้านเพราะเนื้อหาสาระเอื้อประโยชน์ให้กับประเทศพัฒนาแล้วและบรรษัทข้ามชาติ เพราะเท่ากับจำกัดอำนาจของรัฐบาลที่กำหนดนโยบายการลงทุน เพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจเท่ากับว่า เป็นกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มทุนข้ามชาติ ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ คือ การอนุญาตให้กลุ่มทุนข้ามชาติได้รับสิทธิทางการเมืองเหนือรัฐเพราะประเทศที่ลงนามไม่สามารถยื่นฟ้องได้ การสูญเสียอำนาบบังคับของรัฐทั้งมาตรฐานสิ่งแวดล้อม แรงงาน และสังคม การล้มเลิกสิทธิทั้งหลายของรัฐบาลที่กำกับดูแลการลงทุนจากต่างประเทศ การเปิดทางให้กลุ่มทุนข้ามชาติไม่ต้องมีพันธะผูกพัน การเปิดโอกาสให้นักลงทุนฟ้องร้องหน่วยงานปกครองทุกระดับ แต่ไม่เปิดโอกาสให้หน่วยการปกครองฟ้องร้องกลุ่มทุนข้ามชาติ นับเป็นสาเหตุสำคัญของกลุ่มทุนข้ามชาติที่ผลักดันให้เกิดข้อตกลงพหุภาคีว่าด้วยการลงทุนเพื่อให้มีการลงทุน ก่อให้เกิดการต่อต้านอย่างกว้างขวาง

5. ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ประเทศพัฒนาแล้วมีความคาดหวังผลประโยชน์ที่มีความต่อเนื่องจากช่วงสงครามเย็นสู่ภายหลังสงครามเย็น และประเทศหลายประเทศที่เคยได้รับความช่วยเหลือในศตวรรษก่อนที่สำคัญ คือ เกาหลีใต้ มาเลเซีย และประเทศไทย กลายเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือประเทศอื่น ความช่วยเหลือระหว่างประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กลับเป็นประโยชน์ต่อประเทศที่ให้ความช่วยเหลือมากกว่าประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือ เพราะขาดอำนาจต่อรองเนื่องจากปัญหาความยากจนและความต้องการเงินทุน เทคโนโลยี หรืออื่นใด จำนวนมาก เพื่อการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของประเทศทำให้ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจำนวนมากต้องรับความช่วยเหลือต่อไป นับเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับสังคมระหว่างประเทศในอนาคต (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2544, หน้า 59-60)

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจของสำนักสังคมนิยมใหม่ ที่ถูกปรับปรุงและนำเสนอโดย Waltz (2008, pp. 73-75) นักคิดสำนักสังคมนิยมใหม่ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถใช้วิเคราะห์และอธิบายการเมืองระหว่างประเทศได้อย่างเห็นชัดในหลายปรากฏการณ์ โดยแนวคิดสังคมนิยมใหม่ให้ความสำคัญกับ โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศมากกว่ารัฐเดี่ยว (unitary state) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐและผลที่เกิดขึ้น เพราะ โครงสร้างระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการยับยั้งและการผลักดันพฤติกรรมแห่งรัฐให้ดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โครงสร้างระหว่างประเทศ (international structure) อธิบายได้ว่าเป็นความไร้ระเบียบ ทั้งยังมีการกระจายอำนาจระหว่างรัฐที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอด ซึ่งก็จะทำให้ความเป็นมหาอำนาจเพียงรัฐเดียวอาจถูกท้าทายด้วยอำนาจใหม่ ๆ และยักรวมถึงการดำรงอยู่ของหลายขั้วอำนาจ (multipolar) อันเนื่องจากศักยภาพทางอำนาจของแต่ละรัฐมีการเปลี่ยนแปลงไปมาได้ทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง โดย โรเบิร์ต โคเฮน (Robert Keohane) มองว่า สังคมนิยมใหม่มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมระหว่างประเทศมากกว่า ทั้งนี้ยังคงต้องพิจารณาบริบททางด้าน

อำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจที่จะต้องมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

Waltz (2010, pp. 118-121) กล่าวว่า รัฐต่าง ๆ จะอยู่รอดในสภาวะอนาธิปไตยของระบบการเมืองระหว่างประเทศได้นั้น ต้องมีการสร้างดุลแห่งอำนาจ (balance of power) ซึ่งสามารถสร้างได้ด้วย 2 วิธีการ คือ

1. การสร้างดุลแห่งอำนาจภายในรัฐ โดยการให้ทรัพยากรภายในรัฐ ในการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ การพัฒนากลยุทธ์ที่ชาญฉลาด ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังความเป็นไปได้ในการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางทหารของรัฐ เพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงให้แก่รัฐต่อไป รวมถึงชื่อเสียงทางทหาร ทั้งในทางนามธรรม เช่น ขนาดของกองทัพ จำนวนของอาวุธยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยีทางทหาร เป็นต้น และในทางรูปธรรม เช่น การชนะสงคราม การป้องกันการรุกรานที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น
2. การสร้างดุลแห่งอำนาจภายนอกรัฐ จะเกิดขึ้นเมื่อรัฐมีความรู้สึกไม่มั่นคง เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความอ่อนด้อยในด้านขีดความสามารถทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถทางทหาร ซึ่งวิธีการที่จะสร้างความรู้สึกมั่นคงให้แก่รัฐเพื่อความอยู่รอดในสภาวะอนาธิปไตยของระบบการเมืองระหว่างประเทศได้นั้น ก็คือ การสรรหารัฐพันธมิตรเพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงให้แก่รัฐตนและเพิ่มพูนอำนาจในการต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น วิธีการเช่นนี้ก็เคยถูกอังกฤษนำไปใช้เพื่อลดอิทธิพลของมหาอำนาจไม่ให้มีอำนาจนำหรือความเป็นเจ้าโลก ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ค.ศ. 1684-1914 ที่ระบบการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้นเป็นรูปแบบหลายขั้วอำนาจ (multi-polar system) และมีการสร้างดุลแห่งอำนาจอยู่เสมอ

แนวคิดบูรพาภิวัตน์

“บูรพาภิวัตน์” เป็นการสลับขั้วอำนาจ จากแกนโลกเศรษฐกิจที่เอียงเทน้ำหนักจากโลกตะวันตกมายังโลกตะวันออกมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก อาจตกมาอยู่ในอันดับสอง โดยมีจีนเบียดเข้ามาขึ้นเป็นที่หนึ่งได้สำเร็จ และยังมีประเทศที่มีขนาด

เศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับถดถอยมา ซึ่งเป็นประเทศใน โชนเอเชีย อย่างอินเดีย เป็นต้น ขณะที่ประเทศในฝั่งตะวันตก เช่น เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ล้วนแต่มีขนาดเศรษฐกิจที่หล่นชั้นลงมา ซึ่งการพลิกหัวอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่มา ยังโลกฝั่งตะวันออก สิ่งนี้จะส่งผลให้คนใน โลกฝั่งตะวันตกเริ่มหันกลับมามองวิทยาการและภูมิปัญญาของคนใน โลกฝั่งตะวันออก ที่สั่งสมอารยธรรมสำคัญของ โลกนับเป็นเวลากว่า 5,000 ปี ซึ่งไม่ได้ด้อยกว่าชาติตะวันตก สะท้อนให้เห็นจากภาพความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่มาจากทุนมนุษย์ โดยประเทศใน โลกตะวันตกเข้ามามีบทบาทในช่วงศตวรรษที่ 16 ก่อนจะก้าวขึ้นมากุมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกในช่วงศตวรรษที่ 18-20 แต่เมื่อเริ่มก้าวขึ้นสู่ศตวรรษที่ 21 (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558ข, หน้า 43) ประเทศโลกตะวันออกเริ่มกลับมาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของโลก เมื่อศูนย์กลางการค้าการลงทุน รวมถึงการพัฒนาเริ่มหันหัวขวบวมมายังบูรพาทิศ

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2558ข, หน้า 49-50) กล่าวว่า บูรพาภิวัตน์ หมายถึง การผงาดขึ้นมาของตะวันออก เมื่อปี พ.ศ. 2554 อาจารย์เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เรียกว่า บูรพาภิวัตน์ เวอร์ชัน 1.0 และบูรพาภิวัตน์ เมื่อปี พ.ศ. 2560 เป็นเวอร์ชัน 2.0 โดยท่าน อาจารย์เอนก เหล่าธรรมทัศน์ อธิบายว่า มีหลายสิ่งที่ต่างกันไปในบูรพาภิวัตน์ 1.0 นั้น จีนและหลายชาติตะวันออกยังเติบโตสูงมาก จีนขณะนั้นเศรษฐกิจเติบโตปีละ 8-9 เปอร์เซ็นต์ พม่าปีละ 13.5 เปอร์เซ็นต์ กัมพูชา 8.5 เปอร์เซ็นต์ ลาว 7.5 เปอร์เซ็นต์ ส่วนเวียดนาม 7 เปอร์เซ็นต์ อิควาดอร์เรียลกีในแอฟริกา ซึ่งโตเร็วที่สุดในโลกเวลานั้น เติบโตปีละ 18.5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งนั่นไม่ใช่ตัวเลขปีใดปีหนึ่ง หากเป็นตัวเลขเติบโตเฉลี่ยของหนึ่งทศวรรษ ปัจจุบันนี้ ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 ตะวันออกยังเติบโตค่อนข้างสูงแต่ก็ไม่สูงเท่าอดีต ยุคที่เติบโตสูงมากจะผ่านพ้นไปแล้ว จีนในปัจจุบันนี้เติบโตปีละ 6.5-7 เปอร์เซ็นต์ ประเทศต่าง ๆ ที่เคยพึ่งพิงการลงทุนจากจีน หรือการขายสินค้าให้จีน จะเป็นอาหาร เป็นสินค้าเกษตร หรือเป็นวัตถุดิบ หรือแร่ธาตุ และน้ำมัน แก๊ส ก็ดี ในเวลานี้ไม่มีที่ใดที่เศรษฐกิจจะขยายตัวถึง 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปีอีกแล้ว

ยุโรปและญี่ปุ่น หลังจากเกิดวิกฤตการเงิน โลก “แฮมเบอร์เกอร์” ในปี พ.ศ. 2551 ที่เริ่มจากสหรัฐอเมริกาแล้วลามไปทั่วฝั่งตะวันตกและทั่วโลกนั้น ต่อมาสหรัฐอเมริกาฟื้นขึ้นมาได้ แต่ยุโรปและญี่ปุ่นยังจมดิ่งต่อไปหลายปี แต่ปี พ.ศ. 2560 ในบูรพาภิวัตน์

2.0 นี้ กล่าวได้ว่า โลกตะวันตกทั้งหมด พึ่งตัวกันได้แล้ว การประเมินล่าสุด ไม่เกินเดือนหนึ่งมานี้ คาดเอาไว้ว่า สามบริเวณ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งมีประชากรรวมกัน 800 กว่าล้าน จะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ 2 เปอร์เซ็นต์ ต่อปี (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558ข, หน้า 50) โลกทั้งใบแห่งยุคบูรพาภิวัตน์ 2.0 นั้น เข้าสู่สภาพการณ์ใหม่ที่เศรษฐกิจเติบโตที่ระดับปานกลาง จะค่อนข้างสูงในโลกตะวันออก และจะค่อนข้างต่ำในโลกตะวันตก

ตัวเลขการเติบโตอาจพลิกผัน ได้บ้าง แต่ที่ไม่พลิกผันแน่ คือ ช่องว่าง หรือความห่างไกล ระหว่างตะวันตกกับตะวันออก จะลดลงเรื่อย ๆ เป็นกระแสใหญ่ของโลกที่ไม่มีใครต้านทานได้ บัดนี้ จีน อินเดีย บราซิล แห่งบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ กลายเป็นสามในสิบประเทศแรกของโลกในด้านขนาดเศรษฐกิจไปแล้ว ในยุคบูรพาภิวัตน์ 1.0 นั้น จีนอยู่อันดับสองของโลก สูสีกับญี่ปุ่น มีอินเดียกับบราซิลอยู่เฉียด ๆ อันดับสิบ ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ จีนใหญ่โตกว่าญี่ปุ่น ไปเท่าหนึ่งแล้ว และยังเห็นอินเดียกับบราซิล เข้ามาอยู่ในสิบประเทศแรกของโลกแน่นอนแล้ว ทั้งยังมีเกาหลีใต้ และรัสเซีย จ่อติดอยู่ถัดจากอันดับสิบไป ผลลัพธ์โดยรวม คือ ในยุคบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ สหรัฐอเมริกาถูกจีนกวาดขึ้นมาเรื่อย ๆ ถ้านับจากกำลังซื้อที่เป็นจริง บัดนี้ ขนาดเศรษฐกิจของจีนนั้นถือว่า โตกว่าสหรัฐอเมริกาไปเรียบร้อยแล้ว ญี่ปุ่นนั้น ไม่มีวันจะกลับมาอันดับสองแน่ ๆ จะถูกจีนทิ้งห่างไกลออกไปเรื่อย ๆ ประเทศยุโรปนั้นก็ลดความสำคัญลงไปอีก ที่โตอยู่หนึ่งในสิบของโลกได้ จะเหลือเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ เพียงเท่านั้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

แม้จะถูกตะวันตกสงสัยว่า เมื่อไรจะล้ม แต่เศรษฐกิจจีนก็ยังวิ่งไปเรื่อย ๆ ตลาดหุ้นที่น่าเป็นห่วงว่า จะล้มเพียงเมื่อไร ก็ยังรุกไปข้างหน้าต่อไป แม้จะเดินวิงช้าลงไปมาก ในส่วนภาคชนบทจีนที่เคยล่าหลังและกว้างใหญ่มาก ณ บัดนี้ หันสมัยและเล็กลงไปมาก เล็กกว่าภาคมหานคร นครและเมืองชัดเจนแล้ว เวลานี้มีมหานครขนาดยักษ์เกิดจากการรวมมหานครและนครใกล้ ๆ เข้าด้วยกัน ผุดขึ้นมาบังเกิดขึ้นมากมาย ภาคเมืองนั้นเติบโตใหญ่ไม่หยุดยั้ง คงไม่มีประเทศใดในโลกอีกแล้วที่จะเหนือกว่าจีนในขบวนการกลายเป็นเมือง จะเห็นชัดเลยว่า มหานครเชิงไฮ้และปักกิ่งของจีนนั้นใหญ่โต ผังเมืองดี สะอาด สะดวก ทันสมัย ปลอดภัยยิ่งกว่ามหานครอื่นใดในโลกตะวันตก ขนาดและสถานะนั้นทัดเทียมกับมหานครโตเกียวที่เดียว ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง คือ หนี้สินภาครัฐ

โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นสูงลิ่วนั้น ก็น่าเป็นห่วงจริง แต่จนถึงบัดนี้รัฐก็ยังบริหารหรือจัดการมันได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจจีนนั้นเป็นของจริงอย่างแน่นอน จีนไม่ได้มีแต่เพียง การเจริญเติบโต ยังมีนวัตกรรมมากด้วย มีความสร้างสรรค์ด้วย และวิทยาศาสตร์กับ เทคโนโลยีของจีนนั้นก็จริงเช่นกัน การทุ่มงบประมาณรัฐให้กับการวิจัยและพัฒนา นั้น มาบัดนี้ จีนทุ่มไม่แพ้สหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า “ซูเปอร์คอมพิวเตอร์” ของจีนนั้นนำหน้าสหรัฐอเมริกาแล้ว และกระทั่ง “ควอนตัมคอมพิวเตอร์” เทคโนโลยีใหม่ ซึ่งปลอดการรบกวนร็อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งคำนวณได้รวดเร็วจนซูเปอร์คอมพิวเตอร์ไม่มีทางเทียบได้นั้น จีนก็เป็นผู้นำอยู่ และในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ จีนยังเป็นผู้นำของโลก ชัดเจนในด้านอีคอมเมิร์ซและอีมาร์เก็ตติ้งอีกด้วย สรรพอาวุธยุทธ โปกรณ์ของจีนก็ย่อม รุดหน้าตามวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีไป กองทัพอากาศและกองทัพเรือจีนมีแสนยานุภาพ นำเกรงขาม ผลิตเครื่องบินล่องหนได้แล้ว เรือบรรทุกเครื่องบินลำที่สองก็สร้างเสร็จและ ปล่องลงน้ำแล้ว สร้างเองทุกอย่าง มีสมรรถนะตลอดจนมีอาวุธที่ทันสมัย ไม่แพ้ของ สหรัฐอเมริกา ซึ่งในบูรพาภิวัตน์ 1.0 นั้น จีนมีแต่กองทัพบก ซึ่งแม้ว่าจะทรงพลัง แต่ก็ อยู่ติดที่ขาดหายไป คือ กองทัพเรือ กองทัพอากาศที่ทำการได้ไกล แต่ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นั้น จีนจะรบได้ในระยะ ไกลมากขึ้น ไปได้ทั่วทั้งทวีปเอเชีย แต่ยังไม่ถึงทั่วทั้ง โลก เช่น กองทัพสหรัฐอเมริกา (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

บูรพาภิวัตน์ 2.0 นั้น ชัดเจนเลยว่า จีนก้าวหน้าเป็นที่เดียว ไม่ได้หยุดอยู่กับที่นั่น แต่การเจริญเติบโต หยุดอยู่แต่ที่วิทยาการและเทคโนโลยี ตรงกันข้ามยังสนใจมากใน เรื่องสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตด้วย พื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น มลพิษลดลง มีการใช้พลังงานทดแทนในระดับสูงและจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ จีนเป็นผู้นำของโลกในด้านการผลิตพลังงานน้ำ พลังงานแดด และพลังงานลม ในยุคบูรพาภิวัตน์ 1.0 นั้น จีนยังไม่มีมหายุทธศาสตร์ ระดับโลก แต่ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นั้น ปรากฏชัดว่าจีนมี One Belt One Road (OBOR) คือ สร้างเส้นทางสายไหมทางบกและทางน้ำ ยึดโยงสามทวีป เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ขึ้นมาใหม่แล้ว มหายุทธศาสตร์นี้จะยิ่งใหญ่ แม้ว่าจะเอาไปเทียบกับแผนการมาร์แชล และพันธมิตรนาโต้ที่สหรัฐอเมริกาได้นำเสนอต่อยุโรปเมื่อพันสงครามโลกครั้งที่สอง ไม่ได้ก็ตาม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

บูรพาภิวัตน์ 1.0 นั้น หนึ่ง จีนรวมประเทศตะวันออกเข้าด้วยกันไว้พอได้นำไปเผชิญหน้า หรือนำไปประชันขันแข่งกับโลกตะวันตก แต่ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นั้นเป็นที่ประจักษ์ขึ้นเรื่อย ๆ ว่า จีนขัดแย้งกับประเทศตะวันออกด้วยตนเองไม่น้อย ไม่ว่าจะอินเดียนหรือเวียดนาม บรูไน ฟิลิปปินส์ หรือมาเลเซีย และยังขัดแย้งหนักกับญี่ปุ่นซึ่งแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันตก แต่ก็มีศาสนา ภาษา และจริยธรรมร่วมกับจีนมาไม่น้อย ความขัดแย้งหลักในยุคบูรพาภิวัตน์ 2.0 จะไม่ใช่ตะวันออกรวมตัวกันสู้หรือรวมกันเผชิญหน้ากับตะวันตก แต่ความขัดแย้งระหว่างประเทศตะวันตกด้วยตนเอง หรือตะวันออกด้วยตนเอง จะดูไม่สนใจหรือประมาทว่าจะไม่เกิดขึ้นจะไม่ได้ ขณะเดียวกันอาจจะมีตะวันออกบวกกับตะวันตกพวกหนึ่ง ไปขัดแย้งและต่อสู้กับตะวันออกบวกกับตะวันตกอีกพวกหนึ่ง ก็เป็นไปได้ แต่แนวโน้มใหญ่ที่สืบต่อจากบูรพาภิวัตน์ 1.0 คือจะบังเกิดมีประเทศตะวันออกที่เติบโตใหญ่เข้มแข็งจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และจะมีตะวันตกที่อ่อนกำลังลงเพิ่มจำนวนประเทศขึ้นเรื่อย ๆ นี่เป็นแนวโน้มที่จะไม่มีวันหวนทิศกลับทางได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

เชิงคุณอำนาจในยุคบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ คงไม่ใช่ตะวันออกจะชนะได้ไปทั้งร้อยส่วนตะวันตกแพ้ได้ศูนย์ เป็นไปได้มากกว่าที่ตะวันตกและตะวันออกจะแบ่งโลกกันแบ่งอำนาจกัน จะสูสีกำลังกันขึ้นเรื่อย ๆ ในทางกลยุทธ์กำลัง สภาพที่ตะวันตก-ตะวันออกไม่แพ้ไม่ชนะกัน น่าจะเป็นความจริงมากกว่า นอกจากนั้น น่าสังเกตว่า ชาวตะวันออกส่วนใหญ่ นั้น ไม่มีทีท่าจะปฏิเสธตะวันตกในวิถีชีวิต ในปรัชญาและวัฒนธรรมมากนัก ทั้งแทบจะไม่มีใครปฏิเสธตะวันตกในทางวิชาความรู้เอาเสียเลย เมื่อเป็นเช่นนี้การประชันขันแข่งหรือการขัดแย้งและต่อสู้กันในทางอารยธรรมหรือในทางความคิดและจิตสำนึกแบบที่ตะวันออกจะ “สู้” หรือ “ชน” กับตะวันตก คงเกิดขึ้นน้อยมาก ทั้งกลุ่มประเทศตะวันตกและกลุ่มประเทศตะวันออก เท่าที่เห็นอยู่ในตอนนี้ ในยุค 2.0 ที่ว่ามานี้ น่าจะกลืนกลายเข้าหากัน กลมกลืนกัน และโน้มเอนเข้าหากันได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

ไทยกับบูรพาภิวัตน์

อย่างไรก็ตาม ลำพังโลกเปลี่ยนเพียงแค่นี้ก็น่าสนใจมาก และเป็นโอกาสสำหรับไทยมาก กระแสลมบูรพาภิวัตน์ของจีนและของอินเดียนั้นอยู่ใกล้ไทย แต่ก็โชคดีที่ทั้งสองยักษ์ใหญ่นั้นไม่ได้อยู่ชิดติดกับไทยทั้งทางบกหรือทะเล ขณะที่โลกตะวันตก อันมีสหรัฐอเมริกาและยุโรปเป็นสำคัญนั้น ก็อยู่ห่างไกลออกไปมาก ซึ่งในทั้งสองกรณีนี้ก็กล่าวมาล้วนยากที่จะนำมาซึ่งความขัดแย้งกับไทยได้ อนึ่ง ญี่ปุ่นซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลไทยนั้น ก็ยังใกล้ชิดกับไทยอยู่มาก ในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่ไม่ว่า ดาวเด่นแห่งตะวันออก ได้แก่ จีน อินเดีย เกาหลีใต้ อิหร่าน ตุรกี บราซิล อาร์เจนตินา แอฟริกาใต้ และกลุ่มรอบอ่าวเปอร์เซีย จะไปแทนที่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และมหาอำนาจตะวันตกได้หรือไม่นั้น ไม่ใช่เรื่องอะไรของไทย ไทยใกล้ชิดและเกี่ยวพันกับจีนได้และกับตะวันออกใด ๆ ก็ได้ ภูมิใจในความเป็นตะวันออกของไทยเองก็ได้ ร่วมกับคนอื่นก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นปฏิปักษ์ หรือทอดทิ้ง และขัดแย้งกับชาติอำนาจตะวันตก สิ่งใดที่ดีของตะวันออกก็ให้เก็บรักษาไว้ จะเป็นของเดิมหรือจะเก็บรับเอามาใหม่ก็ได้ สิ่งใดที่ดีของตะวันตก ก็เลือกรับเอามาใหม่ได้ หรือสืบทอดของเก่าที่เคยรับมาต่อไปได้เช่นกัน ไทยเป็นได้ทั้ง “ตะวันออกที่ดี” และ “ตะวันตกที่ดี” ในยุคบูรพาภิวัตน์ 2.0 (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

สหรัฐอเมริกาและยุโรปกับบูรพาภิวัตน์

สมัยของประธานาธิบดีโอบามาเป็นผู้นำสหรัฐอเมริกานั้น ถือว่า จีน คือ คู่ปรับใหญ่ที่สำคัญที่สุดในโลกพยายามจะต่อสู้อุปถัมภ์ หรือตัดทอนจีนให้มากที่สุด แต่ในความเป็นจริงของโอบามา สหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายตั้งรับกระแสบูรพาภิวัตน์มากกว่า จีนยังคงแข็งแกร่งขึ้นเรื่อย ๆ แปรอำนาจเศรษฐกิจเป็นกำลังรบและแผ่เขตอิทธิพลเข้าไปในทะเลจีนตะวันออกและจีนใต้ จนสหรัฐอเมริกาวันนี้ไหวต้องหนุนญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ด้วยเศรษฐกิจที่ดีขึ้นไม่หยุดยั้ง จีนยังแผ่ขยายเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียด้วย หนูนปาเกีสถานสร้างท่าเรือกวาดาร์ ซึ่งสำคัญมาก เพราะจีนจะส่งน้ำมันและแก๊สที่มาจากอ่าวเปอร์เซีย ผ่านปาเกีสถาน เข้าไปจนถึงจีนเกียง จีนยังทำท่าเรือที่เมืองฮัมบัน โตตาในศรีลังกา และท่าเรือจิตตะกองที่บังคลาเทศ และท่าเรือที่พม่าด้วย จีนไม่ได้หยุดอยู่แค่

เพียงทะเลจีนเท่านั้น หากยังแผ่เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ในขณะที่จินมองว่าการสร้างท่าเรือและการเชื่อมไม้ค้ำกับปากีสถาน ศรีลังกา บังคลาเทศ และพม่า นั้นเป็นเรื่องปกติ สหรัฐอเมริกาก็กลับไม่มองอย่างนั้น พยายามดึงเอาอินเดียมาสัมพันธ์เป็นพิเศษในฐานะประเทศประชาธิปไตยด้วยกัน พร้อมทั้งเชิญชวนออสเตรเลียให้กลับมาร่วมมือทางการทหารในมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น เห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีโอบามา พยายามสกัดทานการแผ่เขตอิทธิพลของจีนในสองมหาสมุทรสำคัญของเอเชียนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาสมุทรอินเดีย เพราะมันเชื่อมต่อไปถึงอ่าวเปอร์เซียอันเป็นแหล่งพลังงานสำคัญที่สุดของโลก และมหาสมุทรแห่งนี้ยังโยงใยไปได้จนถึงยุโรปโดยผ่านคลองสุเอซ และแผ่ไปถึงด้านตะวันออกของแอฟริกา ซึ่งกำลังเติบโตใหญ่ทางเศรษฐกิจขึ้นเรื่อย ๆ ได้อีกด้วย ขณะที่นโยบายของ ฮิลลารี คลินตัน เองชัดเจนและมุ่งมั่นกว่าของโอบามา เสียอีกว่า “ถ้าชนะการเลือกตั้งได้เป็นประธานาธิบดี จะทุ่มเทสรรพกำลัง และสติปัญญา มาต่อกรกับจีน อาณาบริเวณสำคัญของการต่างประเทศและการทหารของสหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นจีน เอเชียตะวันออก อาเซียน และเอเชีย ซึ่งดินแดนทั้งหมดนี้ เป็นหัวใจทางเศรษฐกิจของโลกตะวันออกแห่งยุคบูรพาภิวัตน์ให้” บูรพาภิวัตน์ ทำให้จีนและซีกตะวันออกของโลกกลายเป็นลูกค้าน้ำมันรายใหญ่ของตะวันออกกลาง แทนยุโรป แทนอเมริกา อย่างไม่น่าเชื่อ แทนที่จะเป็นจีนและเอเชียที่จะปกป้องตะวันออกกลาง กลับยังเป็นสหรัฐอเมริกาที่ต้องพิทักษ์แหล่งน้ำมันใหญ่แห่งนี้ ส่วนยุโรปนั้นต้องรองรับคนอพยพเรือนแสนเรือนล้านจากแอฟริกาตะวันออกและจากซีเรียที่สหรัฐอเมริกาและยุโรปเข้าแทรกแซง บทเรียนสำหรับมหาอำนาจยุโรป คือ การแทรกแซงและใช้กำลังในประเทศใกล้เคียงนั้น นับวันไม่ใช่เรื่องง่ายและมาจนถึงตอนนี้ที่เศรษฐกิจอ่อนทรุดลงมาก ยิ่งไม่ควรเข้าไปแทรกแซง ไม่ใช่เรื่องง่ายในยุคบูรพาภิวัตน์ที่ตะวันตกจะเข้าข่มเหงจัดระเบียบประเทศใด ๆ (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2559)

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) เป็นต้นมา โลกเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว โลกตะวันตก หมายถึง สหรัฐอเมริกา ยุโรป แต่รวมถึง แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่นด้วย อ่อนกำลังลง เศรษฐกิจโตช้าหรือไม่โตเลย ประเทศเหล่านี้ขาดดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และขาดดุลการค้า มีหนี้สาธารณะ และหนี้ครัวเรือนสูงท่วมท้น สหรัฐอเมริกาก็กลายเป็นลูกหนี้รายใหญ่ที่สุดของโลก ยุโรปเป็นอันดับสอง ในขณะที่โลก

ตะวันออกกลับเจริญรุ่งเรือง ผงาดขึ้นมาในทางเศรษฐกิจ เติบโตเร็วมากติดต่อกันหลายทศวรรษ ได้เปรียบดุลการค้าดุลการชำระเงินและดุลการคลัง กลายเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ของโลก ซึ่งประเทศตะวันออกเหล่านี้มีจีน อินเดีย เกาหลีใต้ อาเซียน ตุรกี อิหร่าน รวมถึงประเทศต่าง ๆ ที่อยู่รอบอ่าวเปอร์เซีย และอีกหลายประเทศในแอฟริกาและอีกหลายประเทศในทวีปละตินอเมริกา ในสมัยประธานาธิบดีทรัมป์ นี้ สหรัฐอเมริกาจะขัดแย้งกับจีนในเรื่องการค้าการลงทุนหรือการเงิน แต่จะไม่กดดันแข่งขันกับจีนในด้านการค้าต่างประเทศ ความมั่นคง และการทหาร จะไม่ทุ่มเทสร้างพันธมิตรเพื่อมาตัดทอนหรือปิดล้อมจีน ไม่สนใจกับการต่อต้านรัสเซียในยุโรปเท่าไร หัวใจนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาจะยังอยู่กับการต่อสู้กับพวกก่อเหตุรุนแรงหรือก่อเหตุร้ายชาวมุสลิม รวมทั้งไอซิสเป็นหลัก การขยับหรือผลัดตัวออกจากตะวันออกกลางอาจยังทำไม่ได้ ทำให้ประเทศไทยจะไม่ถูกกดดันให้ร่วมถ่วงดุลหรือต้านทานจีน สหรัฐอเมริกาในยุคสมัยทรัมป์จะสนใจเอเชียและอาเซียนน้อยลง (อนЕК เหล่าธรรมทัศน์, 2559ก)

การผงาดขึ้นมาของระบอบทรัมป์ในสหรัฐอเมริกาสะท้อนได้ดีว่า อเมริกา นั้นแพ้เงินและตะวันออกอย่างค่อนข้างเห็นแนวโน้มแพ้และถดถอยนี้ได้ ตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีบุช ผู้ถูกแล้ว จนในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ท่านเสนอแต่ให้สหรัฐเปลี่ยนแปลง แต่ชาวอเมริกันจำนวนมากและทรัมป์เองกลับเห็นว่า เปลี่ยนแค่นั้นน่าจะไม่น่าจะเปลี่ยนระบอบโลกเสียเลย หันหลังให้โลกาภิวัตน์ แล้วมาสร้างสหรัฐอเมริกาเป็นหลักจะดีกว่า แยกตัวเองออกจากโลกเท่าที่จะทำได้ จะดีกว่ากลับทิศกลับทาง สร้างสหรัฐอเมริกา แก้ปัญหาให้ชาวอเมริกันเองให้มากขึ้น ความจริงในปลายสมัยของประธานาธิบดีโอบามานั้น สหรัฐอเมริกาปฏิวัติเซลแก๊ซได้แล้ว ใช้น้ำความดันสูงบีบคั้นเอาน้ำมันออกมาจากหินและทรายชุ่มน้ำมันได้ จนสหรัฐอเมริกาเริ่มจะพลิกตัวในทางดี กลับมาส่งออกน้ำมันได้เป็นครั้งแรกในรอบหลายสิบปี แต่น่าเสียดายที่ประธานาธิบดีทรัมป์ ไม่ได้ต่อยอดจากเทคโนโลยีอันนี้ หรือกระทั่งอันไหนมากนัก เวลาหกเดือนของทรัมป์หมดไปกับการทำอะไรที่ยาก ที่เคยสัญญาเอาไว้เมื่อตอนหาเสียง แต่ก็ล้วนทำได้ยากลำบากในแทบทุกเรื่อง เวลานี้กล่าวได้ว่า รัฐบาลทรัมป์ ไม่อาจพลิกสหรัฐอเมริกาไปทางซ้ายหรือย้ายมันไปทางขวา ดันไปข้างหน้าหรือดึงให้ถอยมาข้างหลังได้ การมีแต่ วาจา มีแต่เพียงคำขวัญ มีแต่เพียงนโยบาย แต่ผลักดันอะไรจริงแทบไม่ได้เลยนั้น ทำให้

ในบูรพาภิวัตน์ 2.0 นี้ สหรัฐอเมริกาจะแย่งลงไปอีก ทูรคฮวบไปอีก ยิ่งถ่มป้อมอยู่นาน ความเสียหายจะยิ่งสะสม จีนจะยิ่งรุกเข้าใกล้ยิ่งขึ้น เข้าสู่การเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกเร็วขึ้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

แนวคิดทหารกับการเมือง

บทบาทของทหารในทางการเมือง

การศึกษาบทบาทของทหารในทางการเมือง ยังไม่มีข้อตกลงและระเบียบการซึ่งเป็นยอมรับกันทั่วไปในหมู่นักวิชาการส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน โดยมากแล้วมักเกิดข้อโต้แย้งกันระหว่างนักวิชาการ ที่มองปัญหาการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของทหารแตกต่างกันไป แนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มักจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความคิด ความเชื่อ และอุดมคติทางการเมืองของผู้เขียนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารในระยะ 50 ปีที่ผ่านมา พอสรุปได้ว่า ทหารมีบทบาทใน 4 แนวทาง คือ บทบาทในการใช้ความรุนแรง บทบาทภายใต้ระบอบประชาธิปไตย บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนา และบทบาทที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

บทบาทของทหารในการใช้ความรุนแรง มีผลงานที่น่าสนใจตามแนวทางนี้ได้แก่ “The Garrison State” ของ ลาสเวลล์ (อ้างถึงใน สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 50-51) ซึ่งเป็นเรื่องที่เน้นความสำคัญของการก้าวขึ้นสู่อำนาจของทหาร ในลักษณะผู้เชี่ยวชาญในการใช้ความรุนแรง การศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารตามแนวทางนี้มุ่งต่อต้านการขยายตัวของลัทธิเผด็จการในยุโรปในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยชี้ให้เห็นว่า ทหารใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการดำรงอำนาจเผด็จการ นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศตามหน้าที่ของทหารอาชีพ

บทบาทของทหารภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เป็นแนวทางศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตก ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมุ่งสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากต่างก็มีประสบการณ์เลวร้ายจากการใช้อำนาจเผด็จการของผู้นำในประเทศที่ก่อสงครามอีกประการหนึ่ง เมื่อสงคราม

สงบลง ประเทศจักรวรรดินิยมในทวีปยุโรป ส่วนใหญ่เริ่มคืนอำนาจการปกครองให้กับประเทศเมืองขึ้นทั้งหลาย ซึ่งต่อมาได้เกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างผู้นำชาตินิยมและขบวนการคอมมิวนิสต์ และหันมาใช้นโยบายต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการกับขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ไปพร้อม ๆ กัน โดยให้การสนับสนุนต่อผู้นำพลเรือนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำขบวนการกู้ชาติและต่อต้านคอมมิวนิสต์ ดังนั้น ผลงานที่มุ่งศึกษาบทบาทของทหารกับการเมืองในระยะนี้ จึงเปลี่ยนรูปแบบเป็นการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในลักษณะ “ทหารอาชีพ” ตามแบบฉบับของตะวันตก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาเน้นประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรทหารอาชีพจึงจะยอมรับอำนาจสูงสุดทางการเมืองของผู้นำพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น งานเขียนเรื่อง “The American Soldier” ในปี ค.ศ. 1949 ของ สดัฟเฟอร์ งานเขียนเรื่อง “The Soldier and the State” ในปี ค.ศ. 1960 ของ จาโนวิช ซึ่งทั้งหมดมีการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทหารแบบเสรีนิยมมากยิ่งขึ้น (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 52)

บทบาทของทหารในการส่งเสริมการพัฒนาเป็นแนวทางที่เกิดจากการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในรูปแบบใหม่ ซึ่งเน้นความสำคัญของปัญหาการปกครองในประเทศกำลังพัฒนา และให้ความสนใจบทบาทของทหารในสังคมเกิดใหม่อย่างกว้างขวาง โดยมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในสังคมกำลังพัฒนาในเชิงเปรียบเทียบ และมีการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสาเหตุที่ผลักดันให้ทหารใช้อำนาจเข้าแทรกแซงเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทั้งนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการแทรกแซงของทหารเกิดจากความล้มเหลวของการปกครองแบบรัฐสภา และความไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลพลเรือน ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการจึงเริ่มหันมาให้ความสนใจกับกลุ่มทหารซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็งแนวการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์บทบาทของ “ทหารอาชีพ” ในประเทศตะวันตก จึงเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการศึกษาบทบาทของทหารในประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทซึ่งส่งเสริมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง เช่นงานเขียน เรื่อง “The Army in the Process Modernization” ในปี ค.ศ. 1959 ของ พาย และงานเขียนเรื่อง “From Empire to Nation” ในปี ค.ศ. 1960 ของ อีเมอร์สัน ทั้งสองงานมีแนวโน้มสนับสนุนให้ทหารเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองในฐานะนักปฏิรูปสังคม เนื่องจากเห็นว่า ทหารเป็นองค์กร

ที่เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย มีความรักชาติและเป็นปฎิบัติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงเกิดความเชื่อว่า ทหารเป็นกลุ่มในสังคมซึ่งมีข้อได้เปรียบในการรวมพลังที่แตกแยกได้และมีลักษณะเหมาะสมที่จะเข้ามาทำหน้าที่ปกครองประเทศโดยเฉพาะในสายตาของชาติตะวันตกซึ่งหัวหน้าเกรงการขยายอำนาจของลัทธิคอมมิวนิสต์ สำหรับแนวทางการศึกษาบทบาทของทหารในประเทศกำลังพัฒนาในเชิงเปรียบเทียบ เช่น ผลงานของจอห์นสัน ซึ่งรวบรวมผลงานหลายเรื่องที่ว่าวิเคราะห์บทบาทของทหารในรัฐเกิดใหม่ ได้ชี้ให้เห็นว่าทหารมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่นอกจากนี้นักวิชาการยังได้มีการนำเอาวิธีการศึกษาแบบ “โครงสร้างและหน้าที่” เข้ามาช่วยอธิบายความสำคัญขององค์กรทหารในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ในระยะนี้จึงมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ทหารเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 59-61)

บทบาทของทหารที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง จากเหตุการณ์พัฒนาทางการเมืองที่ผ่านมาได้แสดงข้อเท็จจริงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า เมื่อทหารเข้ายึดอำนาจปกครองได้แล้ว กลับไม่สามารถปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สามารถสร้างความชอบธรรม ให้กับการบริหารงานของตนได้ ผลก็คือ ในสังคมซึ่งทหารเข้ารับหน้าที่เป็นรัฐบาลมักขาดประสิทธิภาพในการปกครอง มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างกว้างขวาง สภาพเศรษฐกิจทรุดโทรม สาเหตุสำคัญของความล้มเหลวของรัฐบาลทหารเนื่องมาจากทำที่นโยบายที่นิยมลัทธิเผด็จการเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจสิทธิขาดของตน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้นักวิชาการสมัยใหม่ เช่น ไบรน์เนน, โมเรลล์, ทอมสัน, ดีกาโล, ลิซแซด และนอร์คิงเจอร์ เริ่มตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของทหาร บทความทางวิชาการใหม่ ๆ มักจะลงความเห็นว่า ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่แม้ว่าองค์กรทหารเป็นพลังสำคัญในสังคม แต่ไม่ได้มีบทบาทเป็นตัวแทนของการพัฒนาและเป็นนักปฏิรูปสังคมเหมือนอย่างที่เคยเชื่อกัน ในทางตรงกันข้าม ทหารกลับมีบทบาทเป็นองค์กรที่เหนี่ยวรั้งการพัฒนาทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ แนวทางนี้จึงสนใจในการศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับมาตรการที่จะทำให้ทหารเป็นพลเรือน ซึ่งหมายถึงทหารจะต้องได้รับการอบรมให้มีลักษณะความคืดอ่านแบบพลเรือนมากขึ้น จึง

จะยอมรับในอำนาจสูงสุดของพลเรือน และให้ความสนใจกับปัญหา “ก้าวออกจากอำนาจ” และสาเหตุผลักดันให้ทหารกลับไปเป็น “ทหารอาชีพ” ตามเดิม

ข้อมูลการเมืองการปกครองของไทยและจีน

การเมืองการปกครองของไทย

การเมืองไทยปัจจุบันอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ และพลเอกประยุทธ์ จันทร์ โอชา นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ออกประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาบางประเภท และกรณีฝ่าฝืนคำสั่ง คสช. (ประกาศที่ 37/2557)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, หน้า 3-4) ประเทศไทยปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตยระบบรัฐสภา ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นประมุขแห่งรัฐ และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนฝ่ายตุลาการเป็นอิสระจากการถ่วงดุลอำนาจ ฝ่ายบริหารมีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขแห่งอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติของไทยอยู่ในระบบสภาคู่ แบ่งออกเป็นวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายตุลาการ มีศาลเป็นองค์กรบริหารอำนาจ

ส่วนใหญ่ประเทศไทยมีระบบพรรคการเมืองเป็นระบบหลายพรรค กล่าวคือไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้อย่างเด็ดขาด จึงต้องจัดตั้งรัฐบาลผสมปกครองประเทศ

อย่างไรก็ตาม การเมืองไทยยังมีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มการเมืองระหว่างอภิชนหัวสมัยเก่าและหัวสมัยใหม่ ข้าราชการ และนายพล ประเทศไทยเกิดรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งมักเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้อำนาจของคณะรัฐประหารชุดแล้วชุดเล่า จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญและกฎบัตรรวมแล้ว 20 ฉบับ (นับรวมฉบับปัจจุบัน) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพทางการเมืองอย่างสูง หลัง

รัฐประหารแต่ละครั้ง รัฐบาลทหารมักยกเลิกรัฐธรรมนูญที่มีอยู่เดิมและประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว

การเมืองการปกครองของจีน

การเมืองการปกครอง ในระบอบการปกครองของจีนพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และรัฐบาลจะเป็นผู้นำไปปฏิบัติในปัจจุบัน นโยบายสำคัญ ๆ ของรัฐบาลจีนประกอบด้วยนโยบายภายในที่สำคัญ ดังนี้ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2561)

1. การปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดเป้าหมายให้ รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว และสร้างความกินดีอยู่ดี “เสี่ยวคัง” (ระดับความเป็นอยู่ที่เท่าเทียมกันกับประเทศที่กำลังพัฒนาในระดับกลาง) ภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันตก ซึ่งอาจนำมาซึ่งปัญหาการเมือง สังคม ความแตกแยกของชนชาติที่รุนแรง โดยได้เพิ่มน้ำหนักในการส่งเสริมการพัฒนาภาคตะวันตก ให้สามารถไล่ตามการพัฒนาของภาคอื่น ๆ ได้ อย่างเป็นรูปธรรม

2. การปฏิรูปทางการเมืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะเดียวกัน เพื่อลดกระแสกดดันการเรียกร้องให้ปฏิรูปการเมือง เปิดให้นักธุรกิจ นักวิชาการรุ่นใหม่ซึ่งมีแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในพรรคและการบริหารประเทศได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนเพิ่มความเข้มขันของการทดลองเกี่ยวกับการปกครองระดับท้องถิ่นในระดับตำบลและเมือง (อำเภอ)

3. การปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบและการคอร์รัปชันอย่างเอาจริงเอาจังอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกำจัดเนือร้ยที่คอยกีดกั้นผลของการพัฒนาประเทศของจีน ตลอดจนแก้ไขความไม่พอใจของประชาชนจีน อีกทั้งภาพลักษณ์ความชอบธรรมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการบริหารและปกครองประเทศในระยะยาว

พรรคคอมมิวนิสต์จีน สาธารณรัฐประชาชนจีนปกครองในระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มีพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 86.68 ล้านคน (สถิติปี พ.ศ.

2556) (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2561) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ของประเทศอย่างเบ็ดเสร็จตามแนวทางลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ความคิดของอดีตประธานาธิบดีเหมา เจ๋อตง ทฤษฎีการสร้างพรรคสังคมนิยมที่มีเอกลักษณ์แบบจีนของเติ้ง เสี่ยวผิง รวมถึงทฤษฎีสามตัวแทนที่ได้รับการบรรจุเข้าในธรรมนูญของรัฐเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 โดยรัฐบาลและรัฐสภามีหน้าที่คอยปฏิบัติตามมติและนโยบายที่พรรคกำหนดโดยยึดหลักประชาธิปไตยรวมศูนย์ (democratic centralism) ตามธรรมนูญ พรรคกำหนดให้มีการประชุมสมัชชาพรรคแห่งชาติ (party congress) ทุก 5 ปี นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งพรรคขึ้นในปี พ.ศ. 2464 จนถึงปัจจุบัน พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์แล้วรวมทั้งสิ้น 19 ครั้ง โดยได้จัดประชุมสมัชชาพรรคสมัยที่ 19 ไปเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งนายสี จิ้นผิง ได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนในการประชุมครั้งนี้

ผู้นำจีน การจัดประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 19 ที่ประชุมมีการคัดเลือก และสรรหาได้คณะผู้นำจีนชุดใหม่ของคณะกรรมการประจำกรมการเมือง คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Standing Committee of the Political Bureau of the Central Committee) จำนวน 7 คน เรียงตามลำดับอาวุโส ได้แก่ (โพสต์ทูเดย์, 2560)

1. นายสี จิ้นผิง (Xi Jinping)
2. นายหลี่ เค่อเฉียง (Li Keqiang)
3. นายลี จ้านชู่ (Li Zhanshu)
4. นายหวัง หยาง (Wang Yang)
5. นายหวัง ฮู่หนิง (Wang Huning)
6. นายจ้าว เล่อจี (Zhao Leji)
7. นายหาน เจิ้ง (Han Zheng)

และคัดเลือกและแต่งตั้งบุคคลเป็นคณะกรรมการกรมการเมือง จำนวน 25 คน

สถานการณ์ประเทศจีนในปี 2556 ถึงปัจจุบัน การเมืองภายในจีนมีเสถียรภาพและความมั่นคงสูง โดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน ยังคงอำนาจเบ็ดเสร็จและมุ่งมั่นสร้างชาติ

ให้ทันสมัย เน้นการกวาดล้างการฉ้อราษฎร์บังหลวงในระดับต่าง ๆ และการสร้างผู้นำ และผู้บริหารรุ่นใหม่เพื่อรองรับการแข่งขันในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยได้ลงโทษผู้นำ ระดับสูงที่คอร์รัปชันอย่างเด็ดขาด สำหรับสถานการณ์ฝั่งช่องแคบก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้น อย่างต่อเนื่อง โดยมีกาไปมาหาสู่กันด้านการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2561)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เจษฎาพัญ ทองศรีนุช (2559) ศึกษาเรื่อง *สี่ทศวรรษนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยต่อจีน: นโยบาย ปัจจัย และข้อเสนอแนะ* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อจีนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมตั้งแต่เริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1975 จนถึงปี ค.ศ. 2015 เป็นระยะเวลา 40 ปี โดยมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อจีน รวมทั้งประเมินผลลัพธ์นโยบายว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือปัจจัยแห่งความล้มเหลว พร้อมสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อจีนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศและแนวคิดการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศ มาสร้างกรอบความคิดในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่กำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อจีน 9 ปัจจัยตรงตามกรอบความคิดในการวิจัยของคุษฎีนิพนธ์ โดยในส่วนของปัจจัยภายในนั้น โครงสร้างการเมืองมีความสำคัญน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ (1) บริบทของระบบการเมืองระหว่างประเทศ (2) บริบทของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน (ด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรม) (4) นโยบายของจีน (5) ผลประโยชน์แห่งชาติ (6) สถาบันในประเทศและตัวแสดงในการกำหนดนโยบาย และ (7) กลุ่มผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยแห่งความล้มเหลว ได้แก่ (1) กลุ่มผลประโยชน์ (2) การเมืองภายในประเทศ และ (3) นโยบายของจีน

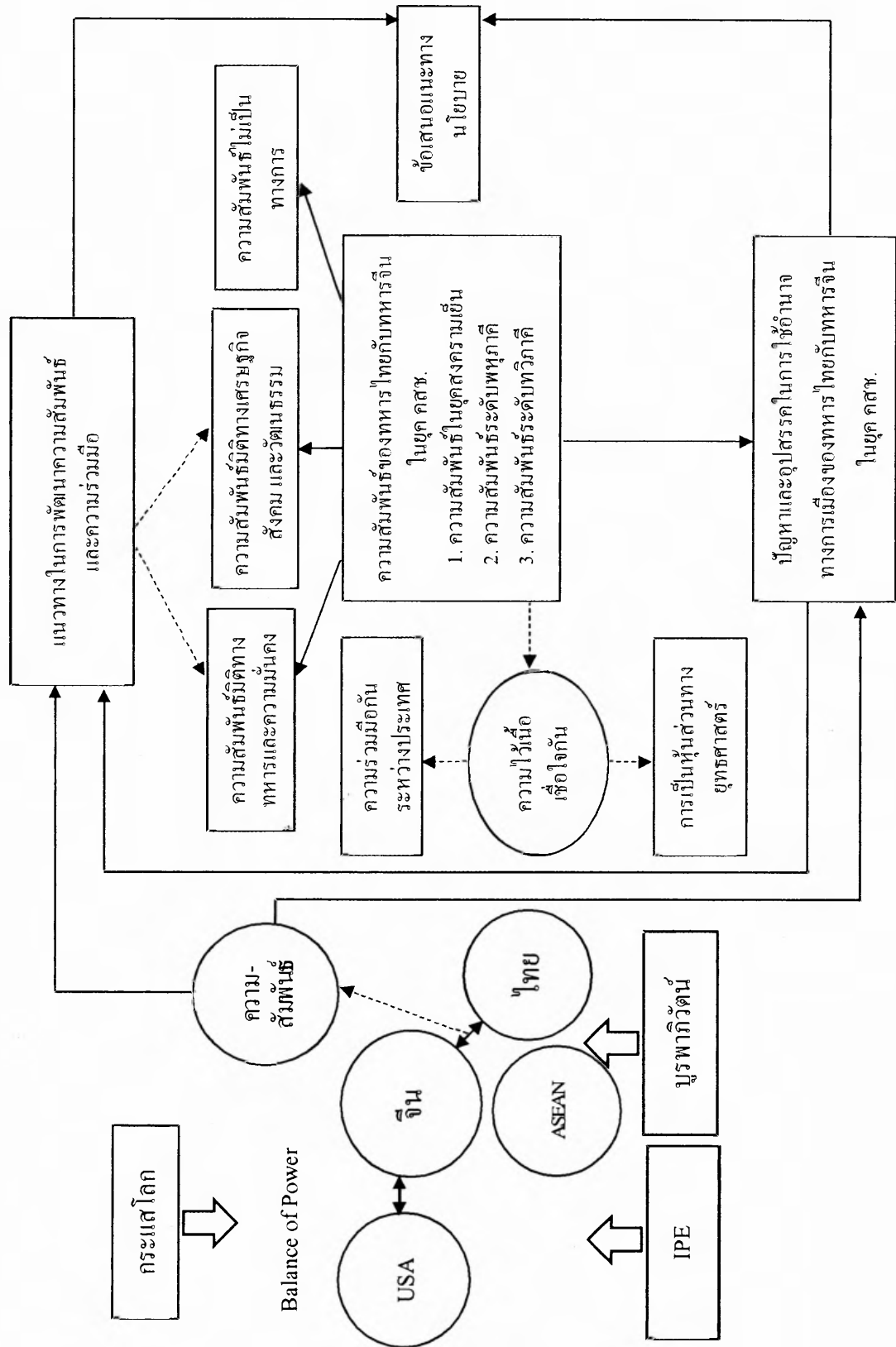
ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (2554) ศึกษาเรื่อง *ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: ศึกษาเฉพาะกรณีความร่วมมือทางการทหาร* โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ความมั่นคงที่จะนำไปสู่การกำหนดจุดยืนทางยุทธศาสตร์และบทบาททางทหารของไทยในการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทั้งของไทยและจีน มีความสอดคล้องประสานกัน เมื่อพิจารณาถึงภัยคุกคามและความมั่นคงของประเทศ เช่น การรุกรานของเวียดนามต่อกัมพูชาเมื่อปี พ.ศ. 2521 เป็นต้น รวมทั้งการพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อนทางเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งสองประเทศได้เห็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงแบบร่วมมือกันในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ดังนั้น ไทยจึงควรที่จะดำเนินความสัมพันธ์ต่อกับจีนบนพื้นฐานของความร่วมมือกันด้านความมั่นคงอย่างได้สมดุลกับประเทศต่าง ๆ โดยไม่ก่อให้เกิดความหวาดระแวงต่อกันและใช้กรอบความร่วมมือของอาเซียนผลักดันความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน ให้ขยายผลความร่วมมือทางการทหารจากรูปแบบทวิภาคีไปสู่ความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี เพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงของภูมิภาคต่อไป

สมชัย อุ่นแก้ว (2554) ศึกษาเรื่อง *ความร่วมมือทางทหารไทยต่อจีนยุคหลังสงครามเย็น (จากรัฐบาลทักษิณ ถึง รัฐบาลยิ่งลักษณ์ 1)* โดยมีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ไทยขยายความร่วมมือทางทหารกับจีนหลังยุคสงครามเย็น (สมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ถึง สมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร 1) และ (2) ศึกษาลักษณะรูปแบบความร่วมมือทางทหารที่ไทยมีต่อจีนหลังยุคสงครามเย็น (สมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ถึงสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร 1) ผลการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงของปัญหาความมั่นคงหลังยุคสงครามเย็นทั้งภายในและภายนอก เปิดโอกาสให้ไทยขยายความร่วมมือทางการทหารกับจีนมากขึ้น สำหรับปัญหาความมั่นคงภายใน ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจที่ไทยประสบปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 มิติทางการเมือง ได้แก่ การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทำให้รัฐบาลต้องแสวงหาความชอบธรรมทางการเมืองจากมหาอำนาจ และมิติทางทหาร คือ การร่วมมือทางทหารกับจีนได้ช่วยสร้างความมั่นคงทางทหารให้ไทย ด้วยการสร้างอุตสาหกรรมทางทหารภายในประเทศ ส่วนปัจจัย

ภายนอกประเทศ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาหลังยุคสงครามเย็นที่ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาความคุกคามรูปแบบใหม่ ได้แก่ การก่อการร้ายโจรสลัด ทำให้ไทยสามารถอาศัยประเด็นดังกล่าวสร้างความร่วมมือได้กับทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนไปพร้อมกัน ขณะเดียวกัน บทบาทของจีนต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีมากขึ้นหลังยุคสงครามเย็น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ทำให้ไทยมองเห็นโอกาสในการแสวงหาความร่วมมือจากจีน เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศไทยในอนาคต

พิทยา สุวคันธ์ (2549) ศึกษาเรื่อง การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการลงทุนของจีนในไทยว่ามีแรงจูงใจบ้าง และเพื่อศึกษาปัจจัยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทยว่ามีส่วนสนับสนุนการลงทุนของจีนในไทยหรือไม่ และอย่างไร รวมทั้งเพื่อศึกษาว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน อย่างไร ผลการศึกษา พบว่า ประการแรก ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันมายาวนานทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยที่ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางการทูตใน ค.ศ. 1975 และหลังจากนั้นติดต่อสัมพันธ์กันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วง ค.ศ. 1975-2002 จีนได้ลงทุนในไทยเป็นอันดับห้าในระดับโลกและเป็นอันดับหนึ่งในระดับภูมิภาคอาเซียน เนื่องด้วยความได้เปรียบของไทยที่เหนือกว่าประเทศอื่นในอาเซียน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่มีความใกล้ชิดกันพิเศษ มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น และมีการผสมกลมกลืนมากกว่าหลายประเทศในอาเซียน ประการที่สอง การลงทุนของจีนในไทยมีอัตราการขยายตัวในช่วงหลังที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ค.ศ. 2001 จีนสามารถก้าวขึ้นมามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและการเมือง มีปริมาณเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก และประการที่สาม การลงทุนของจีนในไทยมีความได้เปรียบทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับจีนมีความใกล้ชิดกันเป็นพิเศษ เพราะผลประโยชน์ทางการเมืองและความมั่นคงในช่วงทศวรรษ 1980 ในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

สิริมม อติแพทย์ (2544) ศึกษาเรื่อง ทหารกับการต่างประเทศไทย: ศึกษาบทบาทของกองทัพบกไทยในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า (พ.ศ. 2539-2541) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้กองทัพบกไทยสามารถเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า โดยในช่วงปี พ.ศ. 2539-2541 กองทัพบกได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ผลการศึกษา พบว่า การที่กองทัพบกมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า นั้น เป็นผลมาจากการที่ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นมีความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่ดีกับทางผู้นำรัฐบาลทหารพม่า ส่งผลให้สามารถเจรจาแก้ไขปัญหาได้ง่ายขึ้นขณะเดียวกันในระดับสถาบัน กองทัพบกเองได้ส่งเสริมให้มีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับบทบาทในคณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคได้เปิดโอกาสให้กองทัพบกสามารถเข้าแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศได้โดยตรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม กรณีนี้เป็นกรณีพิเศษที่แสดงให้เห็นว่า บทบาทของความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ

ภาพ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกได้เป็น 2 ชุดใหญ่ สามารถอธิบายเพื่อเชื่อมโยงกรอบแนวคิดดังกล่าวได้ ดังนี้

กรอบวิจัยชุดแรกเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คสช. โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ตั้งแต่ในยุคสงครามเย็น ต่อมาเป็นความสัมพันธ์ระดับพหุภาคี และความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี ประกอบด้วย ความสัมพันธ์มิติทางทหาร และความมั่นคง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ไม่เป็นทางการ นำไปสู่ความไว้วางใจกันของทั้งสองประเทศ อันนำไปสู่ความร่วมมือกันระหว่างประเทศ และการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งความสัมพันธ์ของทั้งไทยและจีนในหลายช่วงเวลาตั้งแต่ในยุคสงครามเย็นจนถึงในยุค คสช. จะพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน และแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ ส่งผลให้เกิดข้อเสนอแนะทางนโยบาย

กรอบวิจัยชุดที่สอง ประกอบด้วย มหาอำนาจสหรัฐอเมริกา โดยมีดุลอำนาจกับมหาอำนาจจีน ผ่านทฤษฎีแนวคิดกระแสโลก เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (IPE) และบูรพาภิวัตน์ โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน รวมถึงภูมิภาคอาเซียน อันนำไปสู่ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน และแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ ส่งผลให้เกิดข้อเสนอแนะทางนโยบาย โดยกรอบวิจัยทั้งสองชุดมีความสัมพันธ์กันทั้งหมด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นั้น โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบ วิธีการวิจัยหรือ กระบวนการวิจัย (methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบไปด้วย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

สำหรับการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ และขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ตลอดจนเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) มาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ อันมีสาระสำคัญ โดยสรุปดังต่อไปนี้

1. วิธีการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
6. การวางแผนการสัมภาษณ์
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) มาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัยอันมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัย หรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อินเทอร์เน็ต เอกสารทางหน่วยงานราชการ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการประกอบข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัย หรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่จะสามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่น และมีความเปิดกว้าง หรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำคำให้สัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะปลายเปิดพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ตอบข้อคำถามได้หลากหลายและครอบคลุมประเด็นคำถามมากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-performant) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive random) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ดังกล่าว มาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่ข้อค้นพบในลำดับต่อไป โดยในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ครั้งนี้ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 7 ท่าน ดังนี้ ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ บุคคลหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องด้านการต่างประเทศ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของทหารไทยและทหารจีน (2) นักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน และ (3) ภาคเอกชน จำนวน 1 ท่าน

1. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรีนคร และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ภาครัฐ)

2. พลเอก ดร. สนธิ บุญยรัตกลิน อดีตรองนายกรัฐมนตรีนคร อดีตผู้บัญชาการทหารบก อดีตหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ อดีตหัวหน้าพรรคมาตุภูมิ และอดีตรองผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ภาครัฐ)

3. พลอากาศเอก ดร. ประจิน จั่นตอง สมาชิกวุฒิสภา อดีตรองนายกรัฐมนตรี
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
และอดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ (ภาครัฐ)
4. ศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย (นักวิชาการ)
5. อาจารย์สงวน ถ้วมโนมนต์ ภาควิชาบริหารบัณฑิตศึกษาศาสตร์ สำนักเศรษฐศาสตร์-
และการเมือง (นักวิชาการ)
6. พลตรี ดร. ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
และผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์และการป้องกันประเทศ (นักวิชาการ)
7. นายจิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี ประธานกรรมการหอการค้าไทย-จีน และประธาน-
กรรมการสมาคมค้าทองคำ (ภาคเอกชน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยได้กำหนดกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) นั้น ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อีกแนวทางหนึ่งนั้น ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ซึ่งมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

แบบกึ่ง โครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างของข้อความที่ชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น เนื่องจากระเบียบวิธีการหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ครั้งนี้ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัย (research design) หรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัยอันมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และขอบเขตการใช้อำนาจของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต

2. การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และขอบเขตการใช้อำนาจของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต

3. การดำเนินการเพื่อกำหนดกระบวนการขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จำนวน 7 ท่าน

4. การออกแบบการวิจัย (research design) หรือการสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับการนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ ซึ่งมีลักษณะกระบวนการที่ไม่เป็นมาตรฐาน

ทั้งนี้มีการกำหนดให้นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการก่อนที่จะนำแนวความคิดและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งจะได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้แก้ไขแล้วไปดำเนินการทดลองสัมภาษณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก่อน เพื่อที่จะนำข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งมีผลต่อการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามสำหรับการนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีสาระสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์
2. เพศ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. วันที่สัมภาษณ์/เวลา

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1. ความสัมพันธ์ทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนก่อนและหลังการมีคณะรัฐบาลชุดปัจจุบัน ภายใต้รัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหารที่มีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันระหว่างไทยและจีน ส่งผลต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือของทหารไทยกับทหารจีนหรือไม่ อย่างไร

2. การใช้อำนาจทางการเมืองของทหาร ไทย กับทหารจีน มีรูปแบบหรือลักษณะอย่างไร และท่านเห็นว่า การใช้อำนาจทางการเมืองนี้มีความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่อย่างไร

3. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหาร ไทยกับทหารจีนมีอะไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนอย่างไรบ้าง

4. จากความสัมพันธ์ของทหาร ไทยกับทหารจีนในอดีต ท่านคิดว่าแนวโน้มในอนาคตจะมีโอกาสพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด อย่างไร ทั้งในด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทย สมควรเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง (1) ด้านสังคม (2) ด้านเศรษฐกิจ และ (3) ด้านการเมือง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการเป็นผู้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง ก่อนที่จะนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (triangulation) แบบตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ บุคคลว่าเนื้อหามีความแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์เปลี่ยนไปข้อมูลที่ได้เปลี่ยนไปหรือไม่ ถ้าข้อมูลมีความเหมือนหรือใกล้เคียงกันหมายความว่า เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

การวางแผนการสัมภาษณ์

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการค้นหารายชื่อบุคคลที่จะไปสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเตรียมคำถามในการสัมภาษณ์ไว้เป็นประเด็น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ เสร็จแล้วจึงได้ดำเนินการนัดหมายกับผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อขอทำการสัมภาษณ์
2. ชั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยแนะนำตัวว่ากำลังทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และขออนุญาตฉบับที่ก และนำข้อความสัมภาษณ์เปิดเผยต่อสาธารณะ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์เพื่อป้องกันมิให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อมูล และได้รับการยืนยันอย่างถูกต้อง
3. ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปงานวิจัยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบจนเป็นที่เข้าใจแล้วจึงตั้งคำถาม เริ่มการบันทึกเทป ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยที่ไม่แสดงความรู้สึก ทศนะคติใดที่จะเป็นทั้งการส่งเสริม หรือแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ แต่ใช้วิธีการทบทวนความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ แทนเพื่อเป็นการตอกย้ำในข้อมูลที่ได้รับให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ขั้นการบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจะจดบันทึกประเด็นสำคัญและตรวจสอบความถูกต้องจากข้อมูลอีกส่วนที่ได้จากการบันทึกเทปไว้ด้วย จึงเรียบเรียงข้อมูลคำสัมภาษณ์ด้วยภาษาเขียนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ พร้อมทั้งหาทางส่งกลับไปยังผู้ถูกสัมภาษณ์ทันที เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมจนเป็นที่น่าพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ

และ (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย และผลงานวิจัยอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมทั้งนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยกำหนดข้อคำถามหลักของการวิจัยอย่างกว้าง ๆ โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์และขอบเขตการใช้อำนาจของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของไทยกับจีน

3. วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีถามคำถาม ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบโดยแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกแต่ฝ่ายเดียว ผู้วิจัยไม่ตัดสิน และไม่พยายามเปลี่ยนความคิดเห็น

หรือความเชื่อของผู้ตอบ และพยายามให้ได้คำตอบที่ตรงกับคำถามมากที่สุด โดยควบคุมหัวข้อสนทนา ทิศทาง และขั้นตอนให้เป็นไปตามประเด็นคำถาม สำหรับกรณีที่ยังไม่ได้คำตอบชัดเจน หรือเพียงพอผู้วิจัยก็พยายามถามเพิ่มเติม หรือขอให้อธิบายข้อมูลเพิ่มเติม

4. ในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยบันทึกคำตอบทันที พร้อมทั้งบันทึกเครื่องบันทึกเสียงเพื่อทบทวนความจำ ในกรณีที่ต้องบันทึกคำตอบเพิ่มเติมหลังจากการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านไม่อนุญาตให้บันทึกคำตอบของตนเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จดบันทึกสีหน้า ท่าทาง และกิริยาอาการต่าง ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย เพื่อประกอบการพิจารณาตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

5. กรณีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงเอกสาร และบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย ผู้วิจัยจึงขออนุญาตถ่ายสำเนาไว้เป็นหลักฐานหากได้รับอนุญาต

6. ข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลหลักฐานที่ได้รับจากแหล่ง หรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานอื่น ๆ เช่น คำให้สัมภาษณ์ของบุคคลอื่นในองค์การเดียวกัน เอกสาร บันทึก รวมทั้งการสังเกตการณ์จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยกระบวนการ และวิธีการวิเคราะห์อื่นจะได้ดำเนินการตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทำให้การวิจัยในครั้งนี้มีความเที่ยงตรงและแม่นยำมากยิ่งขึ้น รวมทั้งผู้วิจัยจะดำเนินการกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-

depth interview) โดยการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วย อันเป็นแนวทาง
ประการสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปได้

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

บทนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะ-
รักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วรรณกรรมที่
เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. พื้นฐานความสัมพันธ์ไทย-จีน ทางทหารที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทาง
ทหารในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในยุคสงครามเย็น
2. ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับพหุภาคีและมหาอำนาจที่ส่งผลต่อ
ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับทวิภาคีระหว่างไทยและจีนในยุคคณะรักษา-
ความสงบแห่งชาติ (คสช.)

พื้นฐานความสัมพันธ์ไทย-จีน ทางทหารที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางทหาร ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในยุคสงครามเย็น

เมื่อพิจารณาถึงพื้นฐานความสัมพันธ์ไทย-จีนในภาพรวม กล่าวได้ว่า การเปิด
ประเทศตามนโยบายของจีนช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 มีความสำคัญอย่างมากต่อ
ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ กล่าวคือ ปัจจัยภายในประเทศจีนในการดำเนิน
นโยบายปฏิรูปเปิดประเทศของผู้นำ เด็ง เสี่ยวผิง ที่เป็นหัวหอกสำคัญในการผลักดัน และ
ประกาศเป็นแนวทางพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการในการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3
ของสมัชชาคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ 11 เดือนธันวาคม ปี 1978 (พ.ศ.
2521) มีความหมายอย่างยิ่งต่อประเทศจีน เพราะนโยบายดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลง

มาตรฐานชีวิตของประชาชนอย่างสิ้นเชิง และนำพาจีนสู่ชาติมหาอำนาจที่ทั่วโลกกำลังจับตามอง โดยนโยบายนี้ได้กอบกู้ประเทศจีนจากความมืดมน ความอดอยาก การปะทะรุนแรงทางการเมืองที่เป็นผลจากการดำเนินนโยบายชายั้จัดระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม 10 ปี (พ.ศ. 2510-2519) ภายใต้การนำของประธานเหมา เจ๋อตง จีนได้เริ่มการปฏิรูปใหม่ในเขตชนบทเป็นจุดแรก โดยการปฏิรูปที่ดินค่อย ๆ ละลายระบบนารวม และยกเลิกระบบคอมมูน การพัฒนาแผ่ลงมาสู่เมืองอย่างรวดเร็ว ผู้นำเติ้งเสี่ยวผิง ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ โดยกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกในปี ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) บริเวณชายฝั่งภาคใต้ ในมณฑลกว่างตง ที่เมืองเซินเจิ้น จูไห่ ซานโถว (เซวเถา) และเซี่ยเหมิน ในมณฑลฝูเจี้ยน ซึ่งขณะนั้น มีแต่ทุ่งนา ฟาร์มหมู หมู่บ้านประมงเล็ก ๆ ที่ล้าหลัง จากนั้นจีนซึ่งเป็นระบบวางแผนเศรษฐกิจจากส่วนกลาง ก็เริ่มเรียนรู้กลไกระบบตลาด และค่อย ๆ เปิดประตูรับนักลงทุนต่างชาติ พร้อมกันนั้น ผู้นำเติ้ง ได้ดำเนินนโยบาย “สี่ทันสมัย” พลิกโฉมหน้าภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม การวิจัย และการป้องกันประเทศ (ผู้จัดการออนไลน์, 2551) ผลจากการพัฒนานโยบายด้านการป้องกันประเทศนี้เอง ส่งผลให้ไทยได้รับอานิสงส์ในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางกองทัพกับจีนด้วย

สถานการณ์ความมั่นคงที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของประเทศไทย และจีนที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งเกิดจากสายสัมพันธ์แบบพิเศษที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างไทยกับจีน โดยมีทั้งความใกล้ชิดสนิทสนมดุจดั่งญาติมิตรในครอบครัวเดียวกันมาตั้งแต่โบราณกาล และมีช่วงของความห่างเหิน หรือแม้กระทั่งมีความหวาดระแวงต่อกันในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะหลังจากจีนได้สถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนและปกครอง ประเทศในระบอบคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ทำให้ผู้นำของไทยมีความหวาดระแวงต่อภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ที่จะกระทบต่อความมั่นคงของชาติ จนกระทั่งสถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการที่สหรัฐอเมริกากับจีนได้ลดท่าทีที่แข็งกร้าวต่อกันและหันมาปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหภาพโซเวียตที่กำลังแผ่ขยายอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีนิกสัน แห่งสหรัฐอเมริกาได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ทำให้รัฐบาล

ไทยต้องทบทวนการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศใหม่ (สุรชัย ศิริไกร, 2548, หน้า 2; อานันท์ ปันยารชุน, 2542, หน้า 195)

รัฐบาลไทยในขณะเวลานั้นเห็นว่า เวียดนามซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย จากการที่เวียดนามได้ส่งคณะผู้แทนมาเจรจากับรัฐบาลไทยเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 โดยเรียกร้องให้ไทยชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามกรณีเครื่องบินทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกา แบบ B-52 จากฐานทัพอู่ตะเภา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ไปปฏิบัติการในเวียดนามรวมทั้งเรียกร้องให้ไทยปิดฐานทัพของสหรัฐอเมริกาที่ตั้งอยู่ในไทย และให้ไทยส่งมอบเครื่องบินรบและอุปกรณ์ทางทหารที่ทหารเวียดนามได้ได้นำเข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยคืนต่อรัฐบาลเวียดนาม ตลอดจนปฏิเสธข้อเสนอของไทยที่ต้องการให้เวียดนามรับชาวเวียดนามที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หลังจากสงครามเดือนเบียนฟูกลับเวียดนาม ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงได้แสดงท่าทีที่เป็นมิตรกับรัฐบาลจีนมากขึ้นและยอมรับในนโยบายจีนเดียว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตัดการสนับสนุนต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และได้ตัดสินใจเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 (จุลชีพ ชินวรรโณ, 2549, หน้า 73; สุรชัย ศิริไกร, 2548, หน้า 2-5)

ขณะเดียวกันจีนกับสหภาพโซเวียตเกิดความขัดแย้งรุนแรง จนโลกคอมมิวนิสต์แตกออกเป็นสองฝ่าย โดยสหรัฐอเมริกาใช้ความแตกแยกนี้สร้างแนวร่วมใหม่ โดยติดต่อเพื่อขอเชื่อมสัมพันธ์กับจีนเป็นผลสำเร็จ และรัฐบาลไทยก็ใช้โอกาสนี้กระชับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเป็นผลสำเร็จเช่นกัน นำไปสู่เหตุการณ์ที่เด็งเสี่ยวผิง เดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 นำไปสู่การยุติการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (โพสตุเคย์, 2562) ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์กรณีเวียดนามรุกรานกัมพูชาในปี พ.ศ. 2521 และมีกองกำลังทหารเวียดนามได้รุกเข้าประชิดพรมแดนไทยในปี พ.ศ. 2523 ยิ่งทำให้ไทยกับจีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา กัมพูชา โดยร่วมกันกดดันให้เวียดนามถอนกำลังทหารออกจากกัมพูชา จนเวียดนามต้องยอมถอนกำลังทหารออกจากกัมพูชาในปี พ.ศ. 2532 และไทยกับจีนก็ได้มีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยือนทั้งในระดับพระราชวงศ์ ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางทหาร รวมทั้งมีการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนมากขึ้น และเมื่อ

สหภาพโซเวียตล่มสลายลงเป็นรัฐอิสระต่าง ๆ ประกอบกับจีนได้เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลไทยเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินนโยบายความร่วมมือ ด้านความมั่นคงกับจีนอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร

ภาพ 5 สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤษี ปราโมช จับมือกับ เหมา เจ๋อตุง

ที่มา. จาก สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤษี ปราโมช จับมือกับ เหมา เจ๋อตุง, โดย ช่างสด, 2561ฯ, ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/chinawatch/news_1899045

จากปัจจัยภายในของประเทศจีนที่เป็นผลนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางการทหารของไทยและจีนในยุคสงครามเย็น จนมาถึงในยุค คสช. ผู้นำที่เกี่ยวข้องและเรื่องอำนาจในยุค คสช. ได้แก่

ประจัน จันทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 สิงหาคม 2562) อธิบายถึงความ เป็นมาระหว่างไทยกับจีนว่า

... จีนเข้ามามีบทบาทเมื่อประมาณ 3-4 ปีที่แล้ว ทั้งสองประเทศครอบ
 ความสัมพันธ์ 40 ปี ไทย-จีน โดยย้อนกลับไปเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2518 โดยท่าน
 คึกฤทธิ์ เดินทางไปจับมือกับเหมาเจ๋อตุง นั่นคือ จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์
 ไทย-จีน แล้วก็ตามมาด้วยเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ซึ่งตอนนั้น
 ถามว่าจีนมีความเข้มแข็งแค่ไหน ก็ตอบได้ว่า เข้มแข็งแต่ยังสู้สหรัฐอเมริกาไม่ได้
 นั่นคือ ในช่วงเวลา พ.ศ. 2517-2518 เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2520 ซึ่งถือว่า
 คนละชั้นกับสหรัฐอเมริกา โดยจะเห็นว่า จีนช่วงนั้นยากจนมาก ไม่รับ
 วัฒนธรรมตะวันตก ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามดื่มกาแฟหรือน้ำอัดลม เป็นต้น ในปี พ.ศ.
 2520 เป็นต้นมา จีนก็เริ่มพัฒนาและเปิดประเทศในทุก ๆ ด้าน ...

ภาพ 6 สานสัมพันธ์ไทย-จีน คึกฤทธิ์ ปราโมช กับ โจว เอินไหล

ที่มา. จาก สานสัมพันธ์ไทย-จีน คึกฤทธิ์ ปราโมช กับ โจว เอินไหล, โดย ช่างสด, 2561ก,
 ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/chinawatch/news_1899045

... แม้ไทยจะเคยซื้ออาวุธจากจีนเมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยท่านชวลิตได้สั่งซื้อเรือ
 เหล็กและรถถังจากจีน เพื่อให้ทหารบกและทหารเรือได้ใช้ แต่ในส่วนของทหาร

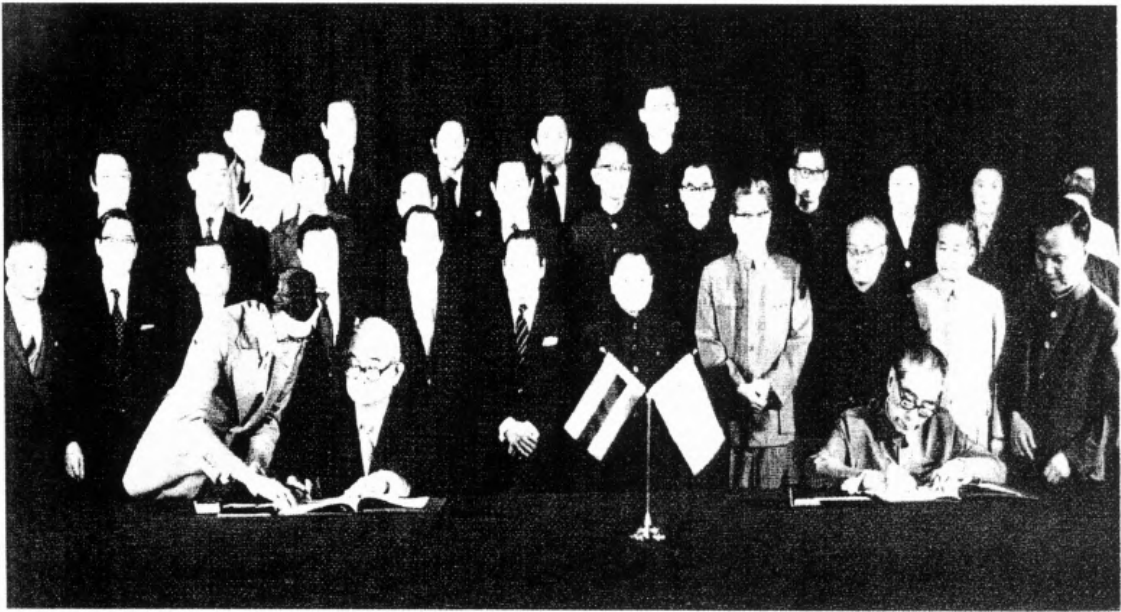
อากาศไม่ได้ซื้อเครื่องบินจากจีน ซึ่งทหารบกและทหารเรือซื้อก็ใช้ได้ แต่ความ-
 คงทนคุณภาพยังไม่ค่อยดี เมื่อเทียบราคาของจีนต่อยูนิต 1 ล้านบาท ใช้ได้เพียง
 5 ปี กลับกันของสหรัฐอเมริกา 1 ยูนิต 20 ล้านบาท ใช้ได้ถึง 15 ปี ถามว่าสมัยที่ไทย
 เศรษฐกิจยังไม่ค่อยดีก็ไม่เสียหายหรอกที่จะเริ่มซื้อ เริ่มฝึก เริ่มดีขึ้น จึงมีการเริ่ม
 ซื้ออุปกรณ์จากจีนมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่จีนตั้งโรงงาน ผลิตเองเริ่มขายให้ไทยราคาถูก
 เมื่อก่อนมีเกรด A เกรด B เกรด C เกรด D ตอนนี้อยู่แค่ 2 เกรด คือ เกรด A กับ
 A+ เกรด A คือ ขายเกรด A+ คือ ใช้ในประเทศ A คือ ซื้อเทคโนโลยีมาแล้วผลิต
 เป็นรุ่นส่งออก A+ คือ ชั้นความลับแล้วใช้ ไม่ว่าจะเป็นทหารบก ทหารเรือ และ
 ทหารอากาศ ก็เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เช่นเดียวกับยุทธโปกรณ์จีน
 ใช้เวลามากกว่า 10 ปี ในการส่งคนไปเรียนแล้วเอาเทคโนโลยีมาพัฒนา โดยซื้อ
 License ซื้อบุคลากรจากยุโรปมาตั้งโรงงาน จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2550 เป็น
 ต้นมา จีนก็มีอาวุธยุทธโปกรณ์ทางทหารที่มีศักยภาพเท่าเทียมกับยุโรปและ
 สหรัฐอเมริกา ซึ่งแน่นอนว่า ยุทธโปกรณ์ที่ผลิตมาก่อนก็ยังใช้อยู่ ไม่ใช่ว่ามี
 ของใหม่แล้วเลิกใช้ของเดิม หลังจากที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตในสมัยท่าน
 คึกฤทธิ์ ประมาณปี พ.ศ. 2518 ก็เริ่มค้าขายกันมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2530
 เป็นปีที่ไทยซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์กับจีนเยอะมากที่สุด ยกเว้นเครื่องบินได้ชะลอ
 การซื้อ จีนเริ่มมีความร่วมมือกับไทยในเรื่องแลกเปลี่ยนความรู้ การประชุมและ
 ศึกษาดูงานทางด้านการทหาร หลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่อง จีนมา
 เยือนไทย ไทยไปเยือนจีน แต่หลังปี พ.ศ. 2550 ไทยกลายเป็นผู้ไปเยือนอย่าง
 เดียว เพราะไทยยังอยู่เหมือนเดิม ขณะที่จีนพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งต้อง
 ยอมรับว่า ไม่ว่าจะเป็นยุโรป สหรัฐอเมริกา หรือรัสเซีย ถือได้ว่า จีนเป็นคู่แข่งที่
 สำคัญ ของดีราคาไม่แพงจึงเริ่มเป็นทางเลือกสำหรับประเทศไทยในการที่จะซื้อ
 ขายอาวุธยุทธโปกรณ์จากจีน . . .

. . . โดยจีนพยายามที่จะให้ไทยยอมรับในเรื่องยุทธโปกรณ์และเครื่องมือเครื่อง
 ที่ใช้ในกองทัพ ซึ่งจีนได้สนับสนุนดูแลบริการให้ทั้งหมด รวมถึงข้อเสนอทั้งใน
 เรื่องของการแลกเปลี่ยนทางการค้า ข้อเสนอการให้ชำระเงินในระยะยาว ซึ่งความ-
 จริงยังคงเป็นทางเลือกสำหรับประเทศที่ยังมีฐานะทางการเงินไม่มากนัก แต่

เทคโนโลยีมันเท่าเทียมกันแล้ว เมื่อเอามาผสมผสานกับความที่ไทยเป็น ศูนย์กลางของภูมิภาคนี้ จีนพยายาม ยุโรปพยายาม สหรัฐอเมริกาพยายาม ยกเว้น เวลาเกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหาร ยุโรปก็เปลี่ยน สหรัฐอเมริกาก็เปลี่ยน เรามี อำนาจต่อรอง เราจะเลือกของใครก็ได้ เพราะเราไม่ได้ขอของฟรีจากสหรัฐ- อเมริกาอีกแล้ว ในส่วนยุโรปไทยก็ซื้อมาตลอดไม่ได้ขอฟรี จีนเคยให้ซื้อหนึ่ง แกรมสอง ซึ่งจริง ๆ แล้วไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่เรายังไม่มียุทธศาสตร์ จีนคบไทยมาโดยตลอด จากหลักฐานทางการค้าขายสินค้า แต่ไม่ค่อยชัดเจน ในด้านการทหาร ...

ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า ...ความสัมพันธ์ของทหารไทยนั้น โดยเฉพาะกับสหรัฐอเมริกาที่จะมีปัญหา ก็คือ สหรัฐอเมริกาเขายึดถือตามกฎหมายของเขาอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะการทำ ข้อตกลงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ ถ้าเป็น รัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เขาจะทำได้มันติดข้อกฎหมายของเขา ซึ่ง เข้าใจว่า คำสำคัญที่เลือกขึ้นมาเน้นไปที่ คสช. โดยมองประเด็นการเมืองว่า ถ้าการเมืองระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา มันมีการเปลี่ยนแปลงก็เป็นการเปิด โอกาสให้จีนเข้ามามีความสัมพันธ์กับทาง ไทยได้มากขึ้น ซึ่งจริง ๆ แล้วความสัมพันธ์ทางการทูตไทยและจีน ทั้งสอง ประเทศสถาปนาความสัมพันธ์กันมาเป็นปีที่ 44 หรือ 45 เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นการติดต่อระหว่างผู้นำและประชาชนระหว่างสองประเทศ เพียงแต่ว่า การเมืองมันอยู่ในยุคของสงครามเย็น มันเพิ่งมาขยายตัวตอนที่ไทยมีปัญหา ก็คือ การที่ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดขึ้น จากปัญหาทางการเมือง ก็คือ การเมืองทางคาบสมุทรอินโดจีนมันเปลี่ยนจากที่สหภาพโซเวียตตอนนั้นกับจีน เกิดมีความเห็นแตกแยกกันในเรื่องการค้าเนินนโยบายต่างประเทศ จีนได้ กล่าวหาว่า สหภาพโซเวียตดำเนินนโยบายเป็นเจ้าลัทธิเสียเอง ไม่ต่างจาก สหรัฐอเมริกาถ้าอาณานิคมเหมือนกัน การล่าอาณานิคม ก็คือ การที่สหภาพ-โซเวียตให้การสนับสนุนความเคลื่อนไหวในกัมพูชาซึ่งมันกระเทือนต่ออิทธิพล ของจีน จีนสนับสนุนเจ้าสีหนุทำให้เกิดการแย่งชิงกัน แต่ว่าสหภาพโซเวียต

สนับสนุนเวียดนามโดยเฉพาะเวียดนามทาง เสงส์มริน จนในที่สุดเวียดนาม
 เข้ามายึดครองกัมพูชาได้ ปัญหามันก็เกิดขึ้น คือ เกิดการประชิดทางชายแดนไทย
 ตรงนี้เป็นจุดหักเหความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน จากที่ความสัมพันธ์จากเดิม
 ที่เรายืนอยู่ทั้งสหรัฐอเมริกาภายใต้โลกเสรี เพราะในช่วงสงครามเวียดนาม
 ประเทศไทยเองก็มีความผูกพันทางทหารกับสหรัฐอเมริกา ที่เป็นฐานทัพให้กับ
 สหรัฐอเมริกาเปิดทำสงครามในอินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนามกับลาวด้วย . . .
 . . . เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นมีความสำคัญ เกิดการหักเหมุมที่ทำให้
 ความสัมพันธ์ไทยกับจีนมีความใกล้ชิดกัน โดยเฉพาะท่าน เตช บุนนาค
 เนื่องจากท่านเป็นคนยื่นเอกสารการสถาปนาความสัมพันธ์ให้กับนายกรัฐมนตรี
 คึกฤทธิ์ลงนามกับท่าน โจวเอินไหล ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีของจีน และท่านหมา
 เจ้าคุณเป็นประธานาธิบดี โดยมีท่านเค็งเสี่ยวผิงยืนอยู่ด้วย ณ กรุงปักกิ่ง ดังแสดง
 ในภาพ 7 เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 คนที่ยืนซ้ายสุดนั้น คือ ท่าน เตช
 บุนนาค ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ท่านเป็นผู้ที่ถือได้ว่าเป็นผู้เปิดความสัมพันธ์
 ไทยกับจีนอยู่เบื้องหลังเลย เบื้องหน้า คือ การส่งสาส์น แต่เบื้องหลังคือการคุยกัน
 ระหว่างท่านกับหัวหน้าฝ่ายการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน อันนี้มี
 ความสำคัญมาก ๆ มิฉะนั้นไม่มีทางที่ระดับรัฐบาลจะได้คุยกัน ถ้าไม่มีผู้สาน
 สายสัมพันธ์เช่นท่าน โดยท่านคุยเป็นส่วนบุคคลจนเกิดความเข้าใจกัน ก่อนหน้า
 นี้พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงษ์ประพันธ์ ก็เป็นบุคคลสำคัญอีกท่าน
 หนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นไทยกับจีน ซึ่งเกิดขึ้นจากที่ท่านเดินทางไปประชุมที่บันดุง
 แล้วได้พบกับท่าน โจวเอินไหล และได้มีการพูดคุยกัน อันนี้สำคัญมากถ้าไทย
 ไม่มีช่วงเวลานี้ ความสัมพันธ์ในช่วงเวลาที่มีการเกิด ยุค คสช. ไม่มีทาง . . .

ภาพ 7 นายโจว เอินไหล นายกรัฐมนตรีจีนกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทย เป็นตัวแทนของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ณ กรุงปักกิ่ง

ที่มา. จาก นายโจว เอินไหล นายกรัฐมนตรีจีนกับ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทย เป็นตัวแทนของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างราชอาณาจักร ไทยกับ สาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ณ กรุงปักกิ่ง, โดย มติชนออนไลน์, 2561, ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1179861

... จากความสัมพันธ์ในยุคสงครามเย็น ไทยเป็นศัตรูกับจีน โดยมีจุดพลิกหนึ่งคือก่อนหน้านั้นพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพัทธ์ ซึ่งท่านมีบทบาทด้านความสัมพันธ์อย่างยิ่ง เป็นยุคแรกเลยที่จะนำไปสู่การเปิดความสัมพันธ์ จากที่ไทยและจีนมีความระแวงกัน ไทยไม่ไว้วางใจจีน จีนก็เข้าใจไทยผิด แต่พอได้มีโอกาสคุยกัน จึงเข้าใจว่า จีนก็ไม่ได้คิดอย่างนั้น จีนเน้นตามมติสหประชาชาติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติห้าประการก็เริ่มที่จะมีการติดต่อ แล้วก็เป็นที่มาของท่าน เตช บุณนาค ไปคุยกับท่านผู้อำนวยการกองกระทรวง-

ต่างประเทศของจีน อีกท่านหนึ่ง ก็คือ ท่าน อานันท์ ปันยารชุน ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงต่างประเทศ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ อธิบายให้เห็นว่าความสัมพันธ์มาได้อย่างไร มันเป็นความสัมพันธ์ที่มาจากการสร้างความเข้าใจ มีการพูดคุยกัน เริ่มเข้าใจกัน สุดท้ายพอไทยเกิดปัญหาภัยคุกคาม มันเป็นภัยคุกคามร่วมและเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งไทยล่าช้ากว่ามาเลเซีย มาเลเซียไปเปิดความสัมพันธ์กับจีนก่อน ซึ่งไทยเป็นประเทศที่สามที่ไปเปิดความสัมพันธ์กับจีนหลังมาเลเซีย ประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเดิมที่ไทยจะเข้ามาอยู่ในซีโต้ (Southeast Asia Treaty Organization--SEATO) แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่ให้การช่วยเหลือประเทศในแถบภูมิภาคนี้เลย แม้กระทั่งเวียดนาม สหรัฐอเมริกาก็ทิ้งปล่อยไปตามยถากรรม คราวนี้ทุกประเทศก็จะเริ่มไปเปิดความสัมพันธ์กับจีน โดยไทยไปตีแบดมินตัน สหรัฐอเมริกาไปตีปิงปอง ไทยส่งแบดมินตันไปแข่ง แต่คณะนักกีฬาแบดมินตันที่ท่านประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ไปนั้นเพื่อไปคุยเรื่องการเมืองในการสร้างความสัมพันธ์ จนเป็นที่มาของการเปิดความสัมพันธ์ เปลี่ยนจากยุคศัตรูมาสู่มิตร แต่ว่าเป็นมิตรที่ยังไม่ไว้วางใจกัน ยังมีการเฝ้าจับตากันอยู่ กระทั่งปี พ.ศ. 2521 ไทยได้ส่งทูตทหารคนแรก โดยความสัมพันธ์ทางทหารเริ่มก่อนเกิดเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าของไทยที่ขอยืมอาวุธจากจีน ซึ่งจีนก็ให้ความช่วยเหลือแก่ไทย แต่ไทยไม่มีเครื่องบินไปขนาอาวุธ จีนก็ขนาอาวุธใส่เครื่องบินพาณิชย์มาให้ไทย เพื่อให้ต่อสูที่บ้านร่มเกล้า ไทยยืมจากสิงคโปร์ ไทยยืมยานเกราะจากอินโดนีเซียซึ่งเป็นมิตรกับไทยมาก ๆ ยานเกราะเพิ่งสั่งซื้อมาจากสหรัฐอเมริกา แต่กลับให้ไทยเอามาใช้ก่อนเสร็จแล้ว ค่อยคืน มันเป็นเรื่องประกอบ คือ ไทยไม่เคยเป็นศัตรูกับใคร แต่ความสัมพันธ์กับจีนที่พูดข้อมามันมีมานานมากกว่า 44 ปี เป็นพันปีแล้วก็ไม่เคยเป็นศัตรูกันมา ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน ช่วงเปิดแรก ๆ ก็จะระวัง ต่อมาเริ่มไว้วางใจจีนมากขึ้น จนสุดท้ายยุคที่เปิดกันแบบเต็ม ๆ ขณะที่ความสัมพันธ์ของไทยต้องการซื้อน้ำมันจากจีน และต้องแก้กฎหมายคบน้ำกับจีน คบน้ำกับคอมมิวนิสต์ เพื่อไปซื้อน้ำมันของจีน เนื่องจากโอเปคมีปัญหาตอนปี พ.ศ. 2518

โอเปกไม่ขายน้ำมัน ไทยต้องอาศัยน้ำมันจากจีน เพราะฉะนั้นมันมีความเกี่ยวเนื่องกันเยอะ ถือเป็น การเริ่มต้นทางด้านการค้าระหว่างไทยกับจีนอย่างเป็นทางการครั้งแรก . . .

จากคำสัมภาษณ์ ไซยสิทธิ์ ตันตยกุล ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของไทยกับจีนตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงในยุค คสช. มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีโลกาภิวัตน์ของ Thomas (2007, pp. 84-89) อธิบายว่า รัฐบาลเป็นตัวแสดงหรือผู้เล่นหลักที่สำคัญในโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดความร่วมมือและการแข่งขันมีจุดเน้นที่ผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ก่อให้เกิดการสร้างดุลแห่งอำนาจนำไปสู่การก่อตัวของความร่วมมือ แสดงถึงความเป็นอิสระของรัฐที่สัมพันธ์กับตัวแสดงทางเศรษฐกิจที่มีอำนาจ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยและจีน

สนธิ บุญยรัตกลิน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2562) ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกล่าวว่า

. . . ด้านการทหารในสมัยก่อน คสช. ประเทศจีนเมื่อสมัยที่ท่านรับราชการอยู่จีนยังล่าหลังในเรื่องของการระบบแบบสงครามกองโจร ทางจีนเองก็มาขอคำแนะนำในเรื่องของการพัฒนากองทัพในหลาย ๆ เรื่อง ปัญหาที่เกิดขึ้นเงื่อนไขใหญ่ จีนใช้กำลังทหารเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากเกินไปในช่วงที่ไทยกำลังคิดเรื่องนี้กันอยู่ จีนได้ก้าวเข้ามา ไทยก็ถือว่า เป็นประโยชน์ เพราะว่าประเทศไทยเองเป็นประเทศที่ค่อนข้างมีความแข็งแกร่งทางด้าน การทหาร แต่ในทางเศรษฐกิจไทยแย่ เพราะฉะนั้นไทยจึงเปิดรับทุกฝ่าย เหมือนกับไทยพยายามวางตัวเป็นกลาง ซึ่งเป็นจังหวะเดียวกับที่จีนก้าวออกมาหาสังคมโลกตะวันตก . . .

ชวลิต ยงใจยุทธ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 สิงหาคม 2562) ท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า

. . . จีนได้ส่งกำลังทหารเข้าไปบุกเวียดนาม 8-9 หมื่นคน แต่เสียชีวิตไปประมาณ 3-4 หมื่นคน เพราะว่าจีนตอนนั้นยังมีการจัดกำลังและยุทธวิธีที่ยังไม่ดี เวียดนามเหนือซึ่งรบกับเวียดนามได้มาเป็นระยะเวลาาน มีความรู้ทางเรื่องกองโจร และ

ความรู้หลาย ๆ เรื่องทางการทหาร แม้ว่าทหารจีนจะเสียชีวิตมากก็ตาม จีนก็ไม่ยอมให้บุกตลอดเวลา จนทำให้เทียนวันคงถอนกำลังไป สุดท้ายตั้งเสี่ยวผิงก็สั่งยุติไม่ให้เกิดการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นั่นคือ การยุติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หลังจากนั้น ไทยกับจีนก็มีความสัมพันธ์อันดีมาตลอด . . .

ความสัมพันธ์ทางการเมืองของทหารไทยและทหารจีนก่อนและหลังทำรัฐประหาร ได้รับการยืนยันจากมุมมอง สงวน ถ้วน โนมมอนด์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 สิงหาคม 2562) กล่าวว่

. . . ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ไทยเชื่อมกับยุโรปเยอะ จะให้ไปลึกซึ่งกับจีนได้
อย่างไร เพราะผูกกันมาตั้งแต่อาเซียน โดยมีสนธิสัญญาในการฝึกซ้อมรบกับจีน
ญี่ปุ่น แต่จริง ๆ แล้วความสัมพันธ์ทางการทหาร โดยตรงยังน้อย แต่ตอนนี้เริ่มดี
มากขึ้น ในกรณีทางมิตรภาพไทยจีน ได้เชื่อมความสัมพันธ์โดยการให้น้ำหนัก
ไปทางด้านการค้าและเศรษฐกิจ ซึ่งทางด้านการทหารส่วนมากต้องใช้เวลา โดย
จีนจะมีการการจัดงานวันชาติของจีน สถานทูตก็จัด ซึ่งมีการเชิญอาจารย์ไปด้วย
อันนี้ก็เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ไปพร้อมกัน . . .

จากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ทางด้านการทหารและความมั่นคงของทหารไทยและทหารจีนตั้งแต่อดีตจนถึงยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมืออันดีในด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยความร่วมมือทางการทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับจีนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจต่อกัน และก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจีนมองว่า ไทยเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเครือข่ายในภูมิภาค และต้องการขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงกับไทย รวมทั้งความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของทั้งสองประเทศ จึงต้องการขยายเส้นทางรถไฟเข้าสู่ไทยเพื่อต่อไปยังอาเซียน รวมถึงการขยายความร่วมมือด้านการทหารกับไทยให้มากขึ้น โดยเฉพาะการฝึกทางการทหารต่าง ๆ อาทิเช่น Cobra Gold ซึ่งจีนยังถูกจำกัดเพียงแค่การฝึก Humanitarian and Civil Assistance/HCA เท่านั้น จึงนับว่าเป็น โอกาสที่ดีที่ไทยควรนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างทหารไทยกับทหารจีนต้องอยู่บนแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (cooperative security) ที่เน้นการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือ ทั้งจากตัวแทนภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ครอบคลุมปัญหาในทุกมิติที่มีอาจแก้ไขได้ด้วยการดำเนินการฝ่ายเดียว อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในทุก ๆ ด้านของทั้งสองประเทศ

ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับพหุภาคีและมหาอำนาจที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางทหารในระดับพหุภาคี การวิเคราะห์ภาพความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคี ตลอดจนบทบาทของประเทศมหาอำนาจเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การบริหารจัดการด้านความมั่นคงของทุกประเทศในปัจจุบันดำเนินการได้ยากลำบากยิ่งขึ้น เนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีสถานะเป็นมหาอำนาจกับรัฐที่อยู่ในกลุ่มหรือประเทศบริวาร ซึ่งเกิดจากการแย่งชิงอำนาจกัน เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างขั้วอำนาจต่าง ๆ นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) ที่มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจตลอดจนพลังงานและสิ่งแวดล้อม ได้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับรูปแบบการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อความมั่นคงของประเทศ เช่น มีการรวมตัวเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ของกลุ่มอาเซียนกับประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ (ASEAN+3) เป็นต้น การสร้างความมั่นคงของประเทศ อาจทำได้โดยการแสวงหาพันธมิตร (alliance) ในรูปแบบของการเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อถ่วงดุลกับประเทศที่มีอำนาจเพิ่มขึ้น และให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่มากกระทบต่อความมั่นคง โดยเฉพาะเรื่องของภัยคุกคาม (threats) ซึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1990-1999 (พ.ศ. 2533-2542) นิยามความหมายของความมั่นคงได้ขยายขอบเขตที่กว้างมากขึ้นกว่าเดิมที่เคยจำกัดอยู่แค่เพียงความมั่นคงทางการทหาร โดยครอบคลุมไปถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย และผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคง ก็ไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะภาครัฐหรือผู้แสดงที่เป็นรัฐ (state actors) เท่านั้น แต่ยังสามารถขยายรวมไปถึงผู้แสดงที่มีไม่ใช่รัฐ (non-state actor) เช่น องค์การระหว่างประเทศ องค์การข้ามชาติ บริษัทข้ามชาติ และขบวนการก่อการร้าย เป็นต้น อันนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงโดยรวมมือกัน (cooperative security) แนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกันดังกล่าว จะเน้นถึงการพบปะพูดคุยกัน (dialogue) ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคทั้งจากภาครัฐและมิใช่ภาครัฐ โดยเชื่อว่า ปัญหาความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านการทหารหรือมิติอื่น ๆ ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการดำเนินการฝ่ายเดียว แต่ต้องการความร่วมมือ (cooperation) ระหว่างรัฐต่าง ๆ และผู้เล่นอื่น ๆ ภายในรัฐผ่านมาตรการในการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันและมีความโปร่งใส (confidence building and transparent measures) เพื่อลดความขัดแย้งในภูมิภาค โดยใช้การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) รวมทั้งการแก้ไขความขัดแย้งร่วมกันเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคง อันจะบรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนมีการเตรียมการเพื่อเผชิญต่อภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล, 2554, หน้า 19-22)

ความสัมพันธ์ของไทยกับชาติตะวันตกและประเทศมหาอำนาจ

ประเด็นที่เกี่ยวกับชาติมหาอำนาจตะวันตก พลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเหล่านี้ มีผลต่อความสัมพันธ์กับกองทัพจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ หลังจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ายึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 (ศูนย์ข้อมูลมติชน, 2557, หน้า 205) สหรัฐอเมริกาและยุโรป ในฐานะประเทศที่มีรัฐบัญญัติระบอบฉุกเฉิน ให้ปฏิเสธการทำรัฐประหาร โดยคณะทหารและกำหนดให้รัฐบาลลดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัฐบาลที่เกิดขึ้นจากการล้มผู้นำรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ท่าทีของสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ไทยกลับคืนสู่ประชาธิปไตยโดยเร็ว ระงับความช่วยเหลือทางการทหาร ทบทวนความร่วมมือระหว่างกองทัพ โดยระงับการซ้อมรบร่วม CARAT ในปี พ.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) และลดกำลังทหารลงในการฝึกร่วม Cobra Gold อีกทั้งยังไม่ไว้วางใจในรายงานประเมินสิทธิมนุษยชนที่ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการค้าและการลงทุนทวิภาคีตามมา แรงกดดันเลวร้ายลงเมื่อ

สหรัฐอเมริกาส่งนายแดนเนียร์ รัสเซล ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐ ซึ่งดูแลกิจการเอเชียแปซิฟิกมายังไทยในเดือนมกราคม ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ซึ่งมีการกล่าวปาฐกถาถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง และการถอดถอน นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในวงกว้าง และมีการเชิญ นายแพทริก เมอร์ฟี อุปทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทยเข้าพบ การแต่งตั้งเกล็น ที เดวีส์ (Glyn T. Davies) ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงและนักการทูตที่มีประสบการณ์รับมือกับปัญหาทุก ๆ ในเกาหลีเหนือมาก่อน ให้เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐประจำประเทศไทยคนใหม่ นับเป็นสัญญาณบ่งชี้ตามมาว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับไทย และพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์กระทบกระทั่งทางการทูตในอนาคต แม้จะมีสัญญาณที่ดีบ้างจากการที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ยอมฝ่าเสียงต้านเชิญ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้ร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำรัฐอาเซียน ที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เมื่อต้นปี พ.ศ. 2559 ทว่าการที่ คสช. มีสัญญาณที่จะบริหารยาวนานกว่าเดิม อีกทั้งยังดำเนินนโยบายการทูตด้วยการหันไปอิงกับขั้วอำนาจ “จีน-รัสเซีย” มากขึ้น ก็ทำให้สหรัฐอเมริกายังคงเดินหน้าวิพากษ์วิจารณ์ไทยอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่มีการจับกุมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น

สำหรับความสัมพันธ์กับสหภาพยุโรป (EU) นั้น อียูมีมติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) ลดระดับความสัมพันธ์กับไทย ด้วยการระงับการเดินทางเยือนอย่างเป็นทางการ และไม่ลงนามในกรอบตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างกัน (PCA) จนกว่าไทยจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันยังเดินหน้ากดดันไทยในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การตัดสิทธิพิเศษทางภาษี (จีเอสพี) กระทบกับสินค้าทั้งหมด 723 รายการ อียูยังกดดันผ่านการให้ใบเหลืองการทำประมงผิดกฎหมาย (ไอยูยู) เมื่อวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ซึ่งสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจไทยอย่างรุนแรง เนื่องจากมูลค่าตลาดยุโรปนั้นมากกว่า 2.7 หมื่นล้านบาท เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจไทยที่มากกว่า 8,000 ล้านบาท ที่น่าจับตาอีกด้าน ก็คือการเดินทางมาเยือนไทยของ นายเวอร์เนอร์ แลงเก้น ประธานคณะกรรมการรัฐสภายุโรปด้านความสัมพันธ์กับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ระหว่างวันที่ 17-

19 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา สะท้อนความกังวลต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในไทย และพระราชบัญญัติออกเสียงประชามติ ซึ่งจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น พร้อมแนะว่า การปรองดองทางการเมืองจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ หากรัฐบาลไทยยังคงเพิกเฉยต่อเสียงของประชาชน นอกจากนี้ ยังกังวลว่า รัฐบาลอาจยืดระยะเวลาการครองอำนาจออกไป และอาจเพิ่มบรรยากาศความคุกคามทางการเมืองอีก เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่กองทัพจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองอีกครั้งในอนาคตหากเกิดความขัดแย้งขึ้น ที่สุดแล้วคณะผู้แทนรัฐสภายุโรปมองว่าอนาคตของไทยจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น เมื่อไทยหวนคืนสู่ระบอบประชาธิปไตยได้ เช่นนั้นไทยและสหภาพยุโรป (อียู) ก็อาจฟื้นโต๊ะเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีในอนาคต หลังยุติไปตั้งแต่การรัฐประหารปี พ.ศ. 2014 (โพสท์ทูเดย์, 2559)

สัมพันธ์ไทยและโลก หลังรัฐประหาร

2014	
รัฐประหาร 22 พ.ค.	16 ต.ค. ประชุมอาเซียน ที่อิตาลีหารือกับ นายกรัฐมนตรีชินโซะ อาเบะ ของญี่ปุ่นและ พบนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียงของจีน หลาย ประเทศวิจารณ์การรัฐประหาร
คริสตี เดนนิย์ อดีตทูตสหรัฐ ประจำไทย เดินทางกลับ สหรัฐ 4 พ.ย. 	9 พ.ย. พบปะประธานาธิบดี สีจิ้นผิงของจีนในการประชุม เอเปกที่กรุงปักกิ่ง ยินดีร่วมมือ
หลี่ เค่อเฉียง รองเอ็มโอยูทางรถไฟ-สินค้าเกษตร 18 พ.ย.	2015
<ul style="list-style-type: none"> • พบอาเบะที่ ทำเนียบรัฐบาลญี่ปุ่น กรุงโตเกียวผลักดันความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ-ส่งเสริมญี่ปุ่นลงทุนไทย • เริ่มฝึกตอบโต้ โกลด์ 2015 	26 ม.ค. แดเนียล รัสเซล เจ้าหน้าที่ระดับสูงสหรัฐเยือน ไทยครั้งแรกนับตั้งแต่รัฐประหาร
กฉิน เดวีส์ ทูตสหรัฐคนใหม่ เดินทางถึงไทย 23 ก.ย. 	14 มี.ค. พบอาเบะ ทหารอะเบะวาง-สินค้าเกษตร
แดเนียล รัสเซล เดินทางเยือนไทยอีกครั้ง ทหารยุทธศาสตร์ไทย-สหรัฐ ครั้งที่ 5 ย้ำจุดยืน ไทยเร่งคืนประชาธิปไตย	8 เม.ย. นายกรัฐมนตรีคิม จองอิลของเกาหลีเหนือเดินทางเยือนไทย ครั้งแรกในรอบ 25 ปี
เริ่มฝึกตอบโต้ โกลด์ 2016 18 ก.พ. 	29 ก.ย. พบปะประธานาธิบดี บารัค โอบามา ระหว่างการประชุมยูเอ็นที่นครนิวยอร์ก สหรัฐ
พล.อ.ประยุทธ์ เดินทางเยือนรัสเซีย 17 พ.ค. 	20 พ.ย. ประชุมอาเซียนพบ อาเบะผลักดันความร่วมมือลงทุน เขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย
	2016
	16 ก.พ. พบปะโอบามาหารือ การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-สหรัฐ
	23 มี.ค. พบปะหลี่ เค่อเฉียง ตกลงเรื่องไทยเป็นผู้ถือหุ้น สร้างทางรถไฟ
	19 พ.ค. ไทยซื้อน้ำมันกับจีน

ภาพ 8 2 ปี “รัฐประหาร” สัมพันธ์โลกยังหวานอมขมกลืน

ที่มา. จาก 2 ปี “รัฐประหาร” สัมพันธ์โลกยังหวานอมขมกลืน, โดย โพสต์ทูเดย์, 2559, ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.posttoday.com/world/433219>

ความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์ของไทยกับจีน

ประเด็นต่อมาที่มีความสำคัญ คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ไทยกับตะวันตก ที่ส่งผลต่อจีน นับตั้งแต่ประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ กับสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับจีนได้ดำเนินมาด้วยความราบรื่นบนพื้นฐานของความเสมอภาคและการเคารพซึ่งกัน

และกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน และอยู่ภายใต้หลักการผลประโยชน์ร่วมกัน การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างไทยกับจีนมีพัฒนาการก้าวหน้าตลอดมาและได้นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดมากขึ้นจนถึงระดับชั้นมีการลงนามร่วมกันในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the People's Republic of China on a Plan of Action for 21st Century) เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 (ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล, 2555, หน้า 74) และการลงนามร่วมกันในแผนปฏิบัติการร่วมระยะห้าปี (พ.ศ. 2550-2554) (Joint Action Plan on Thailand-China Strategic Cooperation between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the People's Republic of China 2007-2001) เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล, 2555, หน้า 75-76) เพื่อให้มีความร่วมมือที่หลากหลายและเป็นรูปธรรมมากขึ้น และเป็นการแสดงถึงจุดยืนทางยุทธศาสตร์ต่อการไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันอย่างฉันทมิตรเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระดับประชาชนเพื่อเชื่อมสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกันมากยิ่งขึ้น

จากความสัมพันธ์ของไทยกับชาติตะวันตก และการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่เป็นผลต่อความสัมพันธ์ของไทยจีน ผู้มีอำนาจในสมัยที่ คสช. เรื่องอำนาจ ประจันจันตอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า

... ไทยมีการเดินทางไปเยือนยุโรป สหรัฐอเมริกา มีแผนที่จะส่งช่างไปช่วยในโอกาสครบรอบต่าง ๆ ฉะนั้นความรู้สึกสหรัฐอเมริกากับไทยค่อนข้างดีในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ไทยไม่ได้มองเงินอย่างเดียว เพราะไทยถูกสหรัฐอเมริกาจ้างมาก่อน ฉะนั้นสหรัฐอเมริกาจึงต้องสร้างบารมีในพื้นที่แถบนี้ ตั้งแต่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คาบสมุทรมลายูคือ ตั้งแต่ทะเลจีนตอนใต้ไปถึงเกาหลี ญี่ปุ่น สาเหตุที่ไม่เอาสิงคโปร์เพราะสิงคโปร์มีพื้นที่น้อยจึงไม่พอ จะเป็นได้ว่าสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มาเป็นแบ็คอัปให้ไทยไม่ให้ถูกฝรั่งเศส อังกฤษ ยึดประเทศ สหรัฐอเมริกาเห็นว่าไทยมีความสำคัญกับสหรัฐอเมริกา จึงให้การช่วยเหลือทางอาวุธยุทโธปกรณ์ของทั้ง 3 เหล่าทัพมาตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้สมัยสงครามเวียดนามจะไม่โดยตรง

กับไทย แต่มันเกี่ยวข้องเพราะไม่ว่าจะเป็นจีนก็ตาม รัสเซียก็ตาม เขาต้องการป้องกันไม่ให้ใครมาสร้างอำนาจในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ ประเทศเหล่านี้ยังเป็นแผ่นดินสุวรรณภูมิ ที่เป็นดินแดนที่มีทรัพยากรสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรในดิน ทรัพยากรสัตว์น้ำมากมายมหาศาล ช่วงนี้อาจถูกทำลายไปมาก แต่ในมุมมองช่วงก่อนหน้านั้นสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือจนกระทั่งค้าขาย การค้าขายก็ตามมาด้วย รวมถึงดูแลในด้านเทคโนโลยี ด้านโลจิสติกส์ ด้านส่งกำลังบำรุงและซ่อมบำรุง ฯลฯ ทำให้ไทยเสมือนกับว่า เป็นเครือข่ายของสหรัฐอเมริกาอัตโนมัติ . . .

สนธิ บุญยรัตกลิน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2562) กล่าวว่า . . . ไทยมีทหารพราน มีประชาชน มีหน่วยอาสาสมัครตามแนวชายแดน สมัยนั้นจีนเริ่มเปิดประตูศึกษาทหารใน โลกตะวันตกเยอะมาก ซึ่งไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาก ยอมรับว่า เราได้ศึกษากองทัพที่เป็นสังคมนิยมที่เคยรบกับไทย ไทยก็ศึกษาเรื่องของประเทศในตะวันตก ฉะนั้นในช่วงที่ผ่านมา กองทัพจะศึกษาในเรื่องของประเทศที่เป็นข้าศึกเก่าที่มีมีความขัดแย้งกัน ยกตัวอย่างที่ไทยศึกษาจีนพม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม ไทยก็จะสามารถรับรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เพราะฉะนั้นถ้าไทยไปใกล้จีน ไทยก็จะรู้อะไรต่าง ๆ มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันจีนก็ได้จากไทยเช่นกัน . . .

ชวลิต ยงใจยุทธ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า . . . ความสัมพันธ์ไทยจีนก็ไม่มีอะไร เกิดแค่สถานการณ์ที่เรียกว่า พรรคคอมมิวนิสต์ เวียดนามเหนือก็โจมตีเวียดนามใต้ ยึดเวียดนามใต้ได้แล้ว มาลาว กัมพูชา ยึดได้หมด นายพลเทียนวันดุง ผู้บัญชาการกองกำลัง ก็วางแผนเข้าตีประเทศไทยทางด้านตะวันออก ในการเข้าตีประเทศไทยนั้นก็จะควรทำให้ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เหนือกับใต้ นายลีทวนยู นายมหาเธร์ เป็นนายกรัฐมนตรีก็มีความไม่สบายใจ พยายามติดต่อไทยให้ช่วย ซึ่งความเป็นจริงนั้น ไทยต้องช่วยอยู่แล้ว ในเวลานั้นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกำลังได้รับการสนับสนุนจากจีน มีกำลังกล้าแข็งมากขึ้นทุกปี เป็นอันตรายและเป็น

ปัญหามาก ไทยก็มีการวางแผนในการที่จะปราบปรามและสร้างความสงบให้เกิดขึ้น . . .

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาติมหาอำนาจจีนเป็นอีกชาติหนึ่งที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์กับจีน อาจกล่าวได้ว่า ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่น บทบาทของจีนต่อโลกที่เกิดขึ้นในระยะหลัง เช่น การกลับคืนของฮ่องกงสู่จีน ท่าทีของจีนต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในไต้หวัน และการเข้าสู่การเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (world trade organization) ไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อไทยในการเมืองเลย ในทางตรงกันข้าม จีนเป็นที่พึ่งของไทยในทางการเมืองมากขึ้น เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ ปี 1997 (พ.ศ. 2540) อย่างน้อยจากการประกาศไม่ลดค่าเงินหยวน และการประกาศทำที่ให้ความร่วมมือการก่อตั้งกองทุนการเงินเพื่อเอเชีย (Asian Monetary Fund--AMF) ซึ่งเป็นบทบาทใหม่ของจีนที่ช่วยสร้างความเสถียรภาพต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่อไทยไปในตัวด้วย (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, 2543, หน้า 143)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จีนได้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของอาเซียนผ่านนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road--OBOR) ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีเป้าหมายเพื่อประสานความร่วมมือเชิงนโยบาย การร่วมก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ลดการกีดกันทางการค้า การบูรณาการทางการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน โดยจีนมุ่งเสริมสร้างความร่วมมือกับชาติสมาชิกอาเซียนเป็นรายประเทศ เพื่อให้แต่ละประเทศมีความสามารถในการผลิตเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศ CLMVT ได้แก่ กัมพูชา (Cambodia) ลาว (Laos) เมียนมาร์ (Myanmar) เวียดนาม (Vietnam) และไทย (Thailand) โดยทั้งหมด 5 ประเทศเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มอาเซียนในเขตภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Great Mekong Subregion--GMS) ผ่านการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น โครงการรถไฟระหว่างจีน-ลาว (Sino Laos railways projects) และจีน-ไทย (Sino-Thai railways projects) รวมถึงการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมร่วมกันระหว่างจีน-มาเลเซีย จีน-ไทย จีน-กัมพูชา และจีน-เวียดนาม เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาภูมิภาค ดังนั้น จีนจึงมีความสำคัญกับอาเซียนเป็นอย่างมาก โดยมี

แรงหนุนจากจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จึงทำให้เกิดอาเซียน + 3 และจากกรอบความร่วมมือดังกล่าวก็ขยายตัวเป็น อาเซียน + 6 และอาเซียน + 8 ตามลำดับ จนเกิดการขยายตัวเป็นความร่วมมือที่กว้างขึ้นในระดับพหุภาคี ทำให้เกิดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ คือ เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนในภูมิภาคมีปริมาณมากขึ้น

ความสัมพันธ์ทางทหารในระดับทวิภาคีระหว่างไทยและจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ความร่วมมือทางด้านการทหารภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมจีนนั้น สามารถวิเคราะห์รูปแบบของความร่วมมือ โดยได้มีการประชุมร่วมประจำปีตามแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศ ซึ่งจำแนกได้ 6 รูปแบบ ประกอบด้วย (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 58-59)

1. เป็นการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมเยือนในระดับผู้นำกองทัพและผู้นำหน่วยทหารในระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างกันและมีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดกรอบแผนงานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น การประชุมความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมจีนประจำปี ปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพ โดยมีปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทยและรองประธานเสนาธิการทหารใหญ่เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายจีน เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 9 พลเอกฉาง ว่านฉวน มนตรีแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมคณะได้เดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5-7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางทหาร และความมั่นคงทางภูมิภาค เพื่อเข้าเยี่ยมชมการ ะ พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไทย เพื่อหารือด้านการทหาร และการฝึกซ้อมระหว่างทหารไทย และทหารจีน เพื่อขยายกรอบความร่วมมือระหว่างกันให้มากขึ้น

ภาพ 9 พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้การต้อนรับ พลเอก ฉาง ว่านฉวน มন্ত্রীแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมคณะ เดินทางมาเยือนประเทศไทย

ที่มา. จาก พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้การต้อนรับ พลเอก ฉาง ว่านฉวน มंत्रीแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมคณะ, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 2558, ค้นเมื่อ 26 กันยายน 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/479494>

2. เป็นการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามกรอบแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกันจากการประชุมความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศ ดังที่ได้กล่าวไว้ในรูปแบบที่ 1 เช่น การส่งนายทหารไทยไปเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรการป้องกันประเทศ ณ มหาวิทยาลัยป้องกันประเทศของจีนเป็นประจำทุกปี และนายทหารจีนมาเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศของไทยรวมทั้งในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เป็นต้น นอกจากนี้ฝ่ายจีนยังให้ความช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีกระบวนการผลิตจรวดและการตั้งโรงงานต้นแบบผลิตจรวดให้กับกระทรวงกลาโหมไทยตามโครงการวิจัยและพัฒนาจรวดเพื่อความมั่นคง รวมทั้งได้มีการลงนามในบันทึกความร่วมมือด้าน

การศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยป้องกันประเทศของจีนกับสถาบันวิชาการป้องกันประเทศของไทย เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทำให้สามารถกำหนดกรอบแผนงานและกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการระหว่างกันได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3. เป็นการฝึกร่วมทางทหารระหว่างหน่วยรบพิเศษของกองทัพบกไทยกับกองทัพบกจีน และการฝึกผสมระหว่างกองทัพเรือของไทยกับกองทัพเรือจีน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนในการส่งผู้สังเกตการณ์ทางทหารร่วมสังเกตการณ์การซ้อมรบของทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นไปตามกรอบแผนงานจากการประชุมความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศประจำปี ดังกล่าวแล้วในรูปแบบที่ 1 ดังแสดงในภาพ 10 และ 11 การฝึกผสมของกองทัพเรือไทย และกองทัพเรือของสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ กองบัญชาการกองเรือฟริเกตที่ 2 กองเรือยุทธการ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยมีคณะนายทหาร ข้าราชการ ตลอดจนกำลังพลหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน

ภาพ 10 การฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 ของกองทัพเรือไทย และกองทัพเรือของสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 2-8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

ที่มา. จาก ฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 เข้มข้น สมจริง ประทับใจ ไทย-จีน. โดย ว้อยส์ TV, 2562, ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2562, จาก <http://www.voice-tv.online/12439>

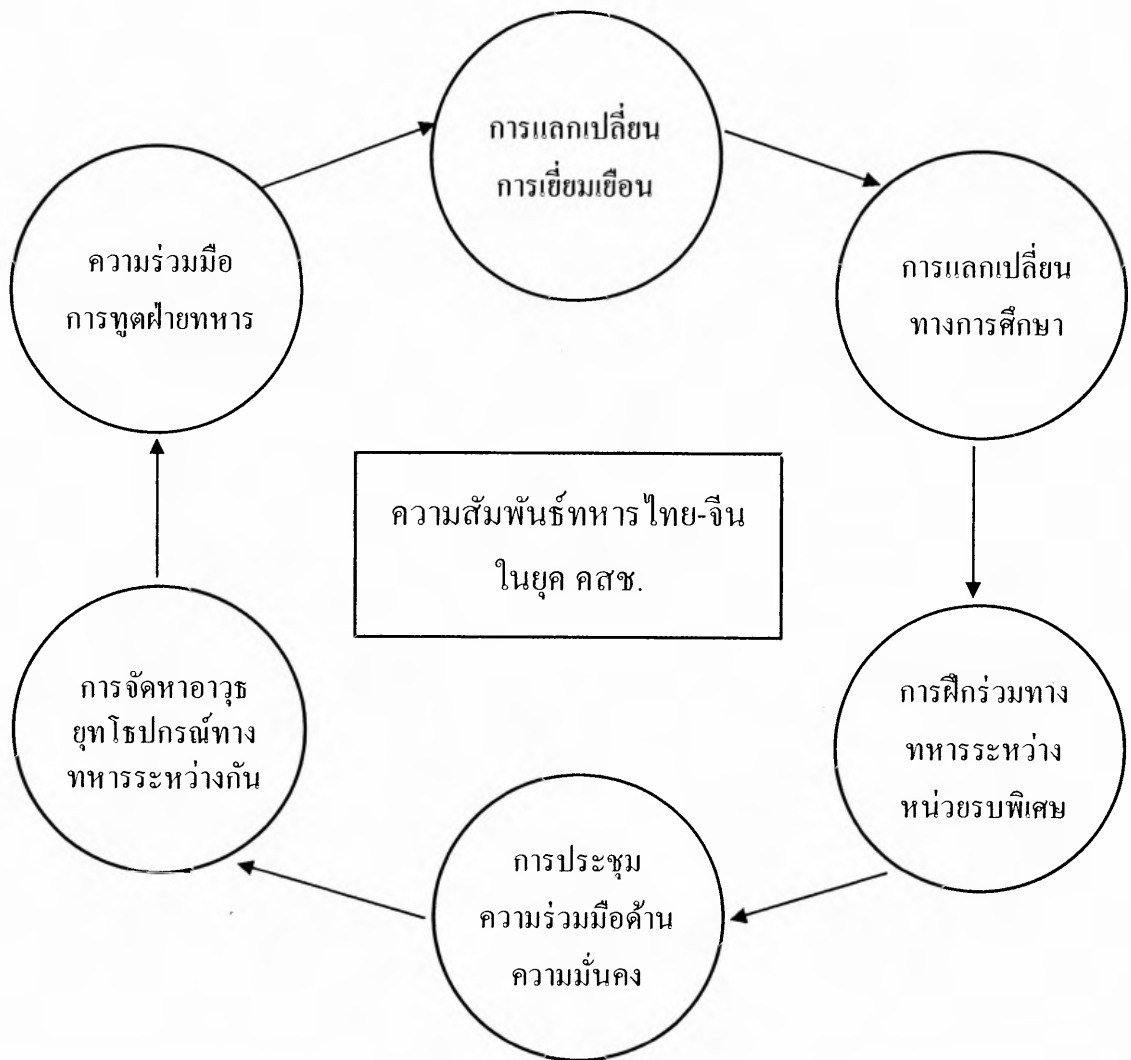
ภาพ 11 ฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 เข้มข้น สมจริง ประทับใจ ไทย-จีน

ที่มา. จาก ฝึกผสม BLUE STRIKE 2019 เข้มข้น สมจริง ประทับใจ ไทย-จีน, โดย ว็อยส์ TV, 2562, ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2562, จาก <http://www.voice-tv.online/12439>

4. เป็นการแลกเปลี่ยนความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันตามกรอบแผนงานการประชุมความร่วมมือด้านความมั่นคง ซึ่งได้ตกลงกันเป็นประจำปี ระหว่างกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศตามรูปแบบที่ 1 เช่น การประชุมแลกเปลี่ยนด้านการข่าวประจำปี เป็นต้น

5. เป็นความร่วมมือในการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารระหว่างกันซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุมแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคงในรูปแบบที่ 1 เช่น กองทัพเรือไทยได้สั่งซื้อเรือตรวจการณ์ไกลฝั่งจากจีน เป็นต้น

6. เป็นรูปแบบการสร้างกลไกในการแสวงหาความร่วมมือทางทหาร โดยใช้การทูตฝ่ายทหาร ได้แก่ การประสานงานระหว่างกองทัพทั้งสองประเทศโดยผ่านสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารไทยที่ประจำอยู่ในกรุงปักกิ่ง และสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารจีนที่ประจำอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ภาพ 12 กรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพจีน

รูปแบบความร่วมมือดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งต่อกองทัพไทยและกองทัพจีน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกันระหว่างประเทศและช่วยในการสนับสนุนต่อการขยายความร่วมมือไปสู่ด้านอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

สุรชาติ บำรุงสุข (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กันยายน 2562) กล่าวว่า ... ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับจีนก่อนและหลังรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เห็นชัดเจนว่า หลังรัฐประหารรัฐบาลทหารไทยจำเป็นต้องพึ่งพา

การยอมรับ สถานะของรัฐบาลไทย เนื่องจากรัฐบาลทหาร ไม่เป็นที่ยอมรับของ รัฐบาลตะวันตกภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองอย่างนี้ทำให้ รัฐบาล คสช. ต้อง พึ่งพาจีน เพราะไม่เป็นที่ยอมรับของตะวันตก เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ที่เริ่ม จากการยอมรับที่ให้ไทย มีรัฐบาลทหาร กลายเป็นช่องทางที่นำไปสู่การติดต่อที่ ใกล้ชิดและความร่วมมืออันดีในระยะต่อมาระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน ขณะที่ทหารไทยมีสถานะเป็นรัฐบาล ทหารจีนเป็นเพียงกลไกของรัฐที่อยู่ภายใต้ รัฐบาลจีน การใช้อำนาจการดำเนินนโยบายจึงมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กองทัพจีนไม่ต่างกับกองทัพของประเทศตะวันตก ในขณะที่กองทัพประเทศของ ตะวันตกอยู่ภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตย แต่ในขณะที่กองทัพจีนอยู่ในพรรค-คอมมิวนิสต์ แต่ทั้งสองฝั่งมีสถานะคล้ายกัน คือ เป็นเพียงกลไกรัฐสภาพ อย่างนี้ ทำให้อำนาจของทหารไม่ใช่อำนาจของกองทัพแต่เป็นสถานะของอำนาจที่ รัฐบาลมีตัวแทน หรือมอบอำนาจให้ทหารไปทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในขณะที่ ระบบของไทยโดยรัฐบาลทหารมีอำนาจเต็มในมือ ไม่มีสถานะที่มีพรรคหรือ มีรัฐบาลอยู่สูงกว่า ซึ่งความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างจีนกับไทยในอดีต มี แนวโน้มที่จะพัฒนาไปได้มาก เนื่องจากหลังรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2557 รัฐบาล ไทยจำเป็นต้องพึ่งพาทางการเมืองจากจีน และการพึ่งพาที่สำคัญ คือ การพึ่งพาการสนับสนุนทางการเมืองจากรัฐบาลจีน เงื่อนไขอย่างนี้ทำให้เปิด โอกาสให้กองทัพทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นรวมทั้งในระดับของ รัฐบาลเปิดโอกาสให้รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนมีความสัมพันธ์ด้านการทหารมาก ขึ้นและความสัมพันธ์ทางการทหารมากขึ้นเห็นได้จากการซื้ออาวุธจากจีน ซึ่งปกติแล้ว กองทัพไทยจะซื้ออาวุธจากประเทศตะวันตกเป็นประเทศหลัก . . . ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า . . . จีนเป็นประเทศแรกที่ทำให้การรับรองรัฐบาลทหารในยุค คสช. โดยจีนบอกว่า ไม่มีใครรู้ดีกว่าคนในประเทศนั้น เมื่อคนในประเทศนั้นตกลงเป็นอย่างไรรัฐบาล จีนยินดีสนับสนุน จีนจึงเป็นรัฐบาลแรกที่รับรองรัฐบาลไทย ถือว่าจีนยอมรับ ความชอบธรรม จีนถือว่ารัฐบาลยุค คสช. มีความชอบธรรมทางการเมือง . . .

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ด้านความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีของ ทหารไทยและทหารจีนนั้น มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นมาอย่างยาวนาน การเปลี่ยน ผ่านเป็นรัฐบาลยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงความร่วมมือในด้านความมั่นคงและการทหาร ปัจจุบันไทยมีการ แลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ กับทางกองทัพจีนในด้านของการฝึกอบรมใน ลักษณะทวิภาคี ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนทาง ยุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งต่อกองทัพไทยและกองทัพจีน

บทสรุป

เนื้อหาในบทที่ 4 ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์หลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ท่าทีของทูตจากประเทศมหาอำนาจทางตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และยุโรป ได้แสดงท่าทีชัดเจนว่า ไม่ยอมรับการรัฐประหารในประเทศไทย รัฐบาลจีน จะเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงชาติเดียวที่สงวนท่าทีคือสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย ตามหลักไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักห้า ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อันเป็นหลักการพื้นฐานทางการทูตที่จีนค่อนข้าง ยึดถืออย่างเคร่งครัดมาตลอด ท่าทีและการวางตัวที่เป็นมิตรของรัฐบาลจีนต่อคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำให้ความสัมพันธ์ ของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คสช. ในด้านเศรษฐกิจขยายตัวทำให้ปริมาณการค้า การลงทุนระหว่างกันมีปริมาณมากขึ้น ด้านการเมือง ผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศ รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์แห่งประเทศไทย มีการเดินทางเยือนระหว่างกันอยู่เสมอใน ทุกสมัยของผู้นำ เป็นการย้ำถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างไทยและจีน ทางด้าน สังคม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศมีมาอย่างยาวนานทำให้ไทยและจีนมี วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมากมาย ความร่วมมือฉันมิตรจีนและไทยเป็นแบบอย่างที่ดี ของการปฏิบัติตามความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบใหม่ ตลอดระยะเวลา 43 ปีที่ผ่านมา

มา ความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีประสบความสำเร็จด้วยหลักการเคารพซึ่งกันและกัน
ความเสมอภาค ความเป็นธรรม โดยความร่วมมือเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างทหารไทยกับทหารจีนทั้งที่เป็น
ระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี ต้องอยู่บนแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน
(cooperative security) ที่เน้นการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือ ทั้งจากตัวแทนภาครัฐและ
ภาคเอกชน เพื่อให้ครอบคลุมปัญหาในทุกมิติที่มีอาจแก้ไขได้ด้วยการดำเนินการฝ่าย
เดียว อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในทุก ๆ ด้านของทั้งสองประเทศ และความมั่นคงใน
ภูมิภาคต่อไป

บทที่ 5

ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

บทนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองในมติดทหารและความมั่นคง
2. ขอบเขตการใช้อำนาจทหารในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
3. ขอบเขตทหารที่เกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ

ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองในมติดทหารและความมั่นคง

จากพัฒนาการของความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน ได้มีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากมีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือกันในศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the People's Republic of China on a Plan of Action for 21st Century) ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสาระของแถลงการณ์ร่วมฯ เน้นถึงการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือโดยรอบด้าน ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ไว้วางใจซึ่งกันและกันให้ก้าวหน้าต่อไปบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันและความสัมพันธ์ฉันท์มิตรเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน พัฒนาไปสู่ระดับใหม่ นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร จากข้อความที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมฯ ข้อที่ 4 มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนและไทยตกลงกันที่จะกระชับความร่วมมือทางด้านความมั่นคง โดยอาศัยมาตรการเพื่อสร้างความ-

ไว้เนื้อเชื่อใจกันต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานศึกษาวิจัยด้าน
 ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ส่งเสริมให้ฝ่ายทหารกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวง-
 การต่างประเทศปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทหาร
 ของทั้งสองฝ่ายในการช่วยเหลือและกู้ภัยเพื่อนมนุษย์ การลดโอกาสของภัยพิบัติ
 การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการทหาร รวมถึงการแลกเปลี่ยน
 ข้อมูลด้านต่าง ๆ (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ข,
 หน้า 52-53)

พลเอก สุง กวง ไค ขณะดำรงตำแหน่งรองประธานเสนาธิการใหญ่ ของกองทัพ
 ปลดปล่อยประชาชนจีน เดินทางมาเป็นประธานร่วมกับปลัดกระทรวงกลาโหมของไทย
 ที่กรุงเทพฯ ในการประชุมระดับนโยบายเพื่อการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่าง
 กระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีน ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม
 พ.ศ. 2544 ณ ห้องภาณุรังษี ศาลาว่าการกลาโหม ซึ่งทั้งสองประเทศได้ย้ำเจตนารมณ์
 อย่างชัดเจนที่จะให้ความร่วมมือกันแบบ “การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” (strategic
 partnership) โดยผ่านการดำเนินกิจกรรมระหว่างกัน และผลักดันเป็นเจ้าภาพการประชุม
 ปีละหนึ่งครั้ง (มีการประชุมไปแล้ว 10 ครั้ง และจะมีการประชุมครั้งที่ 11 ณ กรุงเทพ-
 มหานคร ในปี พ.ศ. 2558) เพื่อประสานความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา
 การส่งกำลังบำรุงอุตสาหกรรมเพื่อการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การฝึก
 การแลกเปลี่ยนข่าวกรองและการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงครามในการช่วยเหลือ
 กู้ภัยพิบัติ เป็นต้น โดยในการประชุมของคณะกรรมการนโยบายฯ ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 4-
 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ปรับปรุงคณะกรรมการ
 ที่รับผิดชอบการดำเนินแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคงของกระทรวงกลาโหมของ
 ไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งเกิด
 เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นจนนำไปสู่การพิจารณาในการประชุมฯ ครั้งที่ 5 ที่จัดขึ้นในเดือน
 สิงหาคม พ.ศ. 2549 ณ กรุงเทพมหานคร (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการ-
 ป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 53)

การประชุมคณะกรรมการนโยบายฯ ครั้งที่ 6 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 18-23 กันยายน พ.ศ. 2550 ณ กรุงปักกิ่ง มีการเน้นย้ำถึงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านความมั่นคง รวมทั้งการประสานงานในระดับผู้ปฏิบัติอย่างมีการบูรณาการแผนงานเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ด้านกระทรวงกลาโหมของไทยได้ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการเพื่อรับผิดชอบตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 207/48 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการดำเนินงานความร่วมมือด้านความมั่นคง ระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีน ลงวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 และได้เน้นให้มีการวางแผนงานแบบรวม เพื่อนำไปสู่การบูรณาการในการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ โดยที่ยังคงให้เสรีในการปฏิบัติของคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินงานในรายละเอียด (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 54)

ต่อมาได้มีการแก้ไขโครงสร้างของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งเพื่อความเหมาะสม ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 159/50 ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ให้สอดคล้องรองรับกับกรอบแผนงานรวมในระดับรัฐบาลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนซึ่งต่างก็เห็นพ้องกันในการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 2007-2011 (พ.ศ. 2550-2554) (Joint Action Plan on Thailand-China Strategic Cooperation Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the People's Republic of China 2007-2011) โดยได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน การลงนามในแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างไทยกับจีน ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น เป็นการแสดงเจตนารมณ์ในการให้ความร่วมมือกันทางด้านความมั่นคงแบบการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2550-2554) ดังข้อความที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของแผนปฏิบัติการร่วมฯ ว่า “นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้พัฒนาอย่างมั่นคงและแข็งแกร่งขึ้นเป็นลำดับ ทั้งสองฝ่ายยืนยัน ความมุ่งมั่นของคนที่ จะขยายความสัมพันธ์ต่อไปทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างใน

สาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และเพื่อการอนุรักษ์ให้ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ที่รอบด้านระหว่างไทยและจีนเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องร่วมกันในแผนปฏิบัติการร่วม ซึ่งกำหนดแนวทางความร่วมมือในสาขาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ. 2554 ดังต่อไปนี้ (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการ-ป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 54-55)

1. ความร่วมมือด้านการเมือง
2. ความร่วมมือด้านการทหาร
3. ความร่วมมือด้านความมั่นคง
4. การค้าและการลงทุน
5. เกษตรกรรม
6. อุตสาหกรรม
7. คมนาคม
8. พลังงาน
9. การท่องเที่ยว
10. วัฒนธรรม
11. การศึกษาและการอบรม
12. สาธารณสุขและวิทยาศาสตร์การแพทย์
13. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
14. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
15. ความร่วมมือในระดับภูมิภาคและพหุภาคี

ทั้งสองฝ่ายยืนยันอีกครั้งถึงความสำคัญของแผนปฏิบัติการร่วมในการเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ไทยและจีนในอนาคต โดยจะเป็นแรงกระตุ้นใหม่ให้แก่ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างกัน โดยมุ่งเน้นยิ่งขึ้นในเรื่องมาตรการที่เป็นรูปธรรมและการดำเนินการร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับผลประโยชน์พื้นฐานของไทยและจีนแล้ว ยังเกื้อกูลต่อสันติภาพ ความมั่นคง ความรุ่งเรือง และการพัฒนาของภูมิภาคอีกด้วย” การให้ความเห็นชอบร่วมกันในแผนปฏิบัติการร่วมดังกล่าว นอกจากจะเป็นแผนที่เส้นทาง (roadmap) ของการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง

กันแล้ว ยังเป็นการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนระหว่างไทยกับจีนที่จะมุ่งสู่ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยเน้นความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ต่างตอบแทนด้วย ซึ่งไทยเน้นการขยายความร่วมมือกับรัฐบาลกลางและหน่วยงานต่าง ๆ ของจีนอย่างรอบด้านในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ขณะเดียวกันก็ต้องการเจาะลึกความสัมพันธ์แบบรายมณฑล เพื่อให้มีความร่วมมือที่หลากหลายและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะมณฑลที่เป็นจุดยุทธศาสตร์หลักทางเศรษฐกิจของจีน และอยู่ใกล้ไทย อาทิ กวางตุ้ง ยูนนาน กวางสี และเสฉวน เป็นต้น รวมถึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระดับประชาชน เพื่อเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกันมากยิ่งขึ้น

ทั้งรัฐบาลจีนและรัฐบาลไทยต่างก็เห็นความสำคัญของการร่วมมือกันตามกรอบแผนปฏิบัติการร่วมและได้มีการลงนามในแผนปฏิบัติการร่วมฉบับที่สอง (ค.ศ. 2012-2016) (พ.ศ. 2555-2559) เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2554 ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้แผนงานความร่วมมือด้านต่าง ๆ รวมทั้งทางการทหารเกิดผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 56)

จากความร่วมมือการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 2007-2011 (พ.ศ. 2550-2554) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีความสมดุลมากขึ้นในการดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทและอิทธิพลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาค ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นของไทยและจีน เห็นได้ชัดจากการขยายความร่วมมือของทั้งสองประเทศ จากผลการประชุมระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับจีน ครั้งที่ 10 ปี พ.ศ. 2557 ที่กรุงปักกิ่ง (กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2557ข, หน้า 66) ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นร่วมกันว่าควรมีการสถาปนาช่องทางติดต่อสื่อสารและการขยายความร่วมมือทางทหารระหว่างกัน รวมทั้งได้หารือถึงแนวทางการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองกองทัพบนพื้นฐานของมิตรภาพที่มีมาอย่างยาวนาน โดยการแลกเปลี่ยนการเยือน การฝึกร่วม/ผสม ความช่วยเหลือทางทหาร อุศุสาหกรรมการป้องกันประเทศ รวมถึง

ความร่วมมือระดับพหุภาคี เพื่อเป็นหลักประกันว่าความสัมพันธ์ทางทหารของสองประเทศจะยั่งยืน ต่อเนื่องและแน่นแฟ้นตลอดไป ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของ

ชวลิต ยงใจยุทธ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า

... ไทยกับจีนด้านการทหารเหมือนกัน เพียงแต่จีนควบคุมโดยตรงชัดเจนกว่าไทย หนึ่งเนื่องจากจีนใช้ระบบคอมมิวนิสต์ ต้องเข้าใจการเมืองการปกครองก่อน เพราะไม่ว่าจะเป็นระบอบไหนก็แล้วแต่ เป็นการมาตั้งชื่อเอาเอง ราชารูปไทย เผด็จการ สังคมนิยม ฯลฯ แต่ความเป็นจริงไม่ว่าการปกครองแบบไหนก็เหมือนกันทั้งนั้น มีเป้าหมายอยู่สิ่งเดียว คือ เพื่อประชาชน for the people และก็จะต้อง by the people ถึงจะได้ผลดีที่สุดไม่ว่า การปกครองแบบไหนก็ตาม ปกติลินคอล์นจะเรียกอันนี้ว่า เป็นการปกครอง of the people หรือของประชาชน หรือราชารูปไทย แต่ความเป็นจริงไม่ใช่ จะเห็นได้ว่า จีนแบ่งเป็นแคว้นแต่ละแคว้นก็จะปกครองตัวเองมีผู้ปกครองแคว้น แล้วผู้ปกครองแคว้นก็จะมารวมกันเป็นสังคมนิยมได้สี่จีนผิง การเรียกจีนว่า เผด็จการคอมมิวนิสต์ ที่เรียกอย่างนี้ เพราะว่าเขาใช้อำนาจรุนแรง รวดเร็ว และเด็ดขาดเลยแตกต่างกับไทยเท่านั้นเอง ไม่ว่าจะใช้อำนาจแบบไหนรูปแบบไหน สหรัฐฯ ที่เราเรียกว่าเป็นราชารูปไทย ลินคอล์นก็เป็นมลรัฐที่ปกครองตนเองเหมือนกันที่ผู้ปกครองแต่ละรัฐก็มารวมตัวเหมือนกันภายใต้ประธานาธิบดี ซึ่งจะเห็นได้ว่า มันแตกต่างกันแค่เพียงชื่อเรียก ...

ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ที่สนิทแนบแน่นกันง่ายยิ่งขึ้น เนื่องจากมีเงื่อนไขเปิดดังที่ ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า

... เมื่อเงื่อนไขสหรัฐหมดไปเพราะสหรัฐตัดความช่วยเหลือทางทหารแก่ประเทศไทย ไม่คบค้ากับไทย โดยปกติไทยจะได้ไปเรียนชั้นนายร้อย นายพัน ในโรงเรียนเสนาธิการสหรัฐ โดยสหรัฐสนับสนุนให้ไทยเข้าเรียน สหรัฐจ่ายส่วนหนึ่ง ไทยจ่ายส่วนหนึ่ง พอมาตัดความสัมพันธ์สหรัฐก็ไม่ให้ทหารไทยเรียนในอดีตที่มีเหตุการณ์การปฏิวัติหรือรัฐประหารหลายครั้งในไทยที่ผ่านมา บางคนเรียนไปได้ครึ่งทางแล้วสหรัฐก็ส่งกลับประเทศไทย สหรัฐเข้มงวดมากส่งกลับทันที ในขณะที่รัฐบาลไทยไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง สหรัฐก็ตัดความช่วยเหลือ

ทางทหารและจำกัดความร่วมมือกับไทยในหลายเรื่อง มันก็เป็นโอกาสให้ทหาร-ไทยกับทหารจีนเกิดความใกล้ชิดยิ่งขึ้น ที่ผ่านมาก็เคยเกิดเหตุการณ์แบบนี้ในยุค รสช. ซึ่งก็เคยเป็นแบบนี้มาแล้ว เพราะไทยมีปฏิวัติมาโดยตลอด ด้านการเมือง ไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด แต่ในยุค คสช. เห็นชัดว่า สหรัฐกำลังจะเสียประโยชน์ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้มีการเลือกตั้งเลย สหรัฐก็มาขอเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในยุค คสช. เข้ามาเกี่ยวข้องนั่นเอง . . .

บทสัมภาษณ์ในช่วงต้นสะท้อนให้เห็นว่า การใช้อำนาจทางการเมืองในมิติทหาร และความมั่นคงของไทยและจีน เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งได้พัฒนาไปสู่การเป็นขั้วอำนาจใหม่เพื่อคานอำนาจอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา โดยจีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงรวมทั้งเชื่อมโยงความมั่นคงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเข้าด้วยกัน จะเห็นได้จากการทำแผนงานความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 และแผนปฏิบัติการร่วมฉบับที่สอง (ค.ศ. 2012-2016) (พ.ศ. 2555-2559) รวมถึงการฝึกซ้อมรบ การศึกษาและการจัดหาอาวุธ ยุทโธปกรณ์ให้กับกองทัพไทย

ขอบเขตการใช้อำนาจทางทหารในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

นอกเหนือจากขอบเขตทางทหารและความมั่นคงแล้ว ขอบเขตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2558 เป็นปีที่ความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้านระหว่างจีนกับไทย ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว และมั่นคง ผู้นำของทั้งสองประเทศได้พบปะกันบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่ดีระหว่างสองประเทศที่ผู้นำจักมีการ ไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ เราได้ร่วมกันจัดพิธีเริ่มต้นโครงการความร่วมมือรถไฟจีน-ไทย ทั้งสองฝ่ายได้เน้นย้ำความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการรวมทั้งความร่วมมือในการซื้อขายสินค้าเกษตรและด้านอื่น ๆ ระหว่างทั้งสองประเทศมีความคืบหน้าใหม่ ๆ ยอดการค้าและมูลค่าการลงทุนที่จีนมีต่อไทย ก็ได้รับการซึ่งแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

มากกว่า 7.9 ล้านคน ซึ่งถือว่าเยอะที่สุดในประวัติศาสตร์ นักศึกษาจีนที่มาเรียนในไทย และนักศึกษาไทยไปเรียนที่จีนได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น อาหารไทยละครและภาพยนตร์ไทย และชุดไทยกำลังเป็นที่นิยมในสังคมจีน กลไก ความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง ซึ่งจีนและไทยร่วมกันผลักดันสร้างขึ้นมาได้ จัดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศครั้งแรกอย่างสำเร็จ ซึ่งเป็นการริเริ่มกระบวนการความร่วมมือใหม่ในอนุภูมิภาคนี้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน เป็นการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาของจีนเอง และได้สร้างคุณูปการมากกว่า 25 เปอร์เซนต์ สำหรับการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกที่สำคัญ คือ พร้อมกับการจัดตั้งของธนาคารเพื่อการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank--AIIB) และการพัฒนาแนวเศรษฐกิจตามเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (the belt and road initiative) นั้น ประเทศจีนจะนำโอกาสการพัฒนา และเวทีความร่วมมือใหม่ ๆ ให้กับเศรษฐกิจโลกมากยิ่งขึ้นเมื่อมองไปข้างหน้า ลักษณะพื้นฐานของเศรษฐกิจจีนที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และมีความยืดหยุ่นมากนั้นจะไม่เปลี่ยน พื้นฐานและปัจจัยสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจจีนนั้นก็จะไม่เปลี่ยน ประเทศจีนยังเป็นแรงขับเคลื่อนอันสำคัญในการพัฒนาของเศรษฐกิจโลกต่อไป (ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล, 2554, หน้า 241-242)

การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยการค้า การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน (JC เศรษฐกิจไทย-จีน) ในระดับรองนายกรัฐมนตรี ถือเป็นกลไกการหารือทวิภาคีระดับสูง ระหว่างไทย-จีน ซึ่งสองประเทศให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ตลอดจนกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสองประเทศต่างมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกัน อาทิ ยุทธศาสตร์ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน การค้าและการลงทุนตามข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative--BRI) ของจีน ตลอดจนแนวทางการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ มาปรับปรุงการดำเนินงานของภาครัฐและภาคเอกชนอย่างรอบด้านกับยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” เศรษฐกิจดิจิทัล และการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของไทย ไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตร ซึ่งเป็น

เศรษฐกิจฐานรากของประเทศ และมีผลต่อความอยู่ดีกินดีของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากจีนมีจุดแข็งด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในขณะที่ไทยมีจุดแข็งด้านการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ไทยจึงมุ่งเน้นความร่วมมือกับจีน ในคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูง และ อุตสาหกรรมชีวภาพ ตลอดจนการใช้นวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มายกระดับภาคการผลิตสินค้าเกษตร การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะ (smart farmer) และการใช้ประโยชน์จากช่องทางการค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ความร่วมมือต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะมีผลต่อการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มระหว่างไทย-จีน และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว ปัจจุบัน จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย โดยจีนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 และเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ของไทย ในขณะที่ไทยเป็นตลาดส่งออกอันดับ 15 และแหล่งนำเข้าลำดับที่ 10 ของจีน ในปี พ.ศ. 2559 การค้าสองฝ่ายมีมูลค่ารวม 65.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ (หกแสนห้าหมื่นแปดพันล้านเหรียญสหรัฐ) โดยในปี พ.ศ. 2560 (ม.ค.-พ.ย.) การค้ารวมระหว่างไทยกับจีนมีมูลค่า 67 พันล้าน (หกแสนเจ็ดหมื่นล้านเหรียญสหรัฐ) เหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ยางพารา ผลิตภัณฑ์ยาง เม็ดพลาสติก คอมพิวเตอร์ และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ ไม้และผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เป็นต้น ในขณะที่ไทยนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบรถยนต์ และผลิตภัณฑ์เหล็ก เป็นต้น ทั้งนี้ ไทยและจีนได้ตั้งเป้าหมายการค้าสองฝ่ายให้มีการขยายตัวเป็นสองเท่า หรือ 120 พันล้านเหรียญสหรัฐ (หนึ่งหมื่นสองพันล้านเหรียญสหรัฐ) ภายในปี พ.ศ. 2563 (กรมประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลอาเซียน, 2561) ซึ่งเห็นได้ว่า ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนได้พัฒนาและขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว

สืบเนื่องจากความสำคัญทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ ประเทศจีนยินดีที่จะกระชับความร่วมมือกับประเทศไทย เสริมข้อได้เปรียบซึ่งกันและกัน ค้นหาแนวทางการร่วมมือในการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซูเปอร์คลัสเตอร์ และ 10 อุตสาหกรรมหลัก ผลักดัน โครงการความร่วมมือรถไฟจีน-ไทยให้เป็นรูปธรรมและด้วยดี ศึกษาและแสวงหาจุดขยายตัวใหม่สำหรับการลงทุน ไฮเทค อินเทอร์เน็ต กระบวนการผลิตของ

อุตสาหกรรม ฯลฯ โดยนำความสัมพันธ์ที่ดีทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งสองมา
 แปลงเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างความเจริญและความผาสุกมากยิ่งขึ้นให้กับ
 ประชาชนทั้งสองประเทศ ฝ่ายจีนยินดีที่จะเสริมสร้างการประสานงานและความร่วมมือ
 กับฝ่ายไทย ในประเด็นภูมิภาคและระหว่างประเทศ ร่วมกันผลักดันการพัฒนา “แนว
 เศรษฐกิจตามเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” (the belt
 and road initiative) ส่งเสริมการเชื่อมโยงกันในภูมิภาค สร้างตัวละครความร่วมมือ
 ระหว่างจีนและอาเซียน เพิ่มพูนเนื้อหาสาระใหม่ ๆ ให้กับความสัมพันธ์หุ้นส่วนเชิง
 ยุทธศาสตร์อย่างรอบด้านระหว่างจีน-ไทย และสร้างประโยชน์ให้กับความเจริญรุ่งเรือง
 และเสถียรภาพในภูมิภาคนี้อีกด้วย ปี พ.ศ. 2559 เป็นปีที่ความสัมพันธ์จีน-ไทยยังคง
 รักษาการพัฒนาอย่างมั่นคงและด้วยดี ผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศได้พบปะหารือ
 กันบ่อยครั้ง ความไว้วางใจทางการเมืองนับวันยิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้น ความร่วมมือด้าน
 การค้ายังคงมีแนวโน้มการพัฒนาที่มีเสถียรภาพ มีนักท่องเที่ยวชาวจีนหลั่งไหลเข้ามา
 เที่ยวประเทศไทยเป็นจำนวน 8.77 ล้านคน ทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมืออันดีภายใต้กรอบ
 พหุภาคีอย่างจีน-อาเซียนและแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จนประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม
 รัฐบาลไทยได้เสนอยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ดิจิทัลไทยแลนด์ สอดคล้องกับข้อริเริ่ม
 (the belt and road) ของจีน เชื่อมั่นว่าต่อไปทั้งสองประเทศจะเสริมสร้างความร่วมมือ
 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การแปรรูปสินค้าเกษตร โทรคมนาคม พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์
 และการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อนำความผาสุกและประโยชน์ให้แก่ประชาชนของทั้งสอง
 ประเทศ (ไชยสิทธิ์ ต้นคยกุล, 2554, หน้า 242-243)

การใช้อำนาจทางทหารในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผู้มีอำนาจในสมัย
 ที่ คสช. เรื่องอำนาจนั้น ประจัน จันตอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 สิงหาคม 2562)
 กล่าวว่า

... จีนเริ่มสะสมพลังงาน สะสมเทคโนโลยี ขายสินค้าราคาถูก เช่น จีนขายได้
 จีนละ 1 บาท เทียบกับสหรัฐฯ ขายได้จีนละ 10 บาท สหรัฐฯขายได้ 100 ชิ้น จีน
 ขายได้ 1000 ชิ้น ประกอบกับจีนส่งคนไปเรียนหนังสือทั่วโลกโดยเฉพาะยุโรป
 เน้นในเรื่องเทคโนโลยียานยนต์ คอมพิวเตอร์ในด้านต่าง ๆ เพื่อมารวมตัวกัน
 พัฒนาประเทศ ประมาณปี พ.ศ. 2530 จนมาถึงปี พ.ศ. 2540 เป็นช่วงที่จีนปฏิรูป

ในการสร้างองค์ความรู้ บุคลากร เทคโนโลยี เพื่อไปขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการทหาร จะเห็นได้ว่า จีนส่งคนไปเรียนต่างประเทศกลับมา เริ่มคบค้าสมาคมกับต่างชาติ คนเริ่มเปลี่ยน สังคมต่าง ๆ ในช่วงนี้จีนเริ่มโต เศรษฐกิจโต ความรู้โต ก็เริ่มตั้งโรงงานทุกชนิด เช่น โรงงานรถยนต์ โรงงานเครื่องบิน เป็นต้น ต่อจากนั้นก็มาพัฒนาทางการทหาร ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในรัฐบาลทหารยุค คสช. ไม่ว่าจะเป็รัฐบาลใดก็ตามต้องอาศัยเงินในการค้า การลงทุน เพราะจีนเป็นตลาดใหญ่มียุคนมากประมาณ 1,400 ล้านคน การค้าขาย ก็ต้องปกป้องตลาดของไทยที่ถูกตลาดจีนบุกเข้ามา ทั้งในแง่ให้เปิดโอกาสให้ไปค้าขายในประเทศจีน กับกรณีที่เงินเอาของมาขายในไทย ปิดกั้นมากก็ไม่ได้ เปิดมากก็ไม่ได้ มันเป็นแบบนี้มาทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน เศรษฐกิจ ในส่วนของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเรื่ององค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยี จีนถือว่าเป็นผู้นำให้ภูมิภาคนี้ ซึ่งไทยก็ต้องอาศัยองค์ความรู้ เหล่านี้มาช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ จึงเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ แล้วก็ไม่ใช่เกิดรัฐบาลปกติ รัฐบาลทหาร . . .

ความเห็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับมุมมองของผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งทางการทหาร ระดับสูงอย่าง สนธิ บุญยรัตกลิน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2562) กล่าวว่า . . . ในประเทศจีนช่วงที่ยุคสงครามเย็นจบลง เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเยอะมาก จีนเองก็พยายามที่จะเปิดประเทศด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยใช้เรื่องเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกเข้ามาเกี่ยวข้อง แล้วตามมาด้วยความสัมพันธ์ทางการทหาร วันนี้ประชากรจีนมี จำนวน 1,400 ล้านคนแล้ว แนวความคิดของจีนไม่ได้คิดทางยุทธวิธี แต่จีนคิดเป็นยุทธศาสตร์ ยกตัวอย่าง ทางรถไฟที่จะต่อจากจีนไปยุโรปสายที่กำลังจะเกิดขึ้น one belt เส้นทางสายไหมเดิมเป็นอันที่หนึ่ง อันที่สอง เขาทำจากจีนวิ่งผ่านมาทางตอนใต้จีน ผ่านลาวเลยเข้าไปกัมพูชาแน่นอน ซึ่งวันนี้จีนสองฝั่งแม่น้ำโขง โดยเฉพาะฝั่งลาวคนจีนซื้อที่ดินไว้แล้วบนถนนสายรถไฟที่จะวิ่งมาจากเมืองจีนที่จะเข้าไปในลาวสองฟากถนนจีนซื้อหมด เพราะฉะนั้นระบบการคิดทางด้านยุทธศาสตร์มีเยอะมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จีนคิดอะไร ไกลมาก เขาไปสร้างความเจริญเติบโตใน

ประเทศตะวันออกกลาง ในแอฟริกาซึ่งเป็นประเทศที่สหรัฐฯ หรือยุโรปเอง
ไม่ค่อยมอง แต่ว่าจีนรุกเข้าไปอเมริกาใต้ เวเนซุเอล่า . . .

จิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า
. . . โดยรวมจีนก็สนับสนุนไทยอยู่แล้ว ซึ่งในประเทศไทยก็มีหอการค้าไทยจีน
ก่อตั้งมา 109 ปีแล้ว มีอะไรก็ช่วยสนับสนุนรัฐบาลไทยเรื่องนโยบายธุรกิจการค้า
ซึ่งเศรษฐกิจไม่ดีไม่ใช่เฉพาะที่เมืองไทยแต่เป็นทั้งโลก สงครามการค้าระหว่าง
จีนกับสหรัฐฯ มันมีผลกระทบกับทุกประเทศ . . .

สงวน ถ้วม โนมมนต์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า
. . . หลักทฤษฎีทองอิมสำคัญที่สุดและเป็นแนวคิดของจีนในขณะนี้ว่าจะทำ
อย่างไรให้ประเทศชาติเจริญได้อย่างรวดเร็ว ผู้นำต้องไม่คอร์รัปชัน การจะได้
เป็นผู้นำอย่างต่ำต้อง 20-30 ปี ผู้นำแต่ละคนเช่นสีจิ้นผิง คุณพ่อเขาไม่ธรรมดา
อยู่ในรุ่น 1 ใน 10 ของผู้นำ แล้วก็วิ่งอยู่สนามกับเต็งเสี่ยวผิง เบื้องหลังของ
สีจิ้นผิง ก็ดีมาก ภรรยาคนแรกเป็นคนเก่งมาก โดยพ่อภรรยาคนแรกเป็น
ทูตอังกฤษ ได้เคยกล่าวกับสีจิ้นผิงว่า ไปด้วยกันจะได้ฝึกภาษาอังกฤษ แต่เขา
กลับตอบปฏิเสธว่าไม่ไปจะทำงานเพื่อชาติ ในส่วนความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่าง
พ่อค้าไทยกับพ่อค้าจีนใกล้เคียงกันมาก แต่ไม่เปิดเผย คือ สายเลือดเดียวกัน แต่
ต้องระวังถ้าให้เข้ามาค้าขายก็ถูกกีดกันหมด ในทางทฤษฎีของจีน ถ้าจะให้
เศรษฐกิจดี ถนน คมนาคมต้องเชื่อมต่อได้ เมื่อเชื่อมกันได้แล้วเงินก็สะพัด จีนถึงทำ
รถไฟ ตัดถนนทุกเส้นทาง โดยทางรถไฟตั้งแต่จู่หนิงถึงจงนามสัญญา กับซีเมนส์
เป็นการทำงานร่วมกันกับเยอรมัน แต่จากนี้ต่อไปอีก 10 ปี จีนจะผลิตเอง
เศรษฐกิจเขาถึงไปอย่างรวดเร็ว . . .

จีนใต้ที่มีปัญหา โดยความสัมพันธ์แต่ละยุคที่ผ่านมามีมาพอมายังยุค คสช. ก่อนหน้าจะเป็นยุค คสช. ไทยก็มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ความสัมพันธ์ไทยกับจีนก็ไม่ได้มีมากกว่าที่ผ่านมา เมื่อปี พ.ศ. 2542 ไทยกับจีนลงนามความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 เป็นที่มาของการทำทวิภาคีเรียกว่า แผนปฏิบัติการร่วมระหว่างไทยกับจีนเมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นแผนระยะห้าปี ปี ค.ศ. 2007-2011 (พ.ศ. 2550-2554) เป็นแผนฉบับที่หนึ่ง ฉบับที่สอง คือ ปี ค.ศ. 2012-2016 (พ.ศ. 2555-2559) ปัจจุบันอยู่ในช่วงฉบับที่สาม ปี ค.ศ. 2017-2021 (พ.ศ. 2560-2564) แผนแรกมี 15 สาขา ฉบับที่สองมี 20 สาขา ฉบับที่สามก็ลอกเลียนฉบับที่สอง 20 สาขา เหมือนกัน แต่ว่า มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นในแต่ละสาขา เช่น มีการระบุถึงการร่วมมือเรื่องรถไฟในจีน นั่นคือ ยุคของการเปลี่ยนแปลง และในช่วงเหตุการณ์ฉบับที่สามที่ใช้ก็จะคาบเกี่ยวในยุค คสช. ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยเป็นประธานอาเซียน บทบาทและสถานะของไทยเป็นที่ยอมรับ จีนจะทำเรื่อง One Belt, One Road หรือ Belt and Road Initiative โดยไทยมีความสำคัญ คือ อยู่ในสภาพเศรษฐกิจไทยอินโดจีน เป็นประเทศที่เชื่อมต่อประเทศอาเซียนที่อยู่ทางบกและทางทะเล โดยที่ตั้งของไทย คือ ศูนย์กลางของภูมิภาค ระหว่างเดินทางจากเอเชียไปยุโรป เป็นจุดศูนย์กลางของการบิน และเป็นจุดศูนย์กลางของการคมนาคมทางเรืออีกด้วย ซึ่ง ไทยเป็นศูนย์กลางทางบกที่จีนต้องการจะทำรถไฟจากจีนไปสิงคโปร์ นี่คือ มิติของความร่วมมือ โดยเน้นว่า ความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องเกิดความไว้วางใจกันก่อน จีนอาจจะเน้นทั้งสองอย่าง แต่สำหรับผมแล้วจีนต้องจัดลำดับให้ดีกว่า อันไหน คือ กิจกรรมเพื่อความไว้วางใจ อันไหน คือ กิจกรรมความร่วมมือ . . .

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การใช้อำนาจทางทหารในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทยและจีน ในการสร้างความร่วมมือระหว่างจีนกับไทย จะทำให้ทั้งสองประเทศเห็นความสำคัญของกันและกัน รวมทั้งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีความร่วมมือระหว่างกัน อันจะนำไปสู่การสร้าง ความไว้วางใจและความร่วมมือในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านความมั่นคง ก็ยิ่งจะทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเป็นไปด้วยความเข้าใจและก่อให้เกิดความราบรื่นได้มากยิ่งขึ้น

ขอบเขตทางทหารที่เกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ

การพิจารณาความสัมพันธ์ไทย-จีนในด้านกองทัพที่เป็นทางการ งานวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองกองทัพที่เป็นทางการจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการมาเป็นปัจจัยสนับสนุน 44 ปี ความสัมพันธ์ไทยและจีน ที่นับจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 นั้น ทางกรจีนเรียกว่า การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูต เพราะสำหรับจีนความสัมพันธ์มีเคียดแค้นจะมิก็แค่หยูชะงัก โดยไทยกับจีนมีประวัติศาสตร์กันมาช้านาน ซึ่งไทยได้ยุติความสัมพันธ์ทางการทูตแบบบรรณาการกับจีนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปแล้ว ระหว่างนี้มีเพียงสองสิ่งที่ได้ยึดโยงความสัมพันธ์ของไทยกับจีนไว้ 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องแรกไทยกับจีนยังคงทำการค้าด้วยกัน เช่นเดิม เรื่องต่อมาชาวไทยกับชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามายังไทยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและแน่นแฟ้นกันมากขึ้น จนถึงขั้นผูกพันกันเป็นครอบครัว

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการที่สำคัญจนนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนอย่างเป็นทางการ นั่นก็คือ คณะทูตใต้ดินที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ในการประชุมกลุ่มประเทศเอเชียและแอฟริกาที่เมืองบันดุง อินโดนีเซีย กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะนั้น ได้พบปะสนทนากับนายโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีจีน จึงรับทราบถึงนโยบายและท่าทีที่เป็นมิตรของจีน โดยกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รายงานเรื่องนี้ให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ทราบ รัฐบาลไทยจึงเห็นควรให้เปิดสัมพันธ์ไมตรีกับจีน แต่สมัยนั้นสหรัฐอเมริกากระแวงไทยมาก จึงเห็นควรว่า จำเป็นต้องส่งคณะทูตไปอย่างลับๆ แบบใต้ดิน คณะทูตดังกล่าวมีทั้งหมด 4 คน ได้แก่ (1) นายอารีย์ ภิรมย์ อดีตข้าราชการกรมโฆษณาการที่มีความรู้ภาษาจีนกลางและแต้จิ๋ว ที่มีเพื่อนเป็นคนจีนจำนวนมาก เป็นหัวหน้าคณะ (2) นายกรุณา กุศลาสัย นักหนังสือพิมพ์ ที่มีความรู้ภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษ (3) นายอัมพร สุวรรณกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด พรรคเสรีประชาธิปไตย และ (4) นายสะอึ้ง มารังกูร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ พรรคเสรีประชาธิปไตย คณะทูตใต้ดินได้เข้าพบกับ ประธานเหมาเจ๋อตง และนายโจว

และนายโจวเอนไหล ที่พระราชวังจงหนานไห่ ในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2498 และต่อมาอีก 20 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและจีนอย่างเป็นทางการจึงเกิดขึ้น (มติชนออนไลน์, 2561)

ภาพ 14 คณะทูตใต้ดินกับคณะรัฐบาลจีน

ที่มา. จาก ความสัมพันธ์ไทย-จีน ก่อนจะมาเป็นมิตรภาพหมื่นล้าน, โดย มติชนออนไลน์, 2561ก, ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1179861

จากการศึกษาการใช้อำนาจทั้งทางด้านทหาร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แล้ว ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการก็มีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ไทยและจีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เช่น เมื่อวันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 นายหวัง อี้ มนตรีแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เดินทางเยือนประเทศไทยตามคำเชิญของนายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างการเยือนได้พบหารือเชิงยุทธศาสตร์กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่จังหวัดเชียงใหม่ ในแบบที่ไม่เป็นทางการ นับเป็นการหารือแบบทวิภาคีไทย-จีนระดับสูงแบบไม่เป็นทางการครั้งแรก ซึ่ง

สะท้อนถึงระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างกัน ในการพบปะดังกล่าวทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนทัศนะอย่างกว้างขวาง ลงลึก และครอบคลุมประเด็นทวิภาคี ภูมิภาค และระหว่างประเทศที่มีความสนใจร่วมกัน ในบรรยากาศฉันมิตร มีประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2562)

1. ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจ การปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ข้อพิพาททางการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา และสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี โดยฝ่ายไทยได้ย้ำถึงความสำคัญในการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของโลกและภูมิภาค อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาและความอยู่ดีกินดีของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ไทยสนับสนุนบทบาท ที่สร้างสรรค์ของประเทศมหาอำนาจ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และการสร้างความไว้วางใจกัน รวมทั้งได้เสนอให้นำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia--TAC) มาเป็นพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดเอเชียแปซิฟิก ซึ่งจีนก็เห็นว่า เป็นข้อเสนอที่ดี เนื่องจากประเทศผู้เล่นสำคัญต่างเป็นรัฐภาคีของ TAC อยู่แล้ว

2. ในประเด็นทะเลจีนใต้ ไทยแสดงความยินดีที่จีนได้ให้คำมั่นที่จะให้การเจรจาจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea--COC) แล้วเสร็จภายใน 3 ปี หรือหากเป็นไปได้ ก็ขอให้แล้วเสร็จเร็วกว่านั้น รวมทั้งยินดีที่จีนให้คำมั่นในเรื่องเสรีภาพในการเดินเรือและบินผ่านน่านฟ้าในทะเลจีนใต้ โดยภายหลังการประชุม ทั้งสองฝ่ายได้ออกถ้อยแถลงสะท้อนคำมั่นดังกล่าวด้วย พร้อมกับได้ย้ำว่าจีนจะคงความพยายามที่จะทำงานร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไปในการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้ เพื่อให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

3. ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะร่วมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือกับนานาประเทศเพื่อขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ของสหประชาชาติ (The 2030 Agenda for Sustainable Development) โดยไทยมีประสบการณ์จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่แล้ว

4. ในประเด็นความร่วมมือในภูมิภาคและอนุภูมิภาค ไทยได้เสนอวิสัยทัศน์ของ ไทยในฐานะประธานอาเซียน ซึ่งจีนได้แสดงความสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อบทบาทของ ไทย ความเป็นแกนกลางของอาเซียน ให้มีความสำคัญกับการเชื่อมโยงข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative--BRI) กับแผนแม่บทความเชื่อมโยงระหว่างกัน ในอาเซียน ค.ศ. 2025 (Master Plan on ASEAN Connectivity--MPAC 2025) และ วิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2025 (ASEAN Vision 2025) เพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงใน ภูมิภาค และสนับสนุนความพยายามสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังได้หารือ ถึงสถานการณ์ในรัฐยะไข่ด้วย

5. ไทยย้ำเจตนารมณ์ในการเชื่อมโยงความร่วมมือในกรอบยุทธศาสตร์ความ- ร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy--ACMECS) กับเขตเศรษฐกิจอ่าวกว่างตุ้ง-ฮ่องกง- มาเก๊า (Guangdong-Hong Kong-Macao Greater Bay Area--GBA) ซึ่งจีนยินดีที่ไทย แสดงความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมใน GBA ด้วย พร้อมกันนั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะ สนับสนุนกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วม (win-win) คำนี้ถึงพัฒนาการและความพร้อมของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาชน อาทิ กรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Mekong-Lancang Cooperation--MLC) และ คณะกรรมการประสานการดำเนินการตามความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ใน แม่น้ำโขง-ล้านช้าง (The Joint Committee on Coordination of Commercial Navigation on the Mekong-Lancang River--JCCCN) นอกจากนี้ จีนได้รับทราบถึงท่าทีของฝ่าย ต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อเสนอให้ระเบิดเกาะแก่งในแม่น้ำโขง ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนไทย-ลาว และต่อวิถีชีวิตของประชาชนริมแม่น้ำ ทั้งนี้ พร้อมให้ความร่วมมือตามข้อเสนอของไทยที่ให้อยู่ดีโครงการดังกล่าว

6. ความสัมพันธ์ทวิภาคี ทั้งสองฝ่ายยินดีต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนที่แน่นแฟ้น และมีพลวัตสูงในทุกกระดับ ย้ำความมุ่งมั่นที่จะผลักดันความร่วมมือทวิภาคีให้เป็น รูปธรรม อาทิ โครงการความร่วมมือด้านรถไฟไทย-จีน ความร่วมมือไตรภาคี (ไทย-จีน- ญี่ปุ่น) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) การบรรลุเป้าหมายการค้าทวิภาคี 140,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2564 และการส่งเสริมความร่วมมือด้านเทคโนโลยี

และนวัตกรรม ที่จะเป็นโยบายต่อการพัฒนาประเทศไทยยังได้แสดงความพร้อมเข้าร่วมการประชุม Belt and Road Forum for International Cooperation (BRF) ครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ที่กรุงปักกิ่ง และงานแสดงสินค้านำเข้านานาชาติจีน (China International Import Expo--CIIE) ครั้งที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ที่นครเซี่ยงไฮ้ ในขณะที่ฝ่ายจีนแสดงความยินดีต่อการเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าฮ่องกง (Hong Kong Economic and Trade Office--HKETO) ประจำประเทศไทย ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

ภาพ 15 การเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าฮ่องกง (HKETO) ประจำประเทศไทย ที่มา. จาก การเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าฮ่องกง (HKETO) ประจำประเทศไทย, โดย สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2562, ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก <https://www.thaibizchina.com/county/>

ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า
 ... ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับจีนมีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
 แบบไม่เป็นทางการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มธุรกิจ ในยุค คสช.
 เรากับจีนมีความร่วมมือกัน ก็คือ อาเซียน ภายใต้กรอบความร่วมมือทั้งทวิภาคี
 และพหุภาคี ทวิภาคีระหว่างไทยกับจีน และพหุภาคี คือ ระหว่างจีนกับอาเซียน
 และนอกเหนือจากนั้นก็จะมีการประชุมระดับ ARF คือ อาเซียนกับกลุ่มสมาชิก
 สหภาพยุโรป ความร่วมมือระหว่างไทยกับจีน ที่โดดเด่นเลย ก็คือ ข้อตกลง
 อาเซียน+6 ก็คือ การรวมกลุ่มกันของ 16 ประเทศ ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มประเทศ
 สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม พม่า กัมพูชา อินโดนีเซีย
 ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม รวมกับประเทศที่อยู่นอก
 อาเซียนอีก 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ
 อินเดีย ร่วมกันเจรจาผลักดัน RCEP ให้เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ความตกลงหุ้นส่วน
 ทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership--
 RCEP) เป็นกรอบการเจรจาเปิดเสรีระดับพหุภาคี คือ ความตกลงส่วนเศรษฐกิจ
 ในภูมิภาค ซึ่งจะทำให้ 16 ประเทศนี้ เป็นเขตการค้าเสรีขนาดใหญ่ โดยทั้ง 16
 ประเทศนี้ได้มีการหารือกันหลายรอบแล้ว และตั้งเป้าว่าภายในสิ้นปี พ.ศ. 2562
 จะได้กรอบข้อตกลงที่ชัดเจน ...

... กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นความร่วมมือแต่ภายใต้ความร่วมมือมันอาจจะตก
 อยู่ภายใต้ความรุนแรงได้ จนมีหลายคนถามถึงรถไฟไทยจีน ว่ามันมี
 ผลประโยชน์ของญี่ปุ่นด้วย จีนนอกจากจะสร้างท่าเรือ สนามบิน ยังสร้างเมือง
 ใหม่อีกด้วย ในขณะที่ไม่มีใครกล้าสร้างในที่ที่ไม่มีคนแต่จีนกล้าทำเพราะจีน
 มองการณ์ไกลแลกได้กับการขาดทุน แต่จีนทำแล้วได้ผลกำไรทางด้านความ
 มั่นคง เอมามาเทียบกันว่า ขาดทุนเท่านั้นแต่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ หรือพัฒนา
 เทคโนโลยีอย่างอื่นเพิ่มขึ้นได้ ที่กล่าวมานี้ คือ ความร่วมมือ แต่จะละเว้น
 กิจกรรมสร้าง ความไว้วางใจไม่ได้ โดยการสร้างความไว้วางใจบางครั้งอาจจะต้องมา
 คู่กับกิจกรรมสร้างความร่วมมือ ตอนนี้จีนจึงเป็นการพัฒนาภายใต้กรอบของ
 สหประชาชาติ คือ เพื่อความยั่งยืน กิจกรรมที่สร้างความเชื่อใจกับกิจกรรมเพื่อ

ความร่วมมือ ถ้าเป็นผมจะให้น้ำหนักที่กิจกรรมสร้างความไว้วางใจก่อนถึงจะ
เกิดความร่วมมือ ...

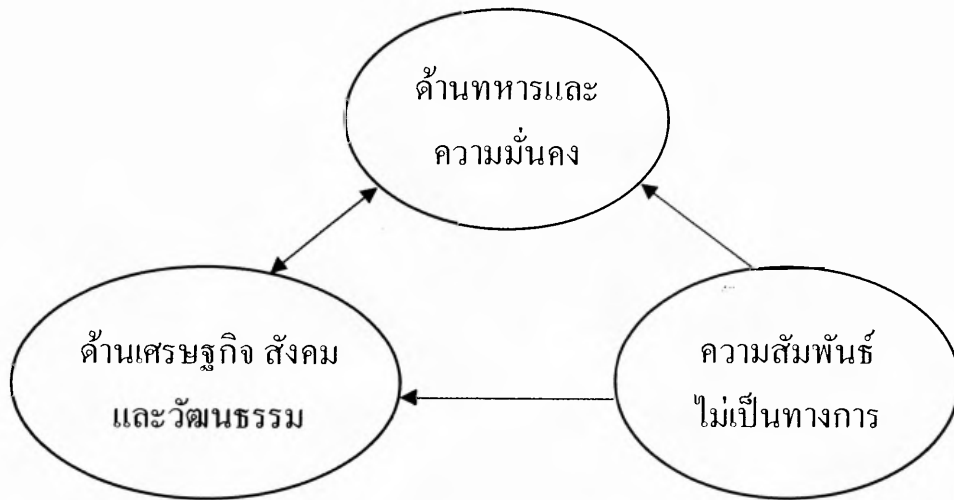
ภาพ 16 ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP)

ที่มา. จาก ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP), โดย ประชาชาติธุรกิจ
ออนไลน์, 2562, ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก [https://www.prachachat.net/columns/
news-359409](https://www.prachachat.net/columns/news-359409)

... สำหรับเรื่องเศรษฐกิจการเมือง จีนได้จัดการประชุมอารยธรรมโลก ดึงให้
ประเทศต่าง ๆ เข้ามาร่วมกับจีน ตอนนี้มี 70 กว่าประเทศที่ร่วมมือกับจีน มี
สนธิสัญญาลงนามกว่าสามร้อยฉบับ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีร่วมมือกับ
จีนตั้งแต่เริ่มต้นในการจัดตั้ง ธนาคาร โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการลงทุน โครงการ
OBOR ทำให้จีนสามารถเชื่อม 2 มหาสมุทร 3 ทวีป และทำให้สหรัฐอเมริกา
กังวลใจ ขณะที่รัฐบาลยุค คสช. พยายามจะไม่ปฏิเสธความคิดสหรัฐฯ แต่
สนับสนุนความคิดจีน หาวิธีการเชื่อมโยงระหว่างอินโดแปซิฟิกกับเส้นทางที่
ครอบคลุม 2 มหาสมุทร ควบคู่ไปอย่างราบรื่น ซึ่งไทยกำลังถูกตึงด้วย
สหรัฐอเมริกาและจีน โดยไทยใช้วิธีที่ทำมาตลอดนั่น ก็คือ การถ่วงดุลอำนาจที่

เป็นกลางระหว่างความร่วมมือกับจีนและสหรัฐฯ และใช้พื้นที่ของไทยใช้ขอความร่วมมือได้ เช่น ความร่วมมือในเรื่องบรรเทาภัยพิบัติ เพราะเป็นภัยของมนุษยชาติทั้งจีนและสหรัฐฯอเมริกาสามารถให้ความร่วมมือร่วมกันได้ โดยเฉพาะขณะนี้ประเทศไทยเป็นประธานอาเซียน สามารถนำเสนอเรื่องนี้ให้เขามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ . . .

บทสรุป

ภาพ 17 ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน

จากบทสัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นว่า ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน มีจุดยืนทางยุทธศาสตร์ด้านการทหารที่เหมาะสมในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมโลก การสร้างความสัมพันธ์ทางการทหารแบบสมดุลทั้งกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรทางการทหารของไทย และกับจีนที่กำลังเจริญเติบโตเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของไทยที่ได้รับจากทั้งสหรัฐฯ และจีน ผ่านกลไกความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอาเซียนเป็นแกนหลักในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN security community)

ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน อยู่บนพื้นฐานยุทธศาสตร์ของการขยาย
ผลประโยชน์ร่วมในการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเสถียรภาพและผลประโยชน์
โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศ

ด้านวัฒนธรรม การศึกษา และท่องเที่ยว ทั้งไทยและจีนมีความร่วมมือกัน
ระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ
โดยจีนสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทย ณ กรุงปักกิ่ง และให้ความช่วยเหลือที่
จำเป็นแก่การก่อสร้าง และไทยให้การสนับสนุนศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ ในการ-
แลกเปลี่ยนในด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์ รวมถึงส่งเสริมแลกเปลี่ยนและความร่วมมือ
ในด้านวรรณกรรมและภาษาของทั้งสองประเทศ ทั้งสองประเทศยินดีต่อการจัดตั้ง
สถาบันขงจื้อและห้องเรียนขงจื้อในประเทศไทย นอกจากนี้ มีการเจรจาและลงนาม
บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดา
ไทย-จีน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กัน เพื่อเป็น
การขยายปริมาณการท่องเที่ยวระหว่างกันและเป็นการให้บริการและการอำนวยความสะดวก-
สะดวกที่มีคุณภาพและดีขึ้นแก่นักท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการของการเยือนกันของทั้งสองประเทศ สามารถ
สะท้อนให้เห็นถึงระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างกัน ต่างพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อม
กัน ความร่วมมือฉันมิตรรอบด้านระหว่างจีน-ไทย ก็เกิดการพัฒนายิ่งขึ้น ทางด้าน
การเมืองมีความไว้วางใจ เชื่อใจ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ามีการขยายตัวอย่าง
ต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนทางสังคม วัฒนธรรมมีความสนิทสนมมากยิ่งขึ้น นำไปสู่
ความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน และผลักดันการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่
มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาคและเป็นธรรม ความร่วมมือที่เอื้อประโยชน์
แก่กันและกัน

บทที่ 6

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับ ทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

บทนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายไทย
2. ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายจีน
3. บทสรุป

ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายไทย

การใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลทหารไทยในยุค คสช. นั้น มักถูกมองในประเด็นที่มาของความชอบธรรมทางการเมือง โดยพรรคการเมืองเห็นว่ากองทัพเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และดำรงอยู่อย่างมั่นคง ซึ่งเป็นการทำลายระบบพรรคการเมืองหรือกลไกที่เป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งหมายถึงนักการเมือง ในขณะที่พรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็งและมีอำนาจมาก ก็ปรากฏว่ามี การใช้อำนาจทางการเมืองในทางที่ผิดอย่างมาก เกิดความขัดแย้งและความแตกแยกในประชาชน จนนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่กองทัพเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง และส่งผลให้เกิดคณะรัฐบาลทหารไทยในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อปี พ.ศ. 2557

ที่ผ่านมามีเห็นว่า รัฐบาลทหารเข้ามาจัดการในเรื่องของการรักษาความสงบและกึ่งสงบ แต่ในการสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการสร้างความน่าเชื่อถือของตัวรัฐบาลทหาร มันไม่ดึงดูดให้มีการค้าการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลทหารไทยก็พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ใช้การกระจายรายได้เพื่อจะผลักดันให้ประเทศขับเคลื่อน

ไปได้ ขณะที่สหรัฐอเมริกาหยุดความสัมพันธ์กับไทย แต่ขณะเดียวกันกลับทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งการที่ไทยได้เป็นส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีนจะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับไทยนอกจากการตอบสนองต่อประเด็นต่าง ๆ แล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีความสมดุลมากขึ้นในการดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทและอิทธิพลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาค เช่น รัสเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์ เป็นต้น จีนได้กลายมาเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ จากความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน ระหว่างจีนกับหลายประเทศในภูมิภาค ทำให้จีนมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับภูมิภาคมากขึ้น ขณะที่ประเทศต่าง ๆ ต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนไว้ โดยจีนพยายามใช้นโยบายที่เป็นมิตรและหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการทางทหาร ทั้งนี้ ไทยไม่ควรพึ่งพิงมหาอำนาจใด อำนาจหนึ่งมากเกินไป โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ซึ่งจะมีทั้งสัมพันธ์เชิงลบจากปัญหาความขัดแย้งในการแข่งขันช่วงชิงอิทธิพลกันในภูมิภาค โดยเฉพาะปัญหาทะเลจีนใต้ และความสัมพันธ์ในเชิงบวกจากความร่วมมือเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ จากที่ทั้งสองประเทศยังต้องมีการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจต่อกัน (ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล, 2557, หน้า 33)

ข้อมูลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับมุมมองของ ประจัน จันทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า

... เมื่อมีการแข่งขันกันจีนก็ชนะถึงแม้จะเป็นจีทูจีจะมีการเจรจา จีนก็มีข้อเสนอที่ดี เมื่อก่อนไทยซื้อจากสหรัฐฯ เขาไม่ให้อะไรเรา ไม่ให้องค์ความรู้ แกะกล่องไม่ได้ เวลาเกิดเหตุการณ์หรือวิกฤต ก็ยุติความช่วยเหลือ ฉะนั้นจีนจึงเป็นหนึ่งทางเลือก เมื่อจีนมีศักยภาพสูง ซึ่งเวลาที่ไทยเกิดสถานการณ์ทางการเมืองมีกองทัพออกมา ทุกประเทศก็ตัดความสัมพันธ์หรือให้ความช่วยเหลือ แต่จีนกลับไม่ตัดความสัมพันธ์กับไทย ...

สนธิ บุญยรัตกลิน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2562) กล่าวว่า

... บางประเด็นมันตอบไม่ได้เพราะบางเรื่องยังเป็นความลับของกองทัพ ถ้าตรงเป้าหมายควรไปที่กองทัพไทยจะรู้ทุกเรื่อง อาจจะได้ข้อมูลดีกว่า ซึ่งปัญหา คือ

วันนี้เราต้องยื่นให้ถูกข้าง ขณะที่ Donald J. Trump บอกว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ต้องเลือกข้าง คังนั้น รัฐบาลทหาร คสช. ก็ต้องเลือกข้างได้ และพิจารณาว่ามีข้อดีหรือข้อเสียอะไรบ้าง ตอนนี้ต้องเปรียบเทียบให้ดี ต้องระวังให้ดี เพราะถ้าเกิดเราเลือกข้างมากเกินไป แล้วไปเลือกข้างผิด คือ เลือกข้างไหนก็แล้วแต่มากเกินไป ถ้าไม่ดีมันอาจมีผลกระทบทางการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนี้คนไทยเองมีข้อจำกัดอยู่เรื่องหนึ่ง คือ เราไม่ค่อยไว้วางใจซึ่งกันและกัน มันก็ทำให้สังคมไทยแก้ปัญหาไม่ได้ในวันนี้ ซึ่งเป็นเพราะลักษณะนิสัยของคนไทยเรา

เงินเขาพัฒนาไปไกลมาก คนจีนกระจายอยู่ตามทุกส่วนของโลก ร่ำรวย แน่นนอนว่าความเป็นชาติพันธุ์ของมนุษย์ของเงินเขามีสูงมาก คนไทยไม่ค่อยสนใจไม่ค่อยรักกันเอง อย่างสี่จีนผิง พูดว่า ต้องรักประเทศจีน นี่คือ อุดมการณ์ เขาก็ปลุกระแแสชาตินิยม เพราะงั้นความสัมพันธ์ตรงนี้หนักันไม่พิน ทุกวันนี้คนไทยกับคนจีนเหมือนเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งมันมีประโยชน์อยู่แล้ว . . .

จิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า . . . อย่างเงินเขาไม่เหมือนสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป เขาถือว่า จีนกับไทยเป็นพี่น้องกันมันใกล้ชิด เรามีประชาชน มีหอการค้าไทยเงินช่วยผลักดันให้รัฐบาลไทย . . .

เขาวลิต ยงใจยุทธ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า . . . ความเป็นจริงนั้นไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบไหน ก็มีเพียงเป้าหมายเดียวคือ เพื่อประชาชนเหมือน ทุกวันนี้จะเห็นได้ว่า มีการพูดถึงว่าไม่เป็นประชาธิปไตย มีการแก้รัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง นักการเมืองทะเลาะกัน แต่ของสหรัฐฯ หรือของประเทศอื่นมีรัฐธรรมนูญฉบับเดียวอาจจะแก้ไขนิดหน่อยและมีพรรคการเมืองแค่สองพรรค แต่ของไทยมีพรรคการเมืองเยอะมากและมีรัฐธรรมนูญถึง 20 ฉบับ มันเป็นความไม่เข้าใจและไม่มีการพูดถึง ไปพูดถึงแต่การแก้รัฐธรรมนูญ มันไม่ใช่หัวใจของประเทศในการปกครอง มันอยู่ที่เรื่องเดียวคือการเมืองการปกครองมันต้องจัดให้ถูกต้องคือทำเพื่อประชาชน . . .

ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า

... ทหารและการเมืองก็คือความสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลเรือนแต่ของท่าน เน้นระหว่างประเทศ แต่วามันจะครอบคลุมเรื่องทหารกับพลเรือน คือ ทุกประเทศ ต้องทำงานร่วมกัน เพียงแต่ประเทศไหนที่บทบาททหารมากหรือน้อยแล้วแต่ เกี่ยวกับพัฒนาการของประเทศ ในกรณีนี้ทฤษฎีที่พูดถึงบทบาททหารและการเมืองของจีน ขอเสริมชนิดหนึ่งว่า บทบาททหารและการเมืองอยู่ภายใต้กรอบ บริบทเงื่อนไขของแต่ละประเทศ ในส่วนของไทยเราก็มีรัฐธรรมนูญที่กำหนด บทบาททหาร ซึ่งเกี่ยวพันกับการพัฒนาประเทศ เหตุผล ก็คือ ในสงครามของ ทุกประเทศ ทหารต้องการความร่วมมือจากประชาชนเพื่อไม่ให้ประชาชนเกิด ขว้างการเคลื่อนที่ของทหาร แล้วก็ไม่ให้เกิดผลเสียตามจิตวิทยา ถึงมีงานกิจการ พลเรือนเข้ามา จีนก็มี สหรัฐอเมริกาก็มี ก็คือ จัดการเรื่องที่เกี่ยวข้อง บางครั้ง การที่ไปรบเราต้องใช้ทรัพยากรจากประชาชนสนับสนุน หลายครั้งประชาชน ก็ต้องให้ข่าวสาร นั่นคือ การทำงานแบบระดมพลเรือนช่วยทหาร มันทำงาน ร่วมกันอยู่แล้ว ฉะนั้นทหารต้องเป็นที่ไว้ใจของประชาชน เช่น ประชาชนมี ปัญหาหน้าท่วม ทหารต้องไปช่วยแก้ไข ให้ประชาชนเกิดศรัทธาทหาร เมื่อเวลา เกิดศึกสงครามประชาชนจะร่วมมือกับทหาร อันนี้เป็นมิติง่าย ๆ แต่มิติการเมือง บทบาททหารไทยเป็นบทบาทของผู้พิทักษ์ เนื่องจากฝ่ายการเมืองรัฐบาลพล เรือนล้มเหลว ปัญหาใหญ่ที่อ้างตลอด คือ ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นหัวใจที่รัฐบาลพลเรือนล้มเหลว รัฐบาลที่มาจากรัฐประหารเข้ามาเพื่อจะคืน อำนาจให้กับประชาชนซึ่งเป็นในส่วนของไทย ...

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของไทย คือ ความไม่ชอบ ธรรมทางการเมือง โดยเห็นว่า กองทัพเป็นอุปสรรคในการทำลายระบบพรรคการเมือง หรือกลไกที่เป็นตัวแทนของประชาชน จากปรากฏการณ์ที่กองทัพเข้ามาแทรกแซงทาง การเมือง และส่งผลให้เกิดคณะรัฐบาลทหารไทยในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อปี พ.ศ. 2557 รวมถึงการแข่งขันของชาติมหาอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกา และจีน

ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายจีน

ประเทศจีนได้พัฒนาก้าวไกลไปมาก และเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้จากคนอื่น และการกำหนดยุทธศาสตร์ของตนเอง โดยเฉพาะแนวทางของโลกาภิวัตน์ จนทำให้จีนได้กลายเป็นโรงงานของโลก รวมทั้งขยายการลงทุนไปยุโรป อเมริกา เอเชีย และแอฟริกา เพื่อแสวงหาวัตถุดิบและพลังงาน โดยปัจจุบันจีนอยู่ในฐานะมีความสามารถผลิตของใช้สอยแทบทุกชนิดให้กับสังคมโลก ซึ่งปัจจุบันคนจีนกระจายอยู่ทั่วโลก และมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของโลก ตลอดจนเป็นผู้นำในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ ก็เพราะคนจีนขวนขวายและใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาขีดความสามารถให้สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการต่อยอดในการพัฒนางานวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า

... การสร้างความไว้วางใจในการที่จีนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งทุกประเทศต้องจับตามอง เพราะว่าจีนต้องการขยายพลังอำนาจทางการเงินเพื่อปกป้องผลประโยชน์เศรษฐกิจที่มีอยู่ทั่วโลกของจีน การที่ไปปกป้องมันก็กลายเป็นภัยคุกคามในประเทศที่จีนมีอำนาจ ก็เกิดความไม่ไว้วางใจ ปัญหาและอุปสรรค ก็คือ ความไม่ไว้วางใจ เชื่อใจ จีนเองก็พยายามตอนนั้นมันเป็นยุคที่สหรัฐก็นำเสนอเรื่องภัยคุกคามจากจีน จีนก็พยายามแก้ว่าจีนไม่ใช่ภัยคุกคาม จีนจะมาสร้างประโยชน์ร่วม บางอันก็ประสบความสำเร็จ บางอันก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในความเห็นส่วนตัวคิดว่าจีนต้องแก้ปัญหาระยะนี้ ในการสร้างความไว้วางใจ จีนใช้วิธีคือเดินสายไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพื่อไปชี้แจง แล้วจีนก็รับทำกิจกรรม ตัวอย่างเช่น การทำเรื่องของอารยธรรมด้วยการจัดสัมมนา โดยการเชิญคณะนักข่าวของประเทศต่าง ๆ เพื่อไปทำข่าวการสถาปนาประเทศครบรอบ 70 ปี แต่สิ่งที่จีนพิสูจน์ได้ชัด คือ ลัทธิการเมือง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับลัทธิการเมืองไม่เกี่ยวข้องกัน อยู่ที่วิสัยทัศน์กับกลไกบริหาร ...

... ปัญหาด้านความร่วมมือทั้งทวิภาคีและพหุภาคี บางปัญหาเคยนำเสนอว่าแก้ด้วยพหุภาคีไม่ได้ เช่น ปัญหาเรื่องทะเลจีนใต้ เหตุที่แก้ไม่ได้เพราะว่าประเทศที่จีนมีปัญหาด้วย คือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน พื้นที่ไม่ได้เป็นพื้นที่

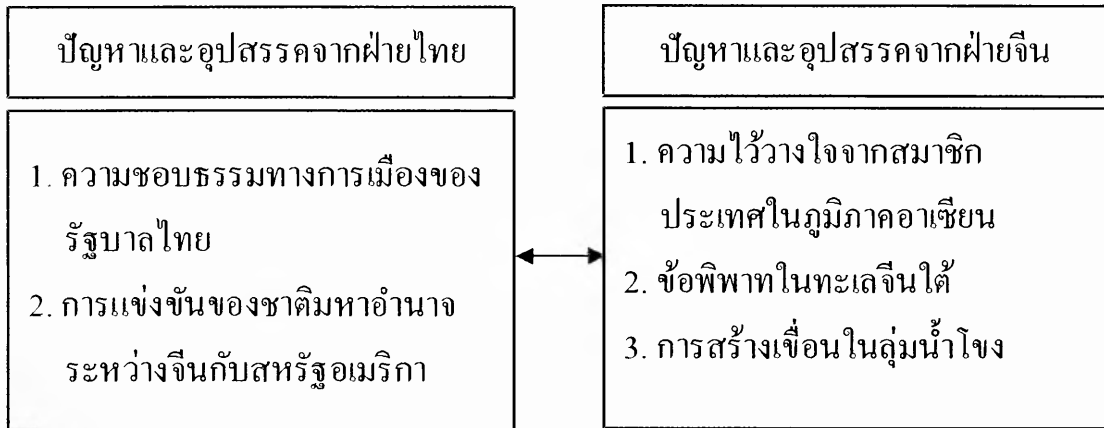
เดียวกัน มันเป็นที่กังสุล ข้อกฎหมายที่ยกมากุยกักับจีนคนละข้อกัน ตอนหลังจีนเลยเปิดโอกาสว่ายินดีจะคุยกับอาเซียน ตอนนี้จีนกล้าประกาศภายในสามปีว่า ข้อตกลงของทะเลจีนใต้ที่ลากยาวมาจนถึงขนาดนี้รับรองว่าจะเป็นรูปธรรม เรียกว่าข้อปฏิบัติในทะเลจีนใต้ ให้เห็นว่า จีนมีเจตนารมณ์มุ่งมั่นทำงานแบบจริงจัง เห็นลู่ทางเห็นโอกาสเงื่อนไขแล้วก็ต่อสู้ไม่ยอมแพ้ต่อเงื่อน ไขหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคอันนี้ คือ ข้อดีของจีน ในความมุ่งมั่นและผู้นำมีวิสัยทัศน์ภายใต้โครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์ ดำเนินการกันเป็นกระบวนการและออกมาเป็นกรอบรูปแบบ จีนจึงไม่ปฏิเสธต่อพหุภาคีและหลักของเรื่องการค้าเสรี ให้ความร่วมมือโดยไม่กีดกันการค้า แต่สหรัฐอเมริกากับกีดกันการค้า ตอนนี้องค์กำหนดต่าง ๆ ที่เห็นว่าตัวเองเสียเปรียบ ตอนนี้เลยทำให้จีนดูเหมือนเป็นเจ้าของโลกแทน . . .

. . . ในกรณีของจีนมันต่างกันตรงที่ว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1927 ไม่เป็นกองทัพกองจีนเป็นกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสถาปนาประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 เพราะฉะนั้นพรรคกองทัพมาก่อน จีนปัจจุบัน บทบาททหารของจีนจึงอยู่ภายใต้โครงสร้างของพรรค การที่บทบาททหารจะเข้ามาสัมผัสการเมืองโดยตรงมีการครอบคลุมอยู่แล้ว เพราะว่าภายในกองทัพของจีนจะมีผู้บัญชา 2 คน คนหนึ่งเป็นผู้บัญชาที่มาจากสายงานนั้น เรียกว่าผู้บัญชาการฝ่ายบริหาร ส่วนอีกหนึ่งเรียกว่าผู้บัญชาการฝ่ายการเมืองยศเท่ากันระดับเดียวกัน คนหนึ่งทำหน้าที่บริหาร คนหนึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบวินัยพรรคและก็ถูกระเบียบข้อบังคับของพรรค ตรงนี้บทบาททางทหารของจีนจึงถูกกำหนดให้เกี่ยวพันกับทางการเมืองภายใต้โครงสร้างของพรรค-คอมมิวนิสต์ จึงต้องเข้าใจบริบทของจีนว่าอยู่ภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์ทุกอย่าง นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์ และตำแหน่งที่สำคัญในประเทศจีนมี 3 ตำแหน่ง ก็คือ เลขาธิการพรรค ประธานาธิบดี และประธานกรรมการทหารกลาง ควบคุมกองทัพทั้งหมดคนเดียวกันมีสามตำแหน่ง เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จึงเป็นทฤษฎีหลัก . . .

สุรชาติ บำรุงสุข (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กันยายน 2562) กล่าวว่า
 ... โดยนัยยะ คือ ทำให้เกิดความร่วมมือทางทหารระหว่างสองประเทศ คือ
 การใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยและทหารจีนมีความแตกต่างกัน เพราะ
 ทหารไทยอยู่ภายใต้รัฐบาลทหาร ในขณะที่กองทัพจีนอยู่ภายใต้รัฐบาลของ
 พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งต้องทำความเข้าใจว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนมีอำนาจใน
 การควบคุมค่อนข้างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลของคอมมิวนิสต์จีนนั้นถือ
 หลักการที่สำคัญ คือ กองทัพอยู่ภายใต้พรรค ซึ่งต่างกับในเงื่อนไขการเมืองไทย
 ที่ทหารจะมีอำนาจกลายเป็นตัวรับ ในขณะที่ในระบบจีนนั้นทหารมีสถานะเป็น
 กลไกของรัฐเท่านั้น เพราะฉะนั้นการใช้อำนาจทางการเมืองจึงมีลักษณะแตกต่าง
 กันหรืออาจกล่าวได้ว่า ทหารจีนไม่มีอำนาจทางการเมืองแบบที่ทหารไทยมี ...

นอกจากนี้ การสร้างเขื่อนในประเทศจีนได้สร้างปัญหาให้กับประชาชนของไทย
 ลุ่มฝั่งโขงเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีเขื่อนที่สร้างเสร็จแล้วในประเทศจีน 6 เขื่อน ซึ่งอยู่
 บริเวณต้นแม่น้ำโขง และอีก 12 เขื่อนในแม่น้ำโขงตอนล่าง (สยามรัฐออนไลน์, 2560)
 นอกจากการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงจีนยังทำการระเบิดเกาะแก่งเพื่อการเดินเรือ และยังมี
 การถ่ายเทน้ำมันเครื่องลงแม่น้ำโขงด้วย สิ่งที่เกิดขึ้น ก็คือ ปัญหาเรื่องน้ำแห้งและน้ำท่วม
 ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนในประเทศจีนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ระดับการขึ้นลงของน้ำ
 ไม่ปกติ ซึ่งกระทบวิถีชีวิตชาวบ้านที่ใช้พื้นที่ริมฝั่งโขงทำการเกษตรและแหล่งทำมา
 หากินอื่น ๆ เนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถใช้ภูมิความรู้ดั้งเดิมทำมาหากินในพื้นที่ได้
 ไม่เพียงเพราะระดับการขึ้นลงของน้ำที่เปลี่ยนไปเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธรรมชาติริมโขงที่
 เปลี่ยนแปลง ปลาไม่มีแหล่งอาหารและไม่สามารถวางไข่ได้ตามปกติ บางพื้นที่ก็ปลุกฝัก
 ไม่ได้เพราะบางปีน้ำท่วม 3-4 รอบ ชาวบ้านที่ลงทุนทำเกษตรต้องประสบการขาดทุน
 สูญเสียรายได้ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรริมโขง ประมงพื้นบ้าน รวมไปถึงปัญหาหาด
 ทลายและพื้นดินริมแม่น้ำโขงหายไป ร่องน้ำเกิดเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ใช่
 เรื่องธรรมชาติแต่เกิดจากเขื่อนจีน

บทสรุป

ภาพ 18 บทสรุปปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน

กล่าวโดยสรุปในบทนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมหาอำนาจที่มีความใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกันหลาย ๆ ด้าน ทั้งยังไม่ได้มีปัญหาความขัดแย้งกันเกี่ยวกับอำนาจอิทธิพลเหนือเขตแดน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาแม้ว่าจะค่อนข้างห่างเหินเมื่อกองทัพยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนแล้วตั้งรัฐบาลทหาร เนื่องจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2556-2557 ของไทยได้ทำให้ทหารสามารถก้าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง โดยวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้ส่งผลไปให้ทหารทำการรัฐประหาร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ โดยรัฐบาลทหารอ้างถึงความชอบธรรมที่ต้องทำการรัฐประหารเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้กองทัพนำประเทศกลับคืนสู่ประชาธิปไตย เนื่องจากรัฐบาลทหารไม่เป็นที่ยอมรับของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตก จึงทำให้สหรัฐอเมริกาได้ตัดความช่วยเหลือแก่ไทย โดยระงับการฝึกอบรมทางทหารร่วมกับกองทัพไทย และจากการลดขนาดการซ้อมรบ

ร่วมกับ ไทยใน Cobra Gold ภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองอย่างนี้ทำให้รัฐบาลทหารในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หันมาพึ่งพาจีน เพราะไม่เป็นที่ยอมรับ สหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตก ฉะนั้นความสัมพันธ์ที่เริ่มจากการยอมรับให้ไทยมี รัฐบาลทหาร กลายเป็นช่องทางที่นำไปสู่การติดต่อที่ใกล้ชิดและความร่วมมืออันดีใน ระยะต่อมาระหว่างรัฐบาลทหารไทยกับรัฐบาลจีน ประเทศไทยยังคงเป็นพันธมิตรกับ สหรัฐอเมริกา แต่ก็รักษาสมดุลระหว่างจีนด้วย

ขณะที่จีนมีปัญหาข้อพิพาทเขตแดนในทะเลจีนใต้ ทำให้เกิดความระแวงในหมู่ ประเทศสมาชิกในภูมิภาค จีนต้องเร่งสร้างความไว้วางใจกับประเทศสมาชิกในภูมิภาค เพื่อจีนได้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของอาเซียนผ่านนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (one belt, one road) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคีที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีเป้าหมายเพื่อ ประสานความร่วมมือเชิงนโยบาย การร่วมก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ลดการกีด กันทางการค้า การบูรณาการทางการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน โดยจีนมุ่ง เสริมสร้างความร่วมมือกับชาติสมาชิกอาเซียนเป็นรายประเทศ เพื่อให้แต่ละประเทศมี ความสามารถในการผลิตเพิ่มมากขึ้น จนเกิดการขยายตัวเป็นความร่วมมือที่กว้างขึ้นใน ระดับพหุภาคี ทำให้เกิดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ คือ เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ทำให้เกิด การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนในภูมิภาคมีปริมาณมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเขื่อนของจีนในลุ่มน้ำโขงที่สร้างปัญหาให้กับประชาชนของไทยที่มีวิถี ชีวิตริมฝั่งโขง ทำให้ระดับการขึ้นลงของน้ำที่เปลี่ยนไป เกิดการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติ ในลุ่มน้ำโขง ส่งผลกระทบต่อการเกษตรริมโขง ประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นผลกระทบที่ เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนของจีน

บทที่ 7

แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน

บทนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน โดยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวทางจากมุมมองของผู้นำไทย
2. แนวทางจากนักวิชาการ
3. แนวทางจากภาคเอกชนจีน
4. บทสรุป

แนวทางจากมุมมองของผู้นำไทย

จากพัฒนาการของความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน ได้มีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากมีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือกันใน ศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the People's Republic of China on a Plan of Action for 21st Century) ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสาระของแถลงการณ์ร่วมฯ เน้นถึงการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือโดยรอบด้าน ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ไว้ใจซึ่งกันและกันให้ก้าวหน้าต่อไปบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันและความสัมพันธ์ฉันท์มิตรเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน พัฒนาไปสู่ระดับใหม่ นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร จากข้อความที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมฯ ข้อที่ 4 มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนและไทยตกลงกันที่จะ

กระชับความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยอาศัยมาตรการเพื่อสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกันต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานศึกษาวิจัยด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง ส่งเสริมให้ฝ่ายทหารกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทหารของทั้งสองฝ่ายในการช่วยเหลือและกู้ภัยเพื่อนมนุษย์ การลดโอกาสของภัยพิบัติ การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการทหาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านต่าง ๆ

ประจัน จันทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า
 ... การพัฒนาคน พัฒนาระบบยุทธโศปกรณ์ และการฝึกอบรม ทั้งในชั้นเรียนและการฝึกภาคสนาม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทุก ๆ อย่างตอนนี้มีหมดแล้ว ตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2558 การฝึกร่วมกันระหว่างไทยกับจีน แต่ไม่ได้หมายความว่า ก้าวกระโดด ก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป รวมถึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ดังนี้ (1) ต้องเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ องค์ความรู้ใหม่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งด้านวิชาการ ด้านนโยบายและกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและต่อประเทศชาติ (2) ต้องมีการนำไปเผยแพร่ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นข้อมูลชั้นความลับ หรือเปิดเผยได้ (3) สร้างการรับรู้ และ (4) สร้างให้เกิดประโยชน์ต่อกองทัพ ในมิติของการรักษาความมั่นคงทั้งในประเทศ และภูมิภาค ...

สนธิ บุญยรัตกลิน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2562) กล่าวว่า
 ... ไทยจะอย่างไรให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซื่ออาวุธจากสหรัฐฯ ไทยก็ซื่อซื่ออาวุธจากจีน ไทยก็ซื่อ ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มันเป็นเรื่องของการที่เราไม่เป็นศัตรูกับใคร อันนี้ประเทศไทยเดินถูก คือ ดำเนินการทางด้านการเมืองที่วางตัวเป็นกลางและไม่เป็นศัตรูกับใคร ซึ่งขอชื่นชมว่า คสช. ทำถูก ในการบริหารจัดการเรื่องการซื่ออาวุธ โดยจะไปซื้อเครื่องบินอาวุธยุทธโศปกรณ์จากสหรัฐฯ และให้รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมไปซื้อเรือจากจีน ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ดีต่อประเทศไทย วันนี้ในการที่ไทยจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนเดินไปด้วยดี เราก็ต้องรู้จักเลือกคน เราจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ได้ดีเราก็ต้องเลือกคน วางคนให้เหมาะสมกับงาน ดังนั้น ในการแก้ปัญหาต้องใช้คำว่า Put the Right Man on the Right Job เข้ามาเกี่ยวข้องกับ

การบริหารงาน ในอนาคตจีนจะยิ่งใหญ่กว่านี้ ขณะที่สหรัฐอเมริกาขึ้นภาษีอีก 30% จีนก็ไม่เดือดร้อนแค่ขาดทุนไปหน่อยเดียว ฉะนั้นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนสร้างไม่มีขาดทุน เพราะว่าจีนเป็นประเทศคู่ค้ากับไทยมาอย่างยาวนาน . . .

ไชยสิทธิ์ คันตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า . . . ปัจจุบันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่า ความชอบธรรมทางการเมืองกับเรื่องของความร่วมมือกับการเมืองในยุคของการเปิดกว้างในยุคโลกาภิวัตน์ ไทยควรเตรียมตัวอะไรบ้าง เพราะฉะนั้น ผมก็คิดว่า ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีน เขาต้องการสร้างความไว้วางใจกับไทย แล้วจีนก็มีกิจกรรมสร้างความไว้วางใจเยอะมาก เช่น การประชุมระดับรัฐมนตรี ระดับผู้นำอาเซียน อาเซียนพลัส อะไรต่าง ๆ นั่นก็คือกิจกรรมที่เป็นทางการ ส่วนกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การส่งนักเรียน การแลกเปลี่ยนของนักเรียนต่างประเทศ เข้าไปเรียนที่จีน การศึกษาเป็นการสร้างความไว้วางใจ แล้วก็พาไปดูงาน นี่คือการสร้างความไว้วางใจ บางหลักสูตรจีนก็จัดขึ้นมาเพื่อสร้างความไว้วางใจโดยเฉพาะ เช่น หลักสูตรการสัมมนาปัญหา ระหว่างประเทศ จีนเชิญไปประเทศละคน ชวนสหรัฐด้วยนะ สหรัฐก็ส่งเขา ตั้งใจจะให้สหรัฐพูดเต็ม ๆ โจมตี จีนฉลาดและอดทนต้องการเห็นว่าทัศนคติของผู้วิจารณ์มองจีนยังไงและขอวิธีการแก้ไข ถ้าเป็นจีนคุณคิดว่าเห็นจีนยังไงและควรทำอย่างไร ในความคิดจากต่างชาติและจีนจะใช้โอกาสนั้นชี้แจงเพื่อสร้างความไว้วางใจ . . .

กล่าวโดยสรุปจากบทสัมภาษณ์ของผู้นำไทยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน มีความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีในทุกด้าน นับวันจะยิ่งพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนของทั้งสองประเทศ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค

แนวทางจากนักวิชาการ

การขยายอำนาจของจีน การลงทุนของจีนในการสร้างถนน ทางรถไฟ ท่อส่งก๊าซ ธรรมชาติ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานกว่า 1 ล้านเหรียญสหรัฐ แสดงว่าจีนเป็นจักรวรรดิทางการค้าไปแล้ว เป็นการชี้ให้เห็นว่า ระบอบของจีนนั้นเข้มแข็งพอที่จะส่งออกไปให้คนทั้งโลกนำไปใช้ได้ ในขณะที่เดียวกันประชาธิปไตยแบบตะวันตกกำลังมีปัญหา สหรัฐอเมริกาได้ผู้นำแบบ โด널ด์ ทรัมป์ อังกฤษออกจากสหภาพยุโรป และชาติยุโรปเองก็มีความขัดแย้งระหว่างกันมากขึ้น การแผ่อิทธิพลของจีนนั้นทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยเครื่องมือทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะชาติเล็กหรือไทยเอง จำเป็นต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีน

สงวน ถ้วมโนมนต์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า
... ความสัมพันธ์กับต่างประเทศเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ไทยต้องยึดฐานหลัก คือของเก่า ไม่เหมือนประเทศเล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์ก็พื้นฐานของสหรัฐฯ เพราะเขามีความจำเป็น ถ้าสหรัฐฯ ไม่ช่วยเขาก็อยู่ไม่ได้เพราะเขาไม่มีทรัพยากร แต่ทหารไทยนี้ไม่ธรรมดา ตั้งแต่รบที่เกาหลีแล้ว ทำเต็มที่ สร้างอะไรเต็มที่ เป็นผู้นำที่ใช้ได้ แนวคิดเหล่านี้จะถามว่า ด้านความสัมพันธ์ เราก็ต้องดูกฎหมายตัวนั้น เพราะตอนนี้รัฐบาลไทยเป็นประธานอาเซียน ซึ่งมีความเกี่ยวพันมาก ทั้งทหารก็ร่วมกัน ซึ่งความสัมพันธ์ของทหารไทยในอดีตจะพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด มีโอกาสพัฒนามาก แต่ต้องในนามของอาเซียน อย่าไปเดี่ยว เพราะว่าเราเป็นผู้นำอาเซียนอยู่แล้ว ทางด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไทย ควรพิจารณาโดยใช้หลักของอาเซียนเข้ามา ต้องมองเกมให้ทัน ต้องไปเป็นกลุ่ม ...

สุรชาติ บำรุงสุข (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 กันยายน 2562) กล่าวว่า
... การซื้ออาวุธจากจีนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์อย่างนี้ในอนาคต จะนำไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือในการเปิดเส้นทางโลจิสติกส์ หรือเส้นทางสายไหมของจีน ยกตัวอย่างจะเห็นได้ชัด คือ ปัจจุบัน EEC (Eastern

Economic Corridor) เป็นเสมือนส่วนที่เชื่อมต่อของจีนที่เกิดในกัมพูชา นั่นหมายความว่า อาจจะมีถึงการทำโครงการระบบขนส่งขนาดใหญ่ เช่น ระบบรางหรือรถไฟความเร็วสูงจากจีน ก็อาจจะต้องยอมรับว่าเป็นผลสืบเนื่องจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลทหารไทยและรัฐบาลจีนหลังรัฐประหาร และความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือทางด้านการเมือง ความร่วมมือในมิติด้านความมั่นคง ยกตัวอย่างเช่น การจับบุคคลที่รัฐบาลจีนร้องขอในกรณีของอุยกูร์หรือการดำเนินการทางการเมืองที่ตอบรับกับความต้องการของรัฐบาลจีน . . .

ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 กันยายน 2562) กล่าวว่า . . . เรื่องการจัดระเบียบโลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่ผ่านมามีความสำคัญ สามารถอธิบายเรื่องการเมือง เพราะการเมืองมันอาจจะเป็นเพียงแค่กรอบการปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ไปเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมือง ในการเมืองคืออะไร มาอธิบายรวมทั้งเศรษฐกิจพัฒนาก็ต้องมีการปกป้องประโยชน์ของเศรษฐกิจด้วย ส่วนเศรษฐศาสตร์การเมืองนั่น คือ ส่วนได้เสียจาก เมื่อมีการลงทุนก็ต้องมีผลกำไรเป็นธรรมดาแต่ความมั่นคงมันอาจจะเป็นอย่างบางครั้งเรื่องความมั่นคงไม่สามารถวัดค่าการลงทุนได้ ดังเช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงอาจจะขาดทุนเป็นตัวเลขแต่เงินได้ผลทางความมั่นคงกับผลทางด้านอื่นเพิ่มมากขึ้น เพราะเงินเขาไม่คิดว่าเขาขาดทุน บางเรื่องความมั่นคงเราเกิดจากคาดสถานการณ์แล้วเราก็เตรียมการรองรับกับภัยคุกคาม เหมือนย้อนกลับไปว่าเรามีระดับเพลิงทั้ง ๆ ที่ตอนเรามีไฟยังไม่ไหม้ แต่เราคิดว่าสักวันหนึ่งไฟมันอาจไหม้ ถ้าเราไม่มีเครื่องมือตัวนี้เราก็ไม่มีอะไรดับเพลิง ต้องมีนักวิชาการที่โดดเด่น เป็นห่วงเศรษฐศาสตร์การเมืองเพราะมันเยอะหลายแนวคิดต้องเลือกให้ดี . . .

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการนี้สอดคล้องกับมุมมองของผู้นำไทยที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน นับวันจะยิ่งพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องและลึกซึ้ง และก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งสองประเทศ

แนวทางจากภาคเอกชนจีน

จิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า ... รัฐบาลทหาร คสช. อยู่มาห้าปีกว่า ซึ่งห้าปีกว่ามันเปลี่ยนไปเยอะ ถามว่าเกี่ยวกับ รัฐบาล คสช. ไหม หรือว่าเกี่ยวกับอะไร ไม่ได้เกี่ยวมันคนละประเด็น เพราะห้าปีก่อนยังไม่เกิดสงครามการค้า ระหว่างจีนกับสหรัฐ มันจึงเป็นคนละเรื่องกัน มันไม่เกี่ยวกับ คสช. ซึ่งเศรษฐกิจช่วงนี้เป็นอะไรที่แย่มากทั่วโลกมันซบเซา แต่ในทางการเมืองกลับมองว่า เพราะต่างประเทศไม่ชอบรัฐบาลทหาร ต่างประเทศจึงไม่ร่วมลงทุนทางการค้า ทำให้เศรษฐกิจแย่ แต่ในทางกลับกัน การปรับปรุงบางอย่างมีความรวดเร็ว เนื่องจากการมีอำนาจเต็มที่จากการใช้มาตรา 44 มันก็ดี ซึ่งบางอย่างที่ทำได้ก็ดีและบางอย่างก็อาจไม่ดีบ้าง อย่างน้อยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งทำไม่ได้ เนื่องจากระบบและกระบวนการหลายขั้นตอน โดยรวมเงินก็สนับสนุนไทยอยู่แล้ว เพราะเรามีหอการค้าไทยจีน มีอะไรก็ช่วยสนับสนุนรัฐบาลไทยเรื่องนโยบายธุรกิจการค้า เศรษฐกิจไม่ดีไม่ใช่เฉพาะเมืองไทยมันเป็นทั้ง โลกที่ไม่ดี สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐมันก็เหนื่อยหน่อย เพราะมันมีผลกระทบกับทุกประเทศ ...

บทสรุป

จากมุมมองของผู้นำไทย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนมีความใกล้ชิดกันมาก นำไปสู่ความร่วมมือทางการทหารและมีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือกันในศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the People's Republic of China on a Plan of Action for 21st Century) ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ณ กรุงเทพมหานคร สาระของแถลงการณ์ร่วมฯ เน้นถึงความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านทหาร ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ระบุในแถลงการณ์ร่วมฯ ข้อที่ 4 มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนและไทยตกลงกันที่จะกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยอาศัยมาตรการ

ต่าง ๆ เพื่อสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกัน เช่น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
 ศึกษาวิจัยด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง ส่งเสริมให้ฝ่ายทหารกับเจ้าหน้าที่ของ
 กระทรวงการต่างประเทศปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
 ระหว่างทหารของทั้งสองฝ่าย การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทาง
 การทหาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ขณะที่นักวิชาการมองว่า การซื้ออาวุธจากจีนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์
 ที่ใกล้ชิดหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์อย่างนี้ในอนาคต
 จะนำไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือในการเปิดเส้นทาง
 โลจิสติกส์หรือเส้นทางสายไหมของจีน ก็อาจจะต้องยอมรับว่า เป็นผลสืบเนื่องจาก
 ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลทหาร ไทยและรัฐบาลจีนหลังรัฐประหาร และ
 ความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือทางด้านการเมือง
 ความร่วมมือในมิติด้านความมั่นคง

นอกจากนี้ ภาคเอกชนจีนมองว่า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนมัน
 มีผลกระทบกับทุกประเทศ ที่เศรษฐกิจไทยเข้มแข็งไม่ได้เกี่ยวกับรัฐบาลทหาร แต่เป็น
 เพราะเศรษฐกิจทั่วโลกมันซบเซา แต่ในทางการเมืองกลับมองว่า เพราะต่างประเทศ
 ไม่ชอบรัฐบาลทหาร ต่างประเทศจึงไม่ร่วมลงทุนทางการค้า จึงทำให้เศรษฐกิจไทยแย่

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เรื่อง ความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษา-
ความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกองทัพไทยกับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความ-
สงบแห่งชาติ (คสช.)
2. เพื่อศึกษาขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทยกับกองทัพจีน
ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของกองทัพไทย
กับกองทัพจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนา
สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย
ภาครัฐจำนวน 3 ท่าน นักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน และภาคเอกชน จำนวน 1 ท่าน
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นเครื่องมือที่
ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยการศึกษาประเด็นคำถามจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคิด
และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาตลอดจนวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยาย โดยในบทนี้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้ (1) สรุปผลและ
อภิปรายผล และ (2) ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คสช. ได้พัฒนาไปสู่ระดับที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตและมีความเกี่ยวเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และมีความร่วมมือโดยรอบด้าน ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ไว้ใจซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ระบุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 1835 ที่จักรพรรดิกุบไลข่านแห่งราชวงศ์หยวนได้ส่งทูตเข้ามาติดต่อกับอาณาจักรเสียน (สยาม) ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และพ่อขุนรามคำแหงแห่งราชอาณาจักรสุโขทัย ส่งคณะทูตไปจีนในปีเดียวกันนั้น ซึ่งทำให้การติดต่อดำเนินระหว่างอาณาจักรทั้งสองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันไทยกับจีนก็ได้มีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมซึ่งในระดับพระราชวงศ์ ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางทหาร รวมทั้งมีการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนมากขึ้น ซึ่งจีนมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลไทยเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินนโยบายความร่วมมือ ด้านความมั่นคงกับจีนอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านการทหารและความมั่นคง

จากการดำเนินงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างทหารไทยกับทหารจีนที่ผ่านมา พบว่า ทั้งสองฝ่ายได้เพิ่มคณะผู้แทนในการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมซึ่งในระดับผู้นำและระดับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของกองทัพเพิ่มมากขึ้น มีการตกลงที่จะขยายความร่วมมือในการฝึกซ้อมทางการทหารให้ครอบคลุมทุกเหล่าทัพ ซึ่งจากเดิมที่มีการฝึกซ้อมของหน่วยรบพิเศษของกองทัพบกและหน่วยนาวิกโยธินไปสู่การฝึกซ้อมระหว่างกองทัพอากาศ รวมถึงการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารและการให้ความช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศ ผ่านการประสานงานทางการทูตฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

สอดคล้องกับแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับกระแสโลกของ Thomas (2007, pp. 84-89) กล่าวว่า รัฐนับเป็นตัวละครหรือผู้เล่นหลักที่สำคัญในโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความร่วมมือ

และการแข่งขัน มีจุดเน้นที่ผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ ก่อให้เกิดการสร้างดุลแห่งอำนาจนำไปสู่การก่อตัวของความร่วมมือ แสดงถึงความเป็นอิสระของรัฐที่สัมพันธ์กับตัวแสดงทางเศรษฐกิจที่มีอำนาจ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยและจีน

สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโลกาภิวัตน์ของ Weiss (2003, pp. 293-295) ที่เน้นบทบาทนำของรัฐ ซึ่งให้ความเห็นไว้ว่า รัฐยังคงมีอำนาจดำเนินนโยบายภายในเพื่อสร้างความมั่งคั่งและปกป้องสังคม ส่งผลให้เพิ่มอำนาจเชิงโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure power) ที่เป็นอำนาจแทรกแซงประชาสังคมของรัฐขยายตัว และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (2554) พบว่า ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทั้งของไทยและจีน มีความสอดคล้องกัน เมื่อพิจารณาถึงภัยคุกคามและความมั่นคงของประเทศ เช่น การรุกรานของเวียดนามต่อกัมพูชาเมื่อปี พ.ศ. 2521 เป็นต้น รวมทั้งการพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อนทางเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งสองประเทศได้เห็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงแบบร่วมมือกันในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

ผลการศึกษารูปแบบการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

จากผลการวิจัย พบว่า ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีจุดยืนทางยุทธศาสตร์ด้านการทหารที่เหมาะสมในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมโลก การสร้างความสัมพันธ์ทางการทหารแบบสมดุลทั้งกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรทางการทหารของไทย และกับจีนที่กำลังเจริญเติบโตเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของไทยที่ได้รับจากทั้งสหรัฐฯ และจีน ผ่านกลไกความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอาเซียนเป็นแกนหลักในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN security community) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน อยู่บนพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ของการขยายผลประโยชน์ร่วมในการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเสถียรภาพและผลประโยชน์โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศ

สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาภิวัตน์ของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2560) กล่าวว่า โลกเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว โลกเกิดการเปลี่ยนชั่วคราว จากตะวันตกไปสู่ตะวันออก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการทหาร ซึ่งกระแสมบูรพาภิวัตน์ของจีนและอินเดียขึ้นอยู่กับไทย ไทยควรพัฒนาเพื่อเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจของไทยเข้ากับมหาอำนาจทางบูรพา จากสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

ด้านวัฒนธรรม การศึกษา และท่องเที่ยว ทั้งไทยและจีนมีความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ โดยจีนสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทย ณ กรุงปักกิ่ง และให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นแก่การก่อสร้าง และไทยให้การสนับสนุนศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ ในการแลกเปลี่ยนในด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์ รวมถึงส่งเสริมแลกเปลี่ยนและความร่วมมือในด้านวรรณกรรมและภาษาของทั้งสองประเทศ ทั้งสองประเทศยินดีต่อการจัดตั้งสถาบันขงจื้อและห้องเรียนขงจื้อในไทย นอกจากนี้ มีการเจรจาและลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดาไทย-จีน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กัน เพื่อเป็นการขยายปริมาณการท่องเที่ยวระหว่างกันและเป็นการให้บริการและการอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพและดีขึ้นแก่นักท่องเที่ยว

สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดุลแห่งอำนาจของ Waltz (2010, pp. 118-121) กล่าวว่า รัฐต่าง ๆ จะอยู่รอดในสภาวะอนาธิปไตยของระบบการเมืองระหว่างประเทศได้นั้น ต้องมีการสร้างดุลแห่งอำนาจ (balance of power) นั่นก็คือ การสรรหาพันธมิตรเพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงให้แก่รัฐตนและเพิ่มพูนอำนาจในการต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น สมชัย อุ่นแก้ว (2554) กล่าวว่า รัฐบาลต้องแสวงหาความชอบธรรมทางการเมืองจากมหาอำนาจ และมีทิศทางทหาร คือ การร่วมมือทางทหารกับจีนได้ช่วยสร้างความมั่นคงทางทหารให้ไทย ด้วยการสร้างอุตสาหกรรมทางทหารภายในประเทศ ส่วนปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างจีน

กับสหรัฐอเมริกาหลังยุคสงครามเย็นที่ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาความคุกคามรูปแบบใหม่ ได้แก่ การก่อการร้ายโจรสลัด ทำให้ไทยสามารถอาศัยประเด็นดังกล่าวสร้างความร่วมมือได้กับทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนไปพร้อมกัน

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีน ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

จากผลการวิจัย พบว่า ขณะที่สหรัฐอเมริกาหยุดความสัมพันธ์กับไทย แต่จีนยังคงให้การช่วยเหลือไทย ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รวมถึงการที่ไทยได้เป็นส่วนส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีนจะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับไทย นอกจากการตอบสนองต่อประเด็นต่าง ๆ แล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีความสมดุลมากขึ้นในการดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทและอิทธิพลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาค เช่น รัสเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น ซึ่งจีนได้กลายมาเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ จากความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน ระหว่างจีนกับหลายประเทศในภูมิภาค ทำให้จีนมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับภูมิภาคมากขึ้น

ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน

จากผลการวิจัย พบว่า แม้ว่าไทยกับจีนจะมีความสัมพันธ์แบบพิเศษด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมเสมือนเป็นญาติในครอบครัวเดียวกันก็ตาม อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศก็ย่อมเห็นผลประโยชน์ประเทศของตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญ และสิ่งที่แน่นอน คือ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนก็ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศที่จะสามารถสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของไทยเป็นหลัก หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ที่ทั้งสองประเทศได้ประสบผลในการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันแล้วนั้น ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าได้กลายเป็นองค์ประกอบที่นับวันยังมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง เกิดความร่วมมือด้าน

เศรษฐกิจมีการพัฒนาและขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการท่องเที่ยวจากประชาชนของทั้งสองประเทศ รวมถึง การซื้ออาวุธจากจีนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ดังนั้น ความสัมพันธ์เช่นนี้ จะนำไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลทหารไทยและรัฐบาลจีนหลังรัฐประหาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทหารไทยและทหารจีนควรรักษาความสัมพันธ์อันดีที่มีมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง ซึ่งทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดกันอย่างแน่นอน ตลอดจนเสริมสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง
2. การเชื่อมโยงระหว่างผู้นำทางการทหารของไทยและจีน จะทำให้เกิดการสร้างควมไว้นื้อเชื่อใจกันมากยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานความเชื่อมั่นและมีความไว้นื้อเชื่อใจต่อกัน ทั้งในรูปแบบของความร่วมมือแบบทวิภาคีและพหุภาคี
3. ส่งเสริมความร่วมมือด้านการทหารให้มีการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา และความร่วมมือในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการป้องกันประเทศ อันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบวิเคราะห์ความสัมพันธ์และขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลทหารที่เป็นตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาจุดยืนที่เหมาะสมในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากต่อไป

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-นามสกุล ของผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ อื่น ๆ ระบุ.....
4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพอะไร

☐ หน่วยงานรัฐ/รัฐวิสาหกิจ
ระบุตำแหน่ง.....
หน่วยงานที่สังกัด.....
☐ ภาคเอกชน
ระบุตำแหน่ง.....
บริษัท.....

ผู้ประกอบการ/ธุรกิจส่วนตัว

ระบุตำแหน่ง.....

บริษัท.....

อื่น ๆ ระบุ.....

5. วันที่สัมภาษณ์..... เวลา.....

ส่วนที่ 2: ความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1. ความสัมพันธ์ทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนก่อนและหลังการทำรัฐประหารของคณะรัฐบาลทหารพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายใต้รัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหารที่มีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันระหว่างไทยและจีน ส่งผลต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือของทหารไทยกับทหารจีนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทย (ยุค คสช.) กับทหารจีน มีรูปแบบหรือลักษณะอย่างไร และท่านเห็นว่าการใช้อำนาจทางการเมืองนี้มีความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการใช้อำนาจทางการเมืองของ ทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีอะไรบ้าง และท่านมี ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือของรัฐบาลไทยกับรัฐบาล จีนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. จากความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในอดีต ท่านคิดว่าแนวโน้มในอนาคตจะมีโอกาสพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด อย่างไร ทั้งในด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทย (ยุค คสช.) สมควรเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง

4.1 ด้านสังคม.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ด้านเศรษฐกิจ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 ด้านการเมือง.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ข

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีความเกี่ยวข้องด้าน การต่างประเทศ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของทหารไทยและทหารจีน เพื่อให้ได้ ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงคุณภาพได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์ภาครัฐ และ นักวิชาการ ตามข้อคำถามในการสัมภาษณ์และตามด้วยคำถามการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย คำถามครอบคลุมเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทหารไทยกับทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบ-
แห่งชาติ (คสช.)
2. เพื่อศึกษาขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับทหารจีนในยุค
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจทางการเมืองของทหารไทยกับ
ทหารจีนในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการพัฒนา
สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ในการวิจัย จำนวน
7 ท่าน ประกอบด้วย

1. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรีน และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวง-
กลาโหม
2. พลเอก ดร. สนธิ บุญยรัตกลิน อดีตรองนายกรัฐมนตรีน อดีตผู้บัญชาการทหารบก
อดีตหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ อดีตหัวหน้าพรรค-
มาตุภูมิ อดีตรองผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. พลอากาศเอก ดร. ประจิน จั่นตอง สมาชิกวุฒิสภา อดีตรองนายกรัฐมนตรีน
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
อดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ
4. ศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ -
มหาวิทยาลัย

5. อาจารย์สงวน ถ้วมโนมนต์ วุฒิสมาชิก ราชบัณฑิต (ภาคี) สาขาวิชานิติศาสตร์
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

6. พลตรี ดร. ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
และผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์และการป้องกันประเทศ

7. นายจิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี ประธานกรรมการหอการค้าไทย-จีน และประธาน-
กรรมการสมาคมค้าทองคำ

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คุณจิตติ ตั้งสิทธิ์ภักดี ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2562

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562

พลอากาศเอก ดร. ประจิน จั่นตอง ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2562

อาจารย์สงวน ลีวมโนมนต์ ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2562

ศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2562

พลเอก ดร. สนธิ บุญยรัตกลิน ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2562

พลตรี ดร. ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2562

บรรณานุกรม

กมล กมลตระกูล. (2541). *การรับเงินกู้ IMF มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร*
วิกฤติเศรษฐกิจไทย: ผลกระทบจากการรับเงินกู้ IMF และทางออกสำหรับ
ประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น.

กรมประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลอาเซียน. (2561). *ไทย-จีน เดินหน้าความสัมพันธ์ทาง*
เศรษฐกิจ คู่ศตวรรษที่ 21. ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2562, จาก http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=7874&filename=index

กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2556). *คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ*.
ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9905-E0%B8%84%E0%B8%93%E0%B8%B0%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%AB%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). *การเยือนไทยของนายหวัง อี้ มนตรีแห่งรัฐและ*
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน 15-16
กุมภาพันธ์ 2562. ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6885/99840-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A2%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%87-%E0%B8%AD%E0%B8%B5%E0%B9%89-%E0%B8%A1>

- กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2557ก). *ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างไทยกับจีน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- กองบัญชาการกองทัพไทย, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2557ข). *สายสัมพันธ์แบบพิเศษ ระหว่างไทยกับจีน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- ข่าวสด. (2561ก). *สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤทธิ์ ปราโมช กับ โจว เอ็น ไหล*. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/chinawatch/news_1899045
- ข่าวสด. (2561ข). *สานสัมพันธ์ไทย-จีน คีตกฤทธิ์ ปราโมช จับมือกับ เหมา เจ๋อตุง*. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/chinawatch/news_1899045
- คมปทิต สกุลหวง. (2561). *สีจิ้นผิงกับอำนาจล้นฟ้าและบัลลังก์จักรพรรดิ*. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <https://thestandard.co/xi-jinping-power/>
- จิราภรณ์ สุธีรชาติ. (2560). *สีจิ้นผิง สานต่อความฝันจีนก้าวเข้าสู่ “ยุคใหม่” สู่การปฏิรูปที่ลึกซึ้งและสมบูรณ์ ด้วยแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนา*. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <https://thaipublica.org/2017/11/eic-note-1-11-2560/>
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2549). *30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน: ความร่วมมือระหว่างกัลยาณมิตร 2518-2548*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ, กรมเอเชียตะวันออก.
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2560). *ทรงเล็งมังกรแสนยานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจษฎาพัญ ทองศรีนุช. (2529). *สี่ทศวรรษนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยต่อจีน: นโยบาย ปักจี้ และข้อเสนอนะ*. คุษฎีนิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540ก). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540ข). *รัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ ทฤษฎี: หนึ่งทศวรรษรัฐศาสตร์แนววิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.

- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกภักษ์ณ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล. (2554). *ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: ศึกษาเฉพาะกรณีความร่วมมือทางการทหาร*. คุยฉีนิพนธ์ปรัชญา-คุยฉีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล. (2555). ผลประโยชน์แห่งชาติกับการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างไทยกับจีน. *วารสารเสนาธิปัตย์*, 61(1), 69-80.
- ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล. (2557). การบูรณาการงานด้านความมั่นคงของจีนภายใต้ผู้นำรุ่นที่ 5. *วารสารเสนาธิปัตย์*, 63(3), 20-35.
- ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล. (2560). *ยุทธศาสตร์ทหารของจีน*. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.vijaichina.com/%E0%B8%BAbook-reviews/607>
- เดอะแสตนดาร์ด. (2561). *เปิดตัวเลขมหัศจรรย์หลังจีนเปิดประเทศ 40 ปี*. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.facebook.com/thestandardth/photos/a.1725541161072102/2019723064987242/?type=3&theater>
- ทวีวัฒน์ ปุณทรวิวัฒน์. (2544). *ทฤษฎีการพึ่งพิงและทฤษฎีความขัดแย้ง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- ไทยพับลิก้า. (2560). *เครือข่ายโครงสร้างคมนาคม เส้นทางสายไหมศตวรรษ 21 (One belt one road)*. ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก <https://thaipublica.org/2017/05/pridi48/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). *พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้การต้อนรับ พลเอก ฉางว่านฉวน มন্ত্রীแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมคณะ*. ค้นเมื่อ 26 กันยายน 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/479494>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *นายกรัฐมนตรี ยัน ไทย-จีน เดินหน้าเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมผลักดันความร่วมมือทางทหารทุกมิติ*. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/957552>

- ชโสธร ตู๋ทองคำ. (2547). แนวคิดเกี่ยวกับรัฐและสังคม. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม* (หน่วยที่ 7). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชโสธร ตู๋ทองคำ. (2551). ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นยุคโลกาภิวัตน์. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น* (หน่วยที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชโสธร ตู๋ทองคำ. (2554). ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมโลก* (หน่วยที่ 12). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชโสธร ตู๋ทองคำ. (2555). วิวัฒนาการสังคมระหว่างประเทศ. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ* (หน่วยที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นรุตม์ เจริญศรี. (2556). *ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์บีบีค ก็อปปีปรินซ์.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP). ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-359409>
- ประกัสสร เทพชาติ. (2552). แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชีย. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย* (หน่วยที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประกัสสร เทพชาติ. (2554). อนาคตสังคมโลก. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมโลก* (หน่วยที่ 15). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2529). *มาศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองกันเถิด: ว่าด้วยหนังสือวิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย ชุดที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2538). *เศรษฐศาสตร์การเมือง โลกทัศน์กับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผู้จัดการออนไลน์. (2551). ชี้อินเริ่ม “ปฏิรูปครั้งที่สาม” มุ่งภาคสังคม. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9510000144724>
- พิทยา สุวกันธ์. (2549). การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน. คุยฉีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โพสต์ทูเดย์. (2559). 2 ปี “รัฐประหาร” สัมพันธ์โลกยังหวานอมขมกลืน. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.posttoday.com/world/433219>
- โพสต์ทูเดย์. (2560). จีนได้ 7 อรหันต์คณะปกครองชุดใหม่. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.posttoday.com/world/521831>
- โพสต์ทูเดย์. (2562). เมื่อเวียดนามบุกไทย และชายชื่อเปรม ดิณสุลานนท์ด้านสำเร็จ. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.posttoday.com/world/590195>
- มติชนออนไลน์. (2561ก). ความสัมพันธ์ไทย-จีน ก่อนจะมาเป็นมิตรภาพหมิ่นล้าน. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1179861
- มติชนออนไลน์. (2561ข). นายโจว เอินไหล นายกรัฐมนตรีจีนกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทย เป็นตัวแทนของรัฐบาลทั้งสองประเทศร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ณ กรุงปักกิ่ง. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1179861
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2549). สารสำคัญของฉันทามติแห่งวอชิงตัน. ใน ฉันทามติแห่งวอชิงตัน. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, 134(40ก), 3-4.
- วอยซ์ TV. (2562). ศึกผสม BLUE STRIKE 2019 เข้มข้น สมจริง ประทับใจ ไทย-จีน. ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2562, จาก <http://www.voice-tv.online/12439>

- ว้อยส์ TV. (2562). การฝึกผสม *BLUE STRIKE 2019* ของกองทัพเรือไทย และ กองทัพเรือของสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 2-8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562. ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2562, จาก <http://www.voice-tv.online/11782>
- วินิต ทรงประทุม. (2541). เศรษฐศาสตร์การเมือง. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์* (หน่วยที่ 5). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วีรพงษ์ รามางกูร. (2560). จีน ในเวทีการเมืองโลก. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.prachachat.net/opinion-column/news-21643>
- ศูนย์ข้อมูลมติชน. (2557). *มติชน บันทึกประเทศไทย ปี 2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2561). *การเมืองการปกครองจีน*. ค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.thaiembbeij.org/thaibizchina/th/about-china/politics-china.php>
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2562). *การเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าฮ่องกง (HKETO) ประจำประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2562, จาก <https://www.thaibizchina.com/county/>
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. (2561). *สถานการณ์ทั่วไปในจีน*. ค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://www.thaiembbeij.org/thaiembbeij/th/republic-of-china/overview-of-china/china-politics.php>
- สมชัย อุ่นแก้ว. (2554). *ความร่วมมือทางทหารไทยต่อจีนยุคหลังสงครามเย็น (จากรัฐบาลทักษิณ ถึง รัฐบาลยิ่งลักษณ์ 1)*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามรัฐออนไลน์. (2560). *วิพากษ์โครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง*. ค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://siamrath.co.th/n/8030>
- สิริมม อติแพทย์. (2544). *ทหารกับการต่างประเทศไทย: ศึกษาบทบาทของกองทัพกไทยในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า (พ.ศ. 2539-2541)*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรัชย์ สิริไกร. (2548). ความสัมพันธ์ไทย-จีน สามทศวรรษ: บทเรียนสำหรับอนาคต. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง เส้นทางความสัมพันธ์ไทย-จีน: วันนี้อย่างไรและอนาคต. โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ณ หอประชุมศรีบูรพา (หอประชุมเล็ก), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสน่ห์ปีไทย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรางค์ศรี ตันเสียงสม. (2543). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ใน *เอเชียรายปี 2000/2543*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเอเชียศึกษา.
- อมร จันทรสุมบูรณ์. (2537). *คอนสติติวชันแนลลิสม์ (Constitutionalism): ทางออกของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). ผู้กบฏกับสาธารณรัฐประชาชนจีน. ใน *โคริน เฟื่องเกษม (บรรณาธิการ), รวมงานเขียนและปาฐกถาเรื่องการต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่ม 1* (หน้า 195-208). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธาราจักรการพิมพ์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2558ก). *ไทยในยุคบูรพาภิวัตน์ โลกที่เปลี่ยนไปจาก 14 ตุลาคม 2516 ถึง 14 ตุลาคม 2558*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์เดือนตุลา.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2558ข). *บูรพาภิวัตน์ ภูมิ-รัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจโลกใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2559ก). *ทรมานกับบูรพาภิวัตน์*. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก https://www.facebook.com/AnekLaothamatas/posts/1019269728218692?__tn__=K-R&_rdc=2&_rdr
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2559ข). *โอบามา ทรมาน และการเมืองโลก*. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก https://www.facebook.com/AnekLaothamatas/posts/1024247721054226?__tn__=K-R&_rdc=2&_rdr

- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). บรูพาภิวัตน์ 2.0. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก https://www.facebook.com/AnekLaothamatas/posts/1185341714944825?__tn__=K-R
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2561). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของจีนยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2560). แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง. ค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561, <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/81713-10.pdf>
- Chirico, J. (2014). *Globalization: Prospects and problems*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Farazmand, A. (1999). Globalization and public administration. *Public Administration Review*, 12(6), 510-517.
- Ferguson, Y. H., & Mansbach, R. W. (2012). *Globalization: The return of borders to a borderless world*. New York: Routledge.
- Garrett, G. (2003). Global markets and national politics. In D. Held & A. Giddens (Eds.), *The global transformations reader: An introduction the globalization debate* (2nd ed., pp. 384-389). Cambridge, England: Polity.
- Ghali, B. (1996). *An agenda for democratization*. New York: United Nations.
- Gilpin, R. (2003). The nation-state in the global political economy. In D. Held & A. Giddens (Eds.), *The global transformations reader: An introduction the globalization debate* (2nd ed., pp. 349-358). Cambridge, England: Polity.
- Greider, W. (2004). Wawasan 2020. In F. J. Lechner & J. Boli (Eds.), *The globalization reader* (2nd ed., pp. 218-220). Malden, MA: Blackwell.

- MacMillan, J. (2006). Immanuel Kant and the democratic peace. In B. Jahn (Ed.), *Classical theory in international relations* (p. 67). Cambridge, England: Cambridge University.
- Mattelart, A. (2000). *Networking the world 1794-2000*. Minneapolis, MN: University of Minnesota.
- Mihalka, M. (2005). Cooperative security in the 21st century. *Journal Article*, 4(4), 113-122.
- Robertson, R., & Chirico, J. (1985). Humanity globalization and worldwide religious resurgence. *Sociological Analysis*, 46(3), 215-225.
- Rodrik, D. (2004). Has globalization gone too far. In F. J. Lechner & J. Boli (Eds.), *The globalization reader* (2nd ed., pp. 225-230). Washington, DC: Institute for International Economics.
- Rosenau, J. N. (2003). *Distant proximities*. Princeton, NJ: Princeton University.
- Schirato, J., & Webb, J. (2003). *Understanding globalization*. London: Sage.
- Strange, S. (2003). The declining authority of states. In D. Held & A. Giddens (eds.), *The global transformations reader: An introduction the globalization debate* (2nd ed., pp. 127-130). Cambridge, England: Polity.
- Swank, D. (2003). The effect of globalization taxation, institutions, and control of the macroeconomic. In D. Held & A. Giddens (Eds.), *The global transformations reader: An introduction in the globalization debate* (2nd ed., pp. 403-405). Cambridge, England: Polity.

- Thomas, G. M. (2007). Globalization: The major players. In *The Blackwell companion to globalization* (pp. 84-102). New York: The McGraw-Hill.
- Todaro, M. P. (1989). *Economic development in the third world*. New York: Longman.
- Toffler, A. (2016). *The third wave: Entrepreneur's vision of the future*. New York: Simon and Schuster.
- Waltz, K. N. (2008). *Realism and international politics*. New York: Routledge.
- Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Long Grove, IL: Waveland.
- Weiss, L. (2003). Is the state being "transformed" by globalization. In L. Weiss (ed.), *State in global economy: Bringing domestic institutions back in* (pp. 293-295). Cambridge, England: Cambridge University.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชนพล คงเจียง
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤศจิกายน 2519
สถานที่เกิด	สตูล
วุฒิการศึกษา	สำเร็จปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2538 สำเร็จปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2556 สำเร็จปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2558
ตำแหน่งหน้าที่ การงานปัจจุบัน	ที่ปรึกษาเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ที่ปรึกษาคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ